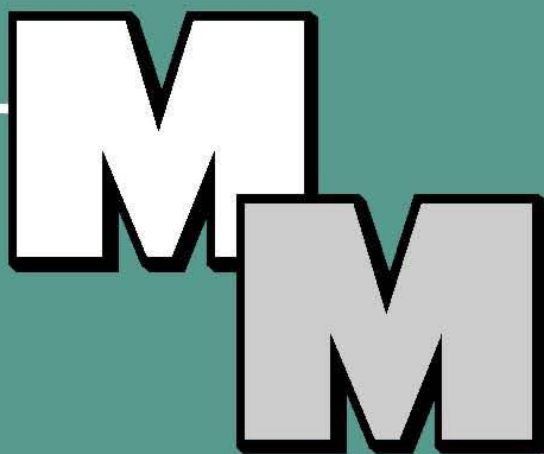

2006/4

- A takarmánynövények termesztésének és nyomonkövethetőségének minőségbiztosítási rendszeréről
- Élelmiszerbiztonsági irányítási rendszerek szabványai (az ISO 22000-es szabványcsalád)
- Magyar Agrárgazdasági Minőségi Díj
- Külföldi szerzők cikkei

**Minőség
és Megbízhatóság**

**Az Európai Minőségügyi Szervezet Magyar Nemzeti Bizottság (EOQ MNB)
nemzeti minőségpolitikai szakfolyóirata**

**Készül az EOQ MNB, a Minőségügyi Tanácsadók Szövetsége,
a QUALITY LINE Kft. és a SZENZOR Gazdaságmérnöki Kft.
közreműködésével**

A kiadásért felel: dr. Molnár Pál, az EOQ MNB elnöke

*A folyóirat kiadását a következő, tanúsított minőségügyi
rendszer működtető cégek és szervezetek támogatják:*

AGROKOMPLEX C. S. Rt.
Aprítógépgyár Rt.
B. Braun Medical Hungary Kft.
Borsodi Sörgyár Rt.
BSI MERTCONTROL
Minőségellenőrző Zrt.
Bureau Veritas Magyarország Kft.
BUSZESZ Élelmiszer-ipari Rt.
CERBONA Élelmiszer-ipari
és Kereskedelmi Rt.
CEVA-PHYLAXIA Rt.
Coca-Cola Magyarországi
Szolgáltató Kft.
CONCORDIA KÖZRAKTÁR
Kereskedelmi Rt.
Csabai Tartósítói Rt.
Bajai Hűtőipari Gyára
DEKRA Intertek Certification Kft.
Detki Keksz Édesipari Kft.
Digart Hungary Kft.
Dr. E. Wessling Kémiai
Laboratórium Kft.

DUNAFERR Lemezalakító Kft.
Dunakenyér Rt.
Dunapack Rt. Hullámtermékgyár
Elektrolux Lehel Hűtőgépgyár Kft.
Elektromos Műszaki Szolgáltató Kft.
ÉMI-TÜV Bayern Kft.
Építésügyi Minőségellenőrző
Innovációs Kht.
ERBE Energetika Kft.
Ericsson Magyarország Kft.
Eurokt-Akadémia Kft.
European Quality Management Kft.
ExxonMobil Hungária Kft.
FÉG Konvektorgyártó Zrt.
GEG és Társai Kft.
Gyulai Húskombinát Rt.
HNS Műszaki Fejlesztő Kft.
HUNGERIT Zrt.
KALOPLASZTIK Műanyag és
Gumiipari Kft.
Kanisza Trend Kft.
Magyar Építő Rt.

Magyarországi Tanúsított Cégek
ISO 9000 Fóruma
MARK-NAGISZ Kft.
MASPEX OLYMPOS Kft.
Mátészalkai Szerelvénygyártó Kft.
MBVTI Műszaki Biztonsági Vizsgáló
és Tanúsító Intézet Kft.
MEDICOR Kézműszer Rt.
MERIAN Oroszáza Rt.
M-real Petőfi Nyomda Kft.
Nehézfémöntő Rt.
OLAJTERV Fővállalkozó és Tervező Rt.
Ózdi Acélművek Kft.
Pannunion Csomagolóanyag Kft.
P-Group Tanácsadó Iroda Kft.
PICK Szeged Zrt.
Qualitest Laboratórium Kft.
REDEL Elektronika Kft.
ROTO ELZETT CERTA Kft.
SÁG-Építő Rt.
Schneider Electric Hungária
Villamossági Rt.

SGS Hungária Kft.
SIÓ ECKES Kft.
STRUKTÚRA Minőségfejlesztési Kft.
Szabolcs Gabona Holding Rt.,
Nyíregyháza
Szegei Paprika Fűszer
és Konzervgyártó Rt.
Székesfehérvári Fűtőerőmű Kft.
SZOBI SZÖRP
Gyümölcsfeldolgozó Rt.
TEVA Gyógyszergyár Zrt., Gödöllő
TISZA VOLÁN Rt.
TQ CONSULTING Kft.
Transelektro Rt.
TÜV Rheinland InterCert Kft.
TÜV Rheinland Hungária VRF Kft.
VAMAV Vasúti Berendezések Kft.
Vegyérszer Zrt.
VIDEOTON Holding Rt.
Elektro-Plast Vállalat
Zalakerámia Rt.

Szerkeszti a szerkesztőbizottság:

Vass Sándor főszerkesztő,

**dr. Balogh Albert, Erődi Erzsébet, Földesi Tamás, Haiman Péterné,
Kálmán Albert, dr. Ködmön István, Meleg András, Mokry J. Ferencné, dr. Molnár Pál (elnök),
Nándorfiné dr. Somogyvári Magdolna, dr. Ring Rózsa,
Szódi Sándor, dr. Varga Lajos, dr. Veress Gábor**

Szerkesztőség: EOQ Magyar Nemzeti Bizottság, 1026 Budapest, Nagyajtai u. 2/B

Telefon: 212 8803, 225 1250 ♦ Tel./fax: 212 7638 ♦ E-mail: info@eoq.hu

**Terjeszti az EOQ MNB. Megrendelhető a szerkesztőségben, levélben, faxon vagy e-mailben.
Megjelenik kéthavonta.**

Előfizetési díj egy évre 6000 Ft + áfa + postázási és csomagolási költség.

A díj számla ellenében a 11713005-20136631 forintszámlaszámra utalandó át.

A folyóirat példányszámonként is megvásárolható a szerkesztőségben, egy szám ára 2006-ban 1000 Ft + áfa.

Szedés, tördelés: Szmezsányi Mária

Készült: POSSUM Lap- és Könyvkiadó, Nyomdai Kft. ♦ Felelős vezető: Várnagy László

Alapítási nyilvántartási szám: B/SZI/361/1993 ♦ HU ISSN 0580-4485

TARTALOM	CONTENT	INHALT
A horizont szélesítése (Vass Sándor) 195	Enlarging the horizon (Sándor Vass) 195	Erweiterung des Horizonts (Sándor Vass) 195
MEZŐGAZDASÁG, ÉLELMISZERIPAR	AGRICULTURE, FOOD INDUSTRY	LANDWIRTSCHAFT, LEBENSMITTELINDUSTRIE
Győri Zoltán, Mitlasovszky Imre, Kerekes Béla, Solyom János, Németh Zsuzsanna: Farmtól az asztalig — a takarmánynövények termesztésére és nyomonkövethetőségére kialakítandó minőségbiztosítás 196	Zoltán Győri, Imre Mitlasovszky, Béla Kerekes, János Solyom, Zsuzsanna Németh: From Farm to Table — Quality Assurance to be set for the Growing and Traceability of Feeding Crops 196	Zoltán Győri, Imre Mitlasovszky, Béla Kerekes, János Solyom, Zsuzsanna Németh: Von der Farm bis zum Tisch — Qualitätssicherung für die Futtermittelproduktion und für ihre Rückverfolgbarkeit 196
Sipos Gáborné: Élelmiszer-biztonsági irányítási rendszerek szabványai: az ISO 22000-es szabványcsalád 206	Gáborné Sipos: Standards for Food Safety Management Systems: the ISO 22000 Standard Series 206	Gáborné Sipos: Normen der Managementsysteme für die Lebensmittelsicherheit: die ISO 22000 Standardfamilie 206
Dr. Szabó Imre László, Lukács Gábor, Dr. Veress Gábor: A jogszabályok és az ajánlások dzsungelében, avagy milyen a jó élelmiszer-ipari minőségmenedzsment rendszer? 210	Dr. Imre László Szabó, Gábor Lukács, Dr. Gábor Veress: In the Jungle of the Legal Regulations and Recommendations or What Is the Good Food Industrial Quality Management System Like? 210	Dr. Imre László Szabó, Gábor Lukács, Dr. Gábor Veress: Im Dschungel der Rechtsvorschriften und Empfehlungen oder wie ist ein gutes Qualitätsmanagementsystem in der Lebensmittelindustrie? 210
Kétszeri Dávid: A GS1 (EAN.UCC) rendszer szabványai az élelmiszerek nyomon követésének szolgálatában 214	Dávid Kétszeri: The GS1 (EAN.UCC) System Standards Serving for the Traceability of Foodstuffs 214	Dávid Kétszeri: GS1 (EAN.UCC) Systemstandards im Dienst der Rückverfolgbarkeit von Lebensmitteln 214
Magyar Agrárgazdasági Minőség Díj (Ősz Csabáné) 220	The Hungarian Agricultural Quality Award (Csabáné Ősz) 220	Qualitätspreis der Ungarischen Agrarwirtschaft (Csabáné Ősz) 220
KÜLFÖLDI AKTUALITÁSOK	ACTUALITIES FROM ABROAD	AUSLÄNDISCHE ACTUALITÄTEN
Dr. Lennart Sandholm: Mi a szerepe a minőségügyi rendszermenedzszernek? (fordította: Dr. Balogh Albert) 226	Dr. Lennart Sandholm: What Is the Role of a Quality Manager? (Translated by: Dr. Albert Balogh) 226	Dr. Lennart Sandholm: Welche Rolle spielt der Qualitätssystemmanager? (Übersetzer: Dr. Albert Balogh) 226
Dorothy Bowers: Szabvány a társadalmi felelősségről (fordította: Várkonyi Gábor) 232	Dorothy Bowers: Making Social Responsibility the Standard (Translated by: Gábor Várkonyi) 232	Dorothy Bowers: Standard über die gesellschaftliche Verantwortung (Übersetzer: Gábor Várkonyi) 232
Gary L. Johnson: New Standard Guides Internal and Supplier Audits (Quality Progress, March 2006) 236	Gary L. Johnson: New Standard Guides Internal and Supplier Audits (Quality Progress, March 2006) 236	Gary L. Johnson: New Standard Guides Internal and Supplier Audits (Quality Progress, March 2006) 236
BESZÁMOLÓ	REPORT	BERICHT
Megalakult a Nemzeti Regionális Minőség Klub (Szódi Sándor) 242	The National Regional Quality Club established (Sándor Szódi) 242	Der Nationale Regionale Qualitätsklub wurde gegründet (Sándor Szódi) 242
Kirakatban a rendőrség (Szódi Sándor) 243	Police Highlighted (Sándor Szódi) 243	Polizei im Schaufenster (Sándor Szódi) 243
Debrecenben ülésezett a Nemzeti Minőség Klub (Szódi Sándor) 244	The National Quality Club Had a Meeting in Debrecen (Sándor Szódi) 244	Der Nationale Qualitätsklub hat in Debrecen eine Sitzung abgehalten (Sándor Szódi) 244
Közhasznúsági jelentés az ISO 9000 Fórum 2005. évi tevékenységéről 245	Public Benefit Report on the Activities of the ISO 9000 Forum in Year 2005 245	Gemeinnützigkeitsbericht über die Tätigkeit des ISO 9000 Forums im Jahre 2005 245
EQQ MNB KÖZLEMÉNYEK	NEWS OF THE HNC FOR EQQ	MITTEILUNGEN DES UNK DER EQQ
Az EQQ MNB 2006. évi Közgyűlése (Várkonyi Gábor, Vass Sándor) 247	General Assembly of the HNC for EQQ in 2006 (Gábor Várkonyi, Sándor Vass) 247	Generalversammlung der UNK der EQQ im Jahre 2006 (Gábor Várkonyi, Sándor Vass) 247
Közhasznúsági jelentés az EQQ MNB 2005. évi tevékenységéről 251	Public Benefit Report on the Activities of the HNC for EQQ in Year 2005 251	Gemeinnützigkeitsbericht über die Tätigkeit des UNK der EQQ im Jahre 2005 251
Magyar Minőség szakfolyóirat 2006. 7. és 8–9. számainak tartalomjegyzéke 205	Contents of „Magyar Minőség” („Hungarian Quality”), No. 7/8/9/2006 205	Inhaltsverzeichnis des Heftes 2006/7/8/9 der Fachzeitschrift „Ungarische Qualität” 205

Lapunkat rendszeresen személt
Magyarország legnagyobb
médiafigyelője az

»OBSERVER«

BUDAPESTI MÉDIAFIGYELŐ KFT.
1084 Budapest, Auróra u. 11.
Tel.: 303-4738, Fax: 303-4744
E-mail: marketing@observer.hu
http://www.observer.hu

HIRDETŐINK — HOZZÁJÁRULTAK E SZÁM MEGJELENÉSÉHEZ:

LACRUS Vezetési Tanácsadó Iroda (p. 209)
Digart International Ltd. (p. 226)
ÉMI-TÜV Bayern Kft. (p. B2)
Ferrcert Tanúsító és Ellenőrző Kft. (B3)
Quality Line Tanácsadó és Szolgáltató Kft. (p. 241)
SZENZOR Gazdaságmérnöki Kft. (B4)
VINÇOTTE Hungary Kft. (p. 226)

KÖVETKEZŐ SZÁMUNK VÁRHATÓ TARTALMÁBÓL

• A Hat Sigma megvalósítása az ellátási lánc környezetében •
A MALÉV által alkalmazott minőségirányítási rendszer • A Quality
Function Deployment (QFD) módszer értékelése egy új szoftver
bevezetése kapcsán •

A Minőség és Megbízhatóság aktuális számának tartalomjegyzékét
már a nyomdabeadás időpontjában megismerheti
az EQQ MNB honlapján: <http://www.eqq.hu>,
a Minőségfejlesztési Központ honlapján: <http://www.mik.hu>,
valamint a Menedzsmentforum Kft. honlapján:
<http://www.menedzsmentforum.hu>

A horizont szélesítése

A *Minőség és Megbízhatóság* a minőségügy hazai tapasztalatainak megismertetése mellett fontos feladatának tekinti a külföldi, illetve a nemzetközi eredményekről való tudósítást is. Lapunk eddig is rendszeresen publikált külföldi szerzőktől származó cikkeket, esetenként az eredeti nyelven, majd a következő számban ugyanazt a cikket magyar fordításban. Emellett változó gyakorisággal közöltünk szemelvényeket, rövid összefoglalókat az olvasók érdeklődésére számot tartó cikkekből. Ezt a gyakorlatot oly módon kívánjuk fejleszteni, hogy a korábbiakhoz képest több külföldi és nemzetközi eredetű cikkel kívánunk megjelenni, szélesebb betekintést kívánunk nyújtani az országhatárainkon kívüli eseményekbe, eredményekbe. Tesszük ezt természetesen annak tudatában, hogy a minőségügy területén folyó nemzeti és a nemzetközi tevékenység szoros összefüggésben van egymással, hiszen az alkalmazott módszerek szinte kizárólag a fejlett ipari országok, illetve a nemzetközi szervezetek által kidolgozott – és kölcsönösen elfogadott – elveken és szabályozásokon alapulnak.

Lapunk jelen számának fő irányát adó, magyar szerzőktől származó cikkeink nemzetközi vonatkozása egyértelmű, mivel az élelmiszeriparhoz kapcsolódó írások kivétel nélkül mind nemzetközi vagy az Európai Unióban meghonosodott eljárások és módszerek bevezetéséről, alkalmazásáról számolnak be.

Izgalmas problémát vet fel Dr. Lennart Sandholmnak a Tokiói Minőségügyi Világkongresszuson tartott előadásából készült cikk, amelyet most magyar nyelvű fordításban olvashatnak az érdeklődők. A szerző azt elemzi, hogy a minőség iránti érdeklődés miért hanyatlik az utóbbi években. Szerinte a jelenség fő oka az, hogy a minőségügyi kezdeményezések sok esetben először csak csekély eredménnyel jártak, az elvárt azonnali látványos javulás elmaradt. Egy másik okként azt jelöli, hogy sok vállalati vezető a minőségügyi rendszermenedzser kinevezésekor a jelölttől nem követeli meg a magas szintű minőségügyi képzettséget. A szerző rámutat, hogy egy vállalat sikerességének – ezen belül a termék vagy szolgáltatás jó minőségének – egyik előfeltétele a menedzsment minősége, ami egyebek mellett kiterjed a jobb teljesítményt eredményező vállalati kultúra kialakításával kapcsolatos vezetési feladatok elvégzésére is.

Sajátos témába vágott bele a Nemzetközi Szabványügyi Szervezet (ISO), amikor a társadalmi felelősségről szóló nemzetközi szabvány (ISO 26000) kidolgozását elhatározta. E témát járja körül Dorothy Bowers cikke, amelyet a Quality Progress amerikai minőségügyi folyóiratból vett át lapunk. Bár a társadalmi felelősség egészen más jellegű téma, mint a minőség vagy a környezet, de a munka beindulása-kor a lelkesedésnek és a vonakodásnak valami hasonló keveréke volt tapasztalható az érintettek között, mint amikor az ISO 9001 és az ISO 14001 szabványok kidolgozását megkezdték. Míg egyes fogyasztói szervezetek lelkesedtek, a befolyásos Nemzetközi Munkaügyi Szervezet (ILO) fenyegetést látott a társadalmi felelősségről szóló ISO szabványban, mivel úgy gondolta, hogy az veszélyeztetheti az ő nemzetközi szerepét. A kormányok hozzáállása széles körben szóródott: volt kormány, amelyik abban reménykedett, hogy egy ilyen szabvány új, törvényesen eddig nem biztosított lehetőséget teremtsen számára a konfliktusokkal való szembenézéshez; más kormányok viszont amiatt aggódtak, hogy esetleg megkérdőjeleződnek a nehezen kiharcolt nemzetközi megállapodások. A szerző szerint ahhoz, hogy az ISO 26000 ugyanolyan értékszintet érjen el, mint az ISO 14001 és az ISO 9001, sikert kell felmutatnia többek között olyan területeken, mint a kisvállalkozások, egyszersmind a kormányok általi alkalmazhatóság.

Gary L. Johnson cikkét változtatás nélkül – angol nyelven – vette át lapunk. Ebben az ISO 19011:2002 számú, Útmutató a minőség- és környezetirányítási rendszerek auditálásához című nemzetközi szabványhoz kidolgozott kiegészítést ismerteti a szerző. Az ISO 19011:2002 hat korábbi ISO szabványt váltott ki, és útmutatóul szolgál a minőség- és környezetirányítási rendszerek auditálásához, valamint az auditorok felkészültségének meghatározásához és értékeléséhez. A szabványt az auditálás teljes skálájára tervezték, különös hangsúlyt helyezve a külső, harmadik fél által végzett auditálásra. Ugyanakkor a szabvány nem bizonyult hatékonyknak a belső és a beszállítói auditálásnál. A szabványhoz az Egyesült Államok szakértői által kidolgozott kiegészítés (ANSI/ISO/ASQ QE 19011S) pótolja ezt a hiányosságot, és lehetővé teszi a szabvány alkalmazását a kis- és közepes szervezetek által is.

GYÓRI ZOLTÁN
tanszékvezető egyetemi tanár
DE ATC

MITLASOVSKY IMRE
elnöki tanácsadó
HAGE Rt.

KERESKES BÉLA
minőségirányítási vezető
Szabolcsgabona Holding Rt.

SÓLYOM JÁNOS
minőségügyi vezető
Remete '96 Kft.

NÉMETH ZSUZSANNA
minőségügyi vezető
Árpád Agrár Rt.

Farmtól az asztalig

a takarmánynövények termesztésére és nyomonkövethetőségére kialakítandó minőségbiztosítás¹

Az elmúlt évtizedben felerősödött az a tendencia, hogy az élelmiszer-ipari vállalkozások az élelmiszer-biztonság területén a már korábban többé-kevésbé jól működő minőségirányítási rendszerüket kiterjesszék az alapanyag beszállításra is. Ezzel egyidejűleg tették kötelezővé a HACCP rendszer alkalmazását az élelmiszer-előállító és -forgalmazó vállalkozásokra. E folyamatok eredményeként meglehetősen sokszínű lett a kép: az élelmiszerlánc egyes elemeinél szigorú alkalmazás, ellenőrzés érvényesül (csemegekukorica, zöldborsó), van, ahol pedig a termelők a HACCP rendszer módosított formáját alkalmazzák (tejtermelők). A gabona és takarmánynövények esetében ez a rendszer (vagy más változata) nem működik hatékonyan. A takarmánycukorica esetében a termelő nyilatkozási kötelezettsége a GMO-menteségről nem jelenthet hosszú távú megoldást.

A fentiek ismeretében megállapítható, hogy az élelmiszerlánc az élelmiszer-biztonság és annak is a nyomonkövethetőségi elvárásainak teljesíthetősége miatt nem tekinthető egyensúlyos állapotúnak, azaz a termelési lánc egyes elemei (takarmánynövények termesztése, logisztika) nem vagy alig vannak feltárva, miközben bizonyos elemek (termékfeldolgozás) szinte már túlszabályozottak. A nyomonkövethetőségen alapuló eredetigazolás ugyanis magában foglalja az előállított nyersanyag tulajdonságain kívül a termesztéstechnológia során felhasznált anyagok beszállítói igazolását, valamint a feldolgozó üzemen kívüli anyagmozgatás és élelmiszer-ipari feldolgozás, csomagolás minőségirányítását a nagy és kiskereskedelembe történő kiszállításig.

A programban megfogalmazott feladatok a „szántóföldtől a fogyasztói asztalig” elv teljesebb élelmiszer-biztonsági elvárásainak teljesítését kívánják vizsgálni, egy keretelőírás elkészítésével és bevezetésével szolgálni.

Véleményünk szerint ez az elv jelenleg döntően – az állattenyésztést is figyelembe véve – a takarmánykeverőtől az asztalig működik. Ennek

megfelelően a feldolgozók nincsenek hatással a takarmánynövények termesztésére, sokszor úgy tűnik, hogy az intenzív növénytermesztési kultúrákra elvégzett veszélyelemzés a HACCP és a GAP (Jó Mezőgazdasági Gyakorlat) furcsa keveréke. Tehát a GAP nem működik, és ilyen értelemben nincs is kidolgozva. Európában ugyanakkor elsősorban szakmai érdekvédelmi szervezetek ösztönzésének eredményeként terjed az EUREPGAP irányelvek kidolgozása, amelyek jelenleg a friss zöldségekre és gyümölcsökre, valamint a virágokra terjednek ki (1,2). Ezek alkalmazása egyelőre önkéntes, és elterjedésük a közeljövőben várható. A termesztési folyamat és a termény minőségi méréseinek tárgya, módszere ismert, de nincs dokumentáltan megtervezve, és a mérések alkalmasságuk. Ugyanakkor a feldolgozókra érvényes szabályozások sem egységesek. A Jó Higiéniai Gyakorlat (GHP) és a HACCP ugyan általános követelmény, de nincs konszenzus az auditálásban, tanúsításban, engedélyezésben, nem beszélve a rendszerszabványokról. Bár az ISO 9001 szinte minden nagyipari üzemen működik, mégis a vevők kedvétől és érdekeltségétől függően EFSIS, IFS, ISO 14001, BCR rendszereket is alkalmaznak. Elkészült ugyan az ISO 22000, de a nemzetközi szabványosítási gyakorlatból következően az is csak „keretszabványként” látott napvilágot.

Tapasztalataink szerint, amelyeket részben minőségügyi rendszerek kidolgozása, részben a már kiépített rendszerrel rendelkező vállalkozásoktól szereztünk, megállapítottuk, hogy:

- A minőségügyi rendszerek bevezetését a mezőgazdasági üzemekben általában a mezőgazdasági terméket átvevő élelmiszer-ipari üzemek szorgalmazzák. Mind a növénytermesztéssel, mind az állattenyésztéssel foglalkozó üzemek élelmiszer-ipari feldolgozó üzemek vagy kereskedők számára állítanak elő nyersanyagot,

¹ Összefoglaló az ALAP1-000058/2004 számú GAK pályázat első évéről

amelynek általában meghatározott átvételi minősítése van.

- A mezőgazdasági termelésben a jó termelési gyakorlatnak hagyományai voltak mind az állati, mind a növényi termék előállításában, ugyanakkor ez a szemlélet az intenzív kemikália (növényvédőszer, műtrágya stb.) felhasználás miatt torzult. Emellett azonban a mezőgazdasági termékek minősége iránti igény (műtrágya, növényvédőszer, hozamfokozó, antibiotikum alkalmazása, csíraszám csökkentése) egyre nőtt, mindez a környezetvédelmi kérdések előtérbe kerülésével új szemléletet és intézkedéseket indukált.
- Ez alapul szolgált arra, hogy a korábban a mezőgazdaságban nem alkalmazott minőségügyi rendszerek bevezetésének az alapjait megteremtjük. Ennek már voltak bizonyos kezdeti gyökerei, hiszen az élelmiszer-ipari üzemek már a 80-as évek közepétől kezdődően törekedtek a céltermeltetésre, és ettől függetlenül is a nagy integrátorok (IKR, KITE) kampányt indítottak az egyes munkafázisok nevesítéséért.
- A politikai és gazdasági változások után egyes területeken felgyorsult az integrációs vertikum újjászerveződése, ezáltal az élelmiszer-ipari feldolgozó üzemek a vonatkozó ISO-szabvány szerinti tanúsítása maga után vonta, hogy a termelők nagyobb hangsúlyt fektessenek a jó mezőgazdasági gyakorlat megvalósítására. Ennek szerves folytatása és eredménye, hogy az alapanyag-termelők egy része is mind jobban érdeklődik a minőségirányítási rendszer bevezetése iránt.

A HACCP-rendszer bevezetése az élelmiszer-ipari üzemekben kötelező, függetlenül attól, hogy nagyüzemről vagy egyszemélyes cégről van-e szó. Ez azt jelenti, hogy az élelmiszer-feldolgozók jól megfogalmazott követelményeket támasztanak a mezőgazdasági alapanyagot beszállítókkal szemben. Ezek egy része tartalmazhat bizonyos nyomkövethetőségi elemeket, de ez esetleges, és csak a nagyon intenzív kultúrákat jellemzi a növénytermesztésben (csemegekukorica, zöldborsó). Legtöbbször az előírás kimerül egy egyszerű nyilatkozatban, amint azt jól példázza a GMO-mentes takarmánykukorica igazolására szolgáló termelői nyilatkozat. Ezt azután mind a nagy-, mind a kistermelőkkel egyaránt aláírják.

A minőségi termék-előállítás egy másik útját mutatja a cukorrépa alapú cukorgyártás során megvalósuló szabályozás, amelynek lényege, hogy a cukorgyár, mint élelmiszer-előállító üzem rendelkezik mind az ISO 9001:2000 és ISO 14001,

mind a HACCP-rendszerrel. Ugyanakkor a termőföldön, a szántóföldi termesztésben a cukorrépa cukortartalmának és az arra ható tényezők hatásának folyamatos vizsgálata mellett sem követelték meg eddig a termesztésre kidolgozott minőségirányítási rendszert.

A minőségi termék-előállításra történő törekvés másik példáját mutatja az MSZ 9042 számú szabvány, amely a búza termesztéstechnológiai folyamatait elsősorban a termelők igényei szerint kívánja „A búzatermesztés minőségirányítási rendszerének jellemzői” címmel egységes rendszerben az MSZ EN ISO 9001:2001 szabvány követelményeihez mellérendelni.

A szántóföldi növénytermesztésben a fő feladatokat a következő felsorolás szemlélteti:

- közvetlen humán fogyasztás,
- közvetett felhasználás az emberi táplálkozásban,
- élelmiszer-ipari feldolgozás,
- takarmányozás,
- ipari nyersanyagként történő felhasználás,
- energetikai hasznosítás.

A növénytermesztési technológiáknak a környezet minőségére gyakorolt hatása:

- biotikus környezetre gyakorolt hatások,
- természetes ökoszisztémák,
- mesterséges ökoszisztémák,
- abiotikus környezetre gyakorolt hatások,
- pedológiai hatások,
- hidrológiai hatások,
- klimatológiai hatások.

A növénytermesztési technológiák minőségi feltételrendszere:

- a technológiai elemek minőségi színvonala,
- technológiai elemek koherens kapcsolódása (interaktív hatások minősége),
- technológiai elemek gyakorlati megvalósításának minősége.

A növénytermesztés minőségközpontú fejlesztésének számos eleme van, amelyek közül véleményünk szerint a termékpálya hatékonyságának növelése, s ezen belül is a szállítás, tárolás kiemelt figyelmet kell hogy kapjon. A magyarországi növénytermesztésnek – annak ellenére, hogy az állattenyésztéssel szoros kapcsolata van –, ez az egyik leggyengébb területe. Ezért is szerepel a logisztikára vonatkozó „GAP” kidolgozásának igénye, legalább a legelső tároló helyig, a feladatok között.

A termékek nyomkövethetőségének igénye az élelmiszerlánc egyik alapvető, az élelmiszerbiztonság szempontjából meghatározó eleme. Az erre irányuló igény és szabályozás a tényleges „a

szántóföldtől az asztalig” elv gyakorlati megvalósítását kívánja. Az állati termék-előállítás folyamán a gabona-, hús- vagy takarmány-hús vertikum termékpályájára kiterjedő integrációkban a takarmány-hús folyamat nagyon jól szabályozott, ezáltal minőségügyi rendszerrel jól lefedett. Ugyanakkor a takarmánynövények termesztésére nem találtunk kiépített minőségügyi rendszert. Ez a hiányosság ma egyre jobban akadályozza a projekt címében is szereplő elv megvalósíthatóságát, s ezért egyre feszítőbb a takarmánynövények megbízható GAP-jának kidolgozása.

Szükség volt tehát egy olyan kezdeményezésre, amely megfelelő szakmai, tudományos, pénzügyi támogatottságot biztosít a hiányosságok megszüntetésére. Ehhez olyan kutatási program indítására volt szükség, amelyben alap-, alkalmazott- és technológiai fejlesztő kutatás szoros egymásra épülése valósul meg.

A szántóföldi növénytermesztés során gyakorlati ismereteink szerint különböző intenzitású növénytermesztés folyik, és ezek minőségirányítási helyzete is jelentősen eltér.

Őstermelő

A technológia élelmiszer(takarmány)-biztonsági szempontjai (CCP = élelmiszer-biztonsági/takarmány-biztonsági kritikus pont):

- kritikus pontok,
- nyomonkövethetőség,
- kockázatok.

Az őstermelők által végzett termelési mód esetén a táblázatba foglalt adatok általánosnak tekinthetők, azonban az élelmiszer- és takarmány-biztonsági szempontok, mint növényvédőszer-maradék, tárolás során keletkező károsodások, keresztszennyeződések, a nyomonkövethetőség problémái nehezen értelmezhetők, mivel a termelési módra az jellemző, hogy:

- általában zsákos, csávázott vetőmagot használnak (egy fajtát, vagy hibridet),
- nem tartanak fenn növényvédőszer raktárt, nem tárolnak műtrágyát,
- szakmai végzettség híján erős mérgek alkalmazása korlátozott,
- saját raktárakkal alig-alig rendelkeznek.

Ennek a termelési módnak elsősorban a minőségügyi kockázata jelentős, míg az élelmiszer- és takarmány-biztonsági kockázat és nyomonkövethetőség problémái az egyre elterjedtebb integrátoroknál jelentkeznek. Az adatokat több megyé-

ből, több gazdálkodótól gyűjtött információk átlaga képezi. Ebben a körben a termesztéstechnológia hagyományos. Jellemző a vetésváltás, a forgatásos talajművelés, a gépi bér munka. A műtrágya és növényvédőszer használata szakmailag nem teljes körű, sok esetben megfigyelhető az áruHITELEZÉS. A fajtahasználat alkalmazása az integrátorok által szervezett bemutatókon terjed (növény, gépek, növényvédőszerek stb.). A támogatásokkal együtt a termelés eredményes, de földterületük nagysága életminőségük javítását és termelésük fejlesztését megkérdőjelezi.

Nagyüzem vagy vállalkozó – hagyományos eszközökkel, eljárásokkal

A technológia élelmiszer(takarmány)-biztonsági szempontjai:

- kritikus pontok,
- nyomonkövethetőség,
- kockázatok,
- az üzem élelmiszer(takarmány)-biztonsági szempontjai.

Az ebben a körben vizsgált termelési mód elterjedt. A tulajdonosról és a vállalkozási formáról független, jelentős méretű, nagy tömegű árut termelő csoportról van szó, akiknek a termelési színvonala eltérő. Ez az a termelői kör, amelynél a szakértelem megléte vagy hiánya nagy tételek minőségét befolyásolja, és döntő mértékű a fejlődésük szempontjából is. Itt hiányzik legjobban az élelmiszer- és takarmány-biztonsági szempontok figyelemmel kísérése. A nyomon követés hiányának veszélyei megkérdőjelezik a „szántóföldtől az asztalig” szlogent. Jellemző a nagy gépek alkalmazása, amelyek részben hatékonyak. A műtrágya- és növényvédőszer felhasználás szakmailag megalapozott. Gazdálkodásukban előfordulhat az áruHITELEZÉS is. Ebben a termelői körben eltérően az előző termelői körtől már megjelenik a termelőüzem, mint fogalom, ezért célszerű vizsgálódásainkat kiterjeszteni a termelés mellett az üzemre is. Ez a termelői kör néhány esetben integrátor feladatot is felvállal, ezért itt jelenik meg az előző termelői kör már jelzett problémája, a kockázatok és a nyomon követés szempontjai.

Nagyüzem vagy vállalkozó – korszerű eszközökkel, eljárásokkal

A technológia élelmiszer(takarmány)-biztonsági szempontjai:

- kritikus pontok,

- nyomonkövethetőség,
- kockázatok,
- az üzem élelmiszer(takarmány)-biztonsági szempontjai

A már említett termelési módok mellett egyre jobban terjed az igényes, szakmailag megalapozott, a nemzetközi piacon is elfogadható termék előállítására felkészült termelői kör, amely szintén független lehet tulajdonosi vagy vállalati formától. A biológiai és műszaki kutatás rájuk vonatkozó legújabb elemeit is megtaláljuk ezeknél a termelőknél, ahol egyaránt fontos az, hogy mint üzem is rendezett körülményeket tudjanak bemutatni, termesztési folyamataikat pedig esetenként minőségügyi, valamint élelmiszer- és takarmány-biztonsági szempontok figyelembe vételével szervezzék és tanúsíttassák. Ez a termelői kör üzemi szinten sok esetben felkészülten foglalkozik az üzemi logisztika feladataival is. Tevékenységükre a hatékonyság is jellemző. Jellemző a korszerű technológia alkalmazása, a tevékenység hatékony gépesítéssel, és szakszerű munkavégzéssel párosul. Általában tőkeerős vállalkozások.

Öntözéses gazdálkodás esetén feladataik az öntözővíz minőségének figyelésével, ellenőrzésével bővülnek. Amennyiben integrátori feladatokat is vállalnak, az első termelői csoportnál már jelzett veszélyeket is kezelniük kell. Tekintettel arra, hogy tevékenységük általában szerteágazó, elvileg jelentős veszélyek jelentkezhetnek, azonban a felkészült szakmai munkával, ma ezeket elfogadhatóan kezelni tudják. Ezeknél a termelőknél hiányzik leginkább egy országos szintű egységes iránymutatás, amellyel a kritikus pontokat, a nyomonkövethetőséget, a kockázatokat egységes elvek alapján kezelhetik, értékelhetik.

Mindhárom gazdálkodási formánál felmértük jellemző gazdálkodási adataikat, amelyek magukban foglalták a kézi és gépi munkaigényt hektáronként, a kézimunka díját, az önköltséget, az anyagköltséget, a szárítást, tisztítást, a támogatást, s ezek segítségével kiszámíthattuk az egyes tevékenységek eredményeit.

Az előzőek bemutatása alapján a következők állapíthatók meg:

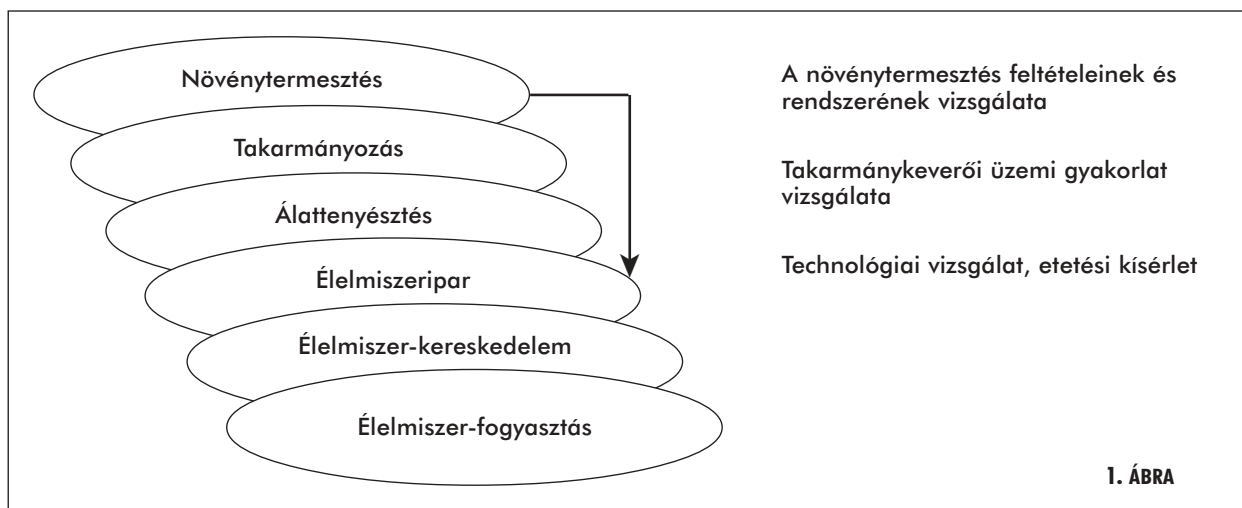
1. Az azonosítás és nyomonkövethetőség rendszere a gyakorlatban talált három termelési forma esetében eltérő, mert:
 - Az 1. esetben a termelés irányított (zsákos, csávázott vetőmag, egy fajta, vagy hibrid használat, raktározás nélküli, azonnali nö-

vényvédőszer felhasználás, termény átadása kombájntól, üzemi szempontok nem léteznek).

- A 2. és 3. esetben az azonosítás és nyomonkövethetőség megvalósítása szakmafüggő, megfelelő szakmaiság hiányában ezek valószínű veszélyek, amelyekre megoldást kell találni.
2. A termesztéstechnológia megtervezésénél a kézi-gépi munkaerő-szükségletnél, az anyag-gazdálkodási szempontoknál, a különböző termelési módoknál jelentős eltéréseket tapasztalhatunk, és ezek az eredményre is kihatnak.
 - Az 1. esetben a termesztéstechnológia az integrátorok vagy egyéb szaktanácsadók által befolyásolt módon és általában szerződéses kapcsolatban történik, így az értékesítésük biztonságos, de termékük minősége nem éri el a kiváló szintet. A kézi munkaerő minden esetben családi, a gépi munkaerő is sok esetben az, illetve bér munka is jellemző. Anyag-gazdálkodási szempontjaikra a hitelezés, a termésből való törlesztés a jellemző. Kamatköltségeiknél az integrátori szabályozás befolyásoló szerepet kap.
 - A 2. és 3. esetben fel kell ismerni az üzem működésének élelmiszer- és takarmány-biztonsági kritikus pontjait, valamint az üzemi logisztika során jelentkező kritikus pontokat.
 - A termelési folyamat élelmiszer- és takarmány-biztonsági kritikus pontjainak meghatározása, az azokra dokumentált felügyeleti eljárás alkalmazása, és igazolása alapja lehet a termelő (beszállító) nyilatkozatának.

A fentiek alapján a továbblépés szükségszerű az azonosítás és nyomonkövethetőség szempontjaira, valamint a minőség javítása céljából a technológiák alkalmazására.

A tápláléklánc egyes elemeihez kapcsolódó feladatainkat mutatja az 1. ábra. A növénytermesztést illetően fel kell hívni a figyelmet arra, hogy az élelmiszer alapanyag előállításban is különböző szintekről beszélhetünk (biotermesztés, intenzív növénytermesztés takarmánynak és élelmiszernek, ipari nyersanyagnak, amely lehet tömegáru és különleges termék). Ezért a programunkban olyan feladatok is szerepelnek amelyek nem a takarmánynövényekhez, hanem az ennél értékesebb alapanyagok termesztésének, nyomon követésének kérdéseivel foglalkoznak.

1. ÁBRA

A kutatási programban folyó alapkutatás egyik célja a növényi eredetű gyógyszer, gyógyhatású készítmény, étrend-kiegészítő, illetve a speciális táplálkozási igényt kielégítő élelmiszer alapanyagának előállítására alkalmazott mezőgazdasági termesztési technológia minőségbiztosítási rendszerének kiépítése és modern analitikai eljárások beépítése a minőségbiztosítási rendszerbe. A rendszer felhasználja és alkalmazza a legmodernebb bio- és élelmiszeranalitikai eljárásokat, amelyekkel biztosítható, hogy az előállított növényi alapanyagok megfeleljenek a legmagasabb élelmiszer-biztonsági követelményeknek. A teljes technológia termőföldtől a feldolgozó üzemig történő nyomon követésével és ellenőrzésével lehetővé válik a megbízható alapanyag-termelés, növekszik a fogyasztók bizalma, csökkenthető a nagy anyagi és erkölcsi veszteséggel járó botrányok kockázata.

A feladat, mint modell megoldását indokolja, hogy vannak olyan mezőgazdaság által előállított növényi eredetű alapanyagok, amelyeket a gyógyszeripar és a különleges táplálkozási igényt kielégítő élelmiszerek (csecsemőtápszerek, funkcionális élelmiszerek) előállításával foglalkozó vállalatok igényelnek. Amíg a gyógyszerek előállítása szigorú GMP rendszerben, az élelmiszer-előállítás pedig HACCP és/vagy ISO szerinti minőségbiztosítással működő környezetben történik, addig az alapanyag-előállításban nem működik kötelező jellegűen olyan minőségbiztosítási rendszer, amely garantálná a termelőnek és a felvásárlónak is a megfelelő minőségű, azaz szennyező anyagokat csak elfogadható szinten tartalmazó terméket. Az alapanyagot a mezőgazdasági termelőtől megvásárló üzem ellenőrzi a termék minőségét, de ha ekkor derül ki, hogy a beszállított alapanyag valamilyen növényvédőszer-maradványt, toxikus

nehézfémet, mikotoxint vagy genetikailag módosított összetevőt nem elfogadható mennyiségben tartalmaz, akkor az üzem nem veszi át az alapanyagot. Ez a termelőnek nagy gazdasági veszteség, de a feldolgozó üzem is alapanyag nélkül marad. Sokkal rosszabb a helyzet akkor, amikor nem derül ki, hogy az alapanyag elfogadhatatlan minőségű, és csak a késztermékben mutatja ki az üzem vagy az ellenőrzést végző hatóság vagy független civil szervezet a szennyezést. A minőségbiztosítási rendszer két alappontját a mérési adatok értékelése és a munkafolyamatok dokumentációja jelenti. Ezek eredményeként a teljes folyamat követhetővé válik. Az egyetem a konzorciumban integrált termelőkkel és az alapanyag felvásárlókkal egyeztetve kidolgozza a termelés minőségbiztosításának rendszerét. A termesztés minőségügyi leírásához a termőterületet meg kell vizsgálni, az adatokat a termesztési cél szerint kell megadni, ezt követi a technológiai leírás, majd a minőségbiztosítási rendszer dokumentálása, és működtetése.

Cél, hogy nagyszámú minta elemzésével a legteljesebb képet kapjuk a területről, megállapítsuk, hogy az adott terület alkalmas-e a nagy tisztaságú alapanyag előállítására. Talajból a hagyományos tápanyag-vizsgálatokon túl növényvédőszer-maradvány, nehézfém-tartalom és a talajból származó pollenből GMO vizsgálatot végzünk. A mintavétel GPS helymeghatározó rendszerrel előre tervezett minta alapján történik. A mérésekhez GC-MS, ICP-MS és PCR készülékeket használunk. Hektáronként 1–6 pontminta egyedi elemzését végezzük el, s eredményként a kísérletbe vont területből relatív nagyszámú adatot nyerünk (nehézfém, szermaradvány). Az antropogén eredetű szennyezések meghatározásához ahol csak lehet használjuk az álta-

lunk kifejlesztett normalizációs eljárást is, amellyel a hagyományos módszerektől egy nagyságrenddel kisebb antropogén eredetű szennyező anyag is kimutatható. A nagyszámú adat értékelésével térkép készítünk a területről, kockázatelemzést végzünk, megállapítjuk a kritikus paramétereket, amelyek segítenek leszűkíteni a mérések számát, optimalizálni a mérési költségeket. A tápanyagvizsgálat alapján a termelőnek javaslatot teszünk a tápanyagpótlás módjára is.

A technológiában felhasznált valamennyi anyagot (természnövelők, öntözővíz, növényvédőszer) megvizsgáljuk, belőlük mintát veszünk és megőrizzük azokat. A felhasznált anyagok mennyiségét, az elvégzett technológiai lépéseket (talajművelés, öntözés) megfelelően dokumentáljuk. A növény fejlődésének jellemző fenofázisában mintát veszünk. A mintákat elemezzük és értékeljük.

A technológia fő- és melléktermékeit megvizsgáljuk, megállapítjuk a jellemző szennyezettségi értékeket és azok szórását. A cél az, hogy a ter-

mesztés nyomonkövethetősége a teljes technológiában megvalósítható legyen.

A projekt ezen témakörben elért eredménye az élelmiszer-biztonságot és minőséget javító és stabilizáló, az egészségesebb táplálkozást elősegítő új technológiák fejlesztése, továbbá alkalmas az ökögazdálkodásból származó bio-élelmiszerek alapanyag-előállításának, illetve feldolgozásának további fejlesztésére.

Az élelmiszer-alapanyag és a gyógyszeralapanyag garantált növényvédőszer maradvány mentessége, alacsony nehézfémtartalma, genetikailag módosított növényektől való mentességének igazolása nagy gazdasági jelentőséggel bír. Amennyiben a termék mérésekkel igazolt módon, bizonyítottan nem jelent egészségügyi kockázatot a fogyasztónak, eladhatóságának piaci értéke jelentősen nagyobb, mint az ilyen igazolással nem rendelkező terméknek. Amennyiben a mérésekkel alátámasztott minőséget tükröző védjegyet sikerül a mezőgazdasági termékek számára használ-

1. táblázat

CÉGEK/Egységek	ISO 9001	ISO 14001	ISO 22000	HACCP	EUREP	GAP	FSIS	IFS	BRC	QC	GMP	SSOPs	Nyomon követési rendszer	USDA	EU-s export-jog
ÁRPÁD-AGRÁR Rt.															
Növénytermesztés															
Takarmánygyártás	√			√											
Kertészeti igazgatóság					√										
Pulyka ágazat				√											
NAGISZ Rt.															
Gyulai Húskombinát	√	√		√		√							√	√	
HAGE sertéstelepek	√	√		√ (tanúsított)											
Takarmánykeverő Kaba	√	√		√											
Takarmánykeverő NAGISZ	√	√		√											
NAGISZ Növény Kft.	√			√											
REMETE Kft.															
Takarmánykeverők				√								√			
Awassi Rt.	√														
SZABOLCS GABONA HOLDING Rt.															
Kereskedő lánc	√			√						√					
Takarmánykeverő	√			√						√					
Álföldi Rt.	√			√			√								
Béke Agrár Hajdúböszörmény															
Állattenyésztés				√ (tanúsított)											
Növénytermesztés															

hatóvá tenni, akkor a garantált élelmiszer-biztonságú termék a biogazdálkodással előállított termékekkel egyenrangú, illetve azoknál nagyobb értékű is lehet, s a jelzés párhuzamosan megjelenhet a biotermékeken is.

A gyógyszer- vagy gyógyhatású készítmény alapanyagon kívül a fenti alapkutatási tevékenység eredménye fontos alapadatokat szolgáltatathat mindazon esetekben, amikor például a hagyományos szántóföldi termelést kisebb intenzitású termeléssel váltjuk fel. A biotermesztésre való áttérés vagy a gypesítés, mint új hasznosítási mód megvalósítása során pontosabban meghatározhatók azok a feltételek, amelyekkel élelmiszer-biztonsági szempontból kizárhatók a veszélyek.

A projektet megvalósító konzorcium tagjai és képviselőik:

Debreceni Egyetem Agrártudományi Centrum	– Dr. Győri Zoltán
(konzorciumvezető)
NAGISZ Rt.	– Mitlasovszki Imre
Árpád-Agrár Rt.	– Dr. Csikai Miklós
Remete '96 Kft.	– Sólyom János
Szabolcs Gabona Holding Rt.	– Dr. Kerekes Béla
QTT Tanúsító Iroda Kft.	– Bernáth Lajos

A konzorciumot alkotó vállalkozások a régióban az élelmiszergazdaság területén elismert tevékenységet folytatnak, a minőségirányítás területén eddig megvalósított eredményeiket mutatja az 1. táblázat.

Feladatunk:

- Az ISO 22000 szabvány bevezetése és követelményeinek teljesítését segítő Jó Mezőgazdasági Gyakorlat létrehozása és a vizsgálati paraméterek nyilvánossá tétele feltételének megteremtése a projekt teljesítése folyamán.
- A hazai viszonyokra adaptált minőségirányítási és nyomonkövetési rendszer kialakítása.

Ezek megoldásához a legfontosabb mérföldköveket a 2. táblázat tartalmazza, amelynek első öt feladata tulajdonképpen teljesült az első évben, míg a további feladatokat a projekt hátralévő futamidejében kell megoldanunk.

A feladatok közül kiemelten kell kezelnünk a logisztikára vonatkozó elvárásokat, amelyek szerintünk eddig méltatlanul háttérbe szorultak.

A három termelési forma esetében, de különösen a második és harmadik esetben az üzemi lo-

2. táblázat

Növénytermesztési technológiák elméleti felülvizsgálata, gyakorlati elemzése, pontosítása	✓
Növény- és talajminták nehézfém- és szermaradvány tartalma	✓
A növénytermesztés GAP követelményei	✓
A logisztika GAP követelményei	✓
Azonosítás a takarmánynövény-termesztésben	✓
Nyomonkövetés a takarmánynövény-termesztésben	
Félüzemi kísérleti terv	
Technológiai terv végrehajtása	
A nyomonkövethetőség iskolája	
Szántóföldtől az asztalig	

gisztikai feladatok egyre jelentősebbek. Ezen olyan tevékenységet értünk, amely magában foglalja a szállítási, tárolási, raktározási feladatokat, és az ehhez kapcsolódó ügyviteli folyamatokat. Az ezekhez kapcsolódó fő munkaszakaszok:

- üzembe érkező anyagok fogadása (beszállítói értékelés, CCP),
- saját termelésű főtermények üzemi szállítása (CCP),
- melléktermékek (szalma), speciális anyagok (trágya) üzemi szállítása, tárolása (CCP),
- üzemen belüli állatszállítás,
- növényvédőszer szállítás, tárolása, felhasználása (CCP),
- logisztikai tevékenység nyomon követése (QP, CCP).

A projekt mérföldköveinek megfelelően a növénytermesztési szakterület specialistái kijelölték azokat a területeket, amelyek a részletes vizsgálat tárgyát képezik. A vizsgálatok során természetesen azokat is elvégeztük (nagy intenzitású alapanyag-előállítás), amelyek nem képezik ezen cikk tárgyát. Ez azt jelenti, hogy a négy helyen (Nádudvar, Hajdúböszörmény, Bakonszeg, Szentés) kijelölt táblák talaját 300 cm mélységig megmintáztuk, és elemeztük növényvédőszer maradékra, és a potenciálisan toxikus, illetve a toxikus elemekre. Megállapítottuk, hogy egyik helyen sem volt a kukorica- és a búzaszem élelmiszer-biztonsága szempontjából kimutatható káros összetevő. Ez megnyugtató, hiszen bizonyos szerek illetve bomlástermékeik a talaj mélyebb rétegeiben még kimutathatók voltak, ami figyelmeztető jel a más növények más célú (gyógyszeralapanyag) termesztésének tervezésekor.

A kijelölt területen megtermelt takarmányt külön-külön tároltuk, mind betároláskor, mind kitároláskor mintáztuk és elemeztük, és sertéstápot

készítettünk belőle. Ezt a – már minőségügyi rendszerrel rendelkező takarmánykeverő üzemben előállított – takarmányt etettük fel 1500 sertéssel megfelelő kontrollt alkalmazva, majd 2006 júliusában történt meg ezen egyedek vágása, amelynek során az esetleges káros anyag felhalmozódást mutató szervekből mintát vettünk, és azok elemzését megkezdtük.

- A vizsgált területek a növényi makrotápelemekre (NPKS) jelentős eltérést mutatnak, miközben számos mikro- (Zn, Cu, Ni) és potenciálisan toxikus elemre (Pb, Cd) meglepően homogen eloszlást tapasztaltunk.
- Az eredményekből látható, hogy a vizsgált kritikus elemek koncentrációjában nincs az élelmiszer-biztonság szempontjából veszélyes eltérés, azaz a területek biztonságos élelmiszer előállítására alkalmasak.
- A vizsgált területek növényvédőszer maradék tartalmát a 10/2000 (VI.2) KöM-EüM-FVM-KHVM együttes rendeletben leírt határértékekkel összevetve megállapítható, hogy a területek feltalaja élelmiszer-biztonsági szempontból veszélyes szermaradékot nem tartalmaz. A kukorica területek és a nádudvari búzatábla mélyebb rétegeiben viszont megfigyelhető a felhalmozódásuk, amelynek további vizsgálata (a talajprofilban való alakulása és kiterjedése) a

projekt céljainak figyelembevétele mellett elengedhetetlen.

- A vizsgált területeken termesztett búza- és kukorica szemtermésben növényvédőszer-maradék (80-féle hatóanyag) nem mutatható ki.

Mindezek alapján a projektbe vont területek biztonságos takarmány-előállításra alkalmasak a vizsgált alapanyagok tekintetében. Egyébirányú hasznosítás esetén (pl. gyógynövénytermesztés) viszont további vizsgálatok szükségesek.

További feladataink:

Közvetlen feladat: a takarmánykeverői üzemgyakorlat felülvizsgálata, ISO 22000-hoz igazított akkreditálása.

További feladat: kísérleti termény és az abból készült keveréktakarmány etetési kísérlete, az állattenyésztési folyamat ellenőrzése, felülvizsgálata, a minőségirányítási és nyomonkövetési rendszerbe való illesztése.

Végső cél: a teljes minőségirányítási- és nyomonkövetési rendszer kiépítése, ellenőrzése és tanúsíttatásának vizsgálata.

E célok eléréséhez elkészítettük azt a munkanyagot, amely tartalmazza a minőségügyi és élelmiszer-biztonsági (takarmány-biztonsági) üzemi szempontokat, ezek közül egyet tartalmaz a 3. táblázat.

3. táblázat

Üzemi minőségügyi és élelmiszer-biztonsági (takarmány-biztonsági) szempontok

1.1. Alkalmazási terület: Általános szántóföldi növénytermesztést és/vagy állattenyésztést folytató, telephellyel és eszközökkel rendelkező mezőgazdasági üzemek vagy integrátori feladatokat ellátó mezőgazdasági szervezetek				
	Szabályozás, ellenőrzési pontok	Megfelelés, kritériumok, előírások, határértékek	QP, CCP	Auditkérdések
1.2.	Az üzem működésének törvényi alapja Személyi, tárgyi feltételek, kapcsolatrendszer	A működéshez szükséges engedélyek megvannak és érvényesek. Az üzem rendelkezik a működéshez szükséges infrastruktúrával, épületekkel, építményekkel, gépekkel, földterülettel, állatállománnyal stb. A személyi feltételek rendelkezésre állnak: – szakemberek – egyéb alkalmazottak – a munkaviszonyok rendezettsége – szociális ellátás – higiénia biztosítása Külső eszközök és szakértők – a bér munka szabályai – a szakértők felelősségének szabályozása – vevői elvárásoknak való megfelelés – szerződések – kapcsolattartás – igények, lehetőségek, javaslatok kezelése – civil kapcsolatok – szakmai kapcsolatok		178/2002/EK rendelet

Szabályozás, ellenőrzési pontok	Megfelelés, kritériumok, előírások, határértékek	QP, CCP	Auditkérdések
	Állatjóléti, állathigiéniai feltételeknek való megfelelés Tervek nem várt eseményekre: – elemi károk biztosítása – járványok, állatvédelem – járványok, növényvédelem		FVM rendelet, 183/2005 EK rendelet
1.3. A helyes mezőgazdasági és környezeti állapot fenntartása a termelés során	Magyarországon a vonatkozó hatályos rendeletben foglaltaknak az üzemben való alkalmazása. 1. a talaj eróziója 2. a talaj szerves anyag tartalma 3. a talaj szerkezete 4. a művelés minőségi szintjei		Kérdések a 4/2004-es FVM rendelet szerint az 1–4 ponthoz, pl.: Biztosított-e a talaj fedettsége az erózióknak kitett területeken; alkalmazunk-e ott rétegvonalas művelést; megőrizzük-e a korábban kialakított teraszokat, zöldsávokat stb.? A kapáskultúrák termelésének lejtéshatára
1.4. Üzemi szállítási, tárolási tevékenység, elsődleges logisztika	A termékek összvolumene, termékféleségek, szállítási igények – általában, – csúcsidőben, kampánymunkák idején Saját szállítási lehetőségek – bér munka, bér fuvar szabályai – higiénia a szállítás során Raktározás, tárolás – ipari anyagok és egyéb speciális segédanyagok tárolása – vásárolt anyagok tárolása – vetőmagvak tárolása – saját termelésű termény tárolása – azonosítás és nyomonkövethetőség biztosítása		
1.5. Növényvédőszer felhasználása, tárolása, gyógyszerek felhasználása, tárolása, veszélyes hulladékok kezelése	– integrált növényvédelem folytatása – képzés, szaktanácsadás – rezisztencia kialakulás figyelése, elkerülése – növényvédőszer rotáció – engedélyezett növényvédőszer használata – növényvédőszer-technika összhajja, – növényvédelmi tevékenység dokumentálása – EU-ban betiltott szereket alkalmaznak-e az EU-ba belépő terméknél – növényvédőszerrel dolgozók oktatása, felszerelése – a betakarítás előtti utolsó növényvédelmi eljárás ideje, dokumentálása – növényvédőszer maradék kezelése, szermaradvány vizsgálatok, max. határértékek – növényvédőszer tárolása a szabályoknak megfelelően – a növényvédőszer felhasználás, kimérés eszközei – a növényvédőszer tartályok a kiürülés után – lejárt szavatosságú növényvédőszer	CCP	
1.6. A főtermékek üzemi tárolása, betakarítás Melléktermék	– az érés figyelése, szemlék – az eszközök felkészítése – vevőkapcsolatok – higiéniai kockázatok – szárítás, tárolás, tárolóedények, tartályok – a betakarított termés védelme, (takarás stb.) – nyomonkövetés – melléktermék-tárolás feltételei, üzemi felhasználásuk	QP	
1.7. Az üzemben felhasznált saját termék tárolása. Elsődleges takarmány-termesztési vállalkozás	Belső üzemi felhasználási igény – vetőmag ellenőrzése – betakarítás – kezelés – tárolás		

	Szabályozás, ellenőrzési pontok	Megfelelés, kritériumok, előírások, határértékek	QP, CCP	Auditkérdések
		– felhasználás – nyomon követés – takarmánygyártás, darálás (183/2005 sz. rendelet stb.)		
1.8.	A gépek, berendezések tárolása	– a gépek tulajdonosi viszonyai – a gépek tárolása, színek – szabadon tárolt gépek – korrózióvédelem – rágszálók elleni védelem – madarak elleni védelem – vagyonvédelem – higiénia		
1.9.	Üzemi környezetvédelem, vadvédelem, természetvédelem	Helyes gazdálkodási gyakorlat előírásai		
1.10.	Eredmények, célok, fejlesztés	1.1.-től 1.9.-ig milyen célokat határoztak meg ? 1.1.-től 1.9.-ig milyen beavatkozások járultak hozzá az eredményhez?		

A további eredményekről a projekt megvalósítása során a későbbiekben készül tájékoztatás.

A Magyar Minőség legutóbbi két számának tartalomjegyzéke

2006. július

SZAKMAI CIKKEK, ELŐADÁSOK

Az európai biztonság és stratégia – Dr. Kis-Benedek József

Az Európai Védelmi Ügynökség – Varga László

Tájékoztató a közbeszerzési törvény változásairól – Varga László

Újabbban rendszerbe állított haditechnikai eszközök üzemeltetési tapasztalatai – Balogh János

BS 7799-2 alapú Információ-Biztonsági Irányítási Rendszer alkalmazásának tapasztalatai a HM EI Zrt-ben – Nagy József

A szolgáltatásminőség fejlesztésének elmélete és gyakorlata – III. rész – Becser Norbert

EFQM önértékelés tapasztalatai a Széchenyi István Egyetemen – Kovács Miklós – Dr. Nyéki Lajos

A MINŐSÉG JAVÍTÁSÁNAK / FEJLESZTÉSÉNEK TECHNIKÁI

Vezérfonal a probléma ismétlődését meggátló intézkedések kidolgozásához

A TÁRSASÁG HÍREI ÉS PROGRAMJAI

Beszámoló a Közgyűlésünkről

Weboldalunk tartalmából

HAZAI ÉS NEMZETKÖZI HÍREK, BESZÁMOLÓK

Rendezvény a tanúsítások értékének megőrzéséről

Újabb sikerek nyitánya

Elkészült az exkluzív konferencia programja

2006. augusztus-szeptember

SZAKMAI CIKKEK, ELŐADÁSOK

A fenntarthatóság és a minőség – Marosán György

Vállalatok társadalmi felelősségvállalása – Fertetics Mandy

Vállalatok társadalmi felelőssége (CSR) – elmélet és gyakorlat – Antal Orsolya

A fenntartható fejlődés és a Riói Nyilatkozat – szándékok és kételyek – Turchany Guy – Fülek György – Turcsányi Károly – Vörös Mihály

„Másért vállalkozók” avagy alkossuk újra a vállalkozás fogalmát! – Tóth Gergely

A Szervezeti Kiválóság új európai fokmérője – az EFQM új 2005+ pályázati folyamata – Csiszár Miklós

Szervezeteink kultúrája és menedzsmentje a környezet-tudatosság tükrében – Berényi László

TÁRSADALMI FELELŐSSÉG A GYAKORLATBAN

A CSR megértése és megvalósításának modellje a General Motors Powertrain-Magyarország Kft.-nél – Sáfár Miklós – dr. Hány András

A társadalmi felelősségvállalás egy világégen szemszögéből

Bányászat és felelősségvállalás

Kis cégek a nagyvilágban

Fenntartható turizmus

Fair Trade kávé

A TÁRSASÁG HÍREI ÉS PROGRAMJAI

Web-oldalunk tartalmából

HAZAI ÉS NEMZETKÖZI HÍREK, BESZÁMOLÓK

A társadalmi felelősség szerepe az EFQM Kiválóság Modelljében

Konferencia a vállalkozások társadalmi felelősségéről

Új szakmai egyesület a non-profit szervezetek palettáján

Kirakatban a rendőrség

KÖNYVSZEMLE

Hogyan készül a történelem? – Marosán György

Élelmiszer-biztonsági irányítási rendszerek szabványai: az ISO 22000-es szabványcsalád

Bevezetés

Az élelmiszerek biztonságát szisztematikusan segítő módszer, a HACCP (Hazard Analysis and Critical Control Points: veszélyelemzés és kritikus szabályozási pontok) már több mint 30 éves múlt-ra tekint vissza. Azok az élelmiszergyártók fejlesztették ki, amelyek a NASA űrkutatási programjaiban vettek részt. Később a módszert bevezették a lakossági célú élelmiszergyártásban is. Attól kezdve a módszert világszerte elfogadták és kiterjesztették más, biológiai, fizikai és kémiai veszélyek elemzésére is.

A FAO/WHO (Food and Agricultural Organisation of the United Nations/World Health Organisation: Az ENSZ Élelmiszer és Mezőgazdasági Szervezete/Egészségügyi Világszervezet) közös Codex Alimentarius (Élelmiszer Kódex) Bizottsága először 1993-ban adta ki a HACCP rendszer alkalmazásáról szóló irányelveket, amelyeket azóta többször módosítottak. Mindamellett a WHO hangsúlyozza, hogy az élelmiszer-biztonság alapját a nemzeti élelmiszeripari jogszabályoknak kell képezniük.

Az európai szabályozásba 1993-ban élelmiszer-higiéniai direktíva formájában épült be a módszer. Amikor pedig az ISO 9001:2000 szabványt kiadták, elkészült az élelmiszeripar számára egy szabvány az ISO 9001:2000 alkalmazásához (ISO 15161:2001).

Mindezek ellenére egyre nő az élelmiszer-eredetű fertőzések száma. Ennek fő okai: a nemzetközi élelmiszer-kereskedelem kiszélesedése következtében nő az élelmiszerek szállítás közbeni megromlásának lehetősége, az országhatárokon át történő utazások és a vendéglátásban, közétkeztetésben étkezők számának növekedése estenként a higiéniai követelmények be nem tartását eredményezi. További problémákat jelent a vegyi anyagok túlzott vagy nem megfelelő használata, az új vagy intenzív, nem biztonságos technológiák alkalmazása.

Ennek következtében nagyon sokféle élelmiszer-biztonsági szabvány vagy szabvány-jellegű

előírás született az utóbbi években. Alapjait tekintve azonban mindegyik a HACCP módszeren nyugszik. Eltérés inkább a felülvizsgálati (működés-ellenőrzési) módszerekben, szerkezetben van. A nehézség az, hogy a kiskereskedelmi áruházláncok különböző szabványok alkalmazását követelik meg, így a gyártóknak nagyon sok munkát jelent, ha minden ilyen elvárásnak meg akarunk felelni üzleti céljaik elérése érdekében. A legismertebb ilyen előírások: az International Food Standard (IFS), a British Retailers Consortium szabványa (BRC), az EUREPGAP, amely mezőgazdasági termékekre alkalmazható, és számos ország nemzeti szabványa az élelmiszer-biztonság követelményeire (pl. Dánia, Hollandia).

A felsorolt előírások egyike sem tartalmaz egy teljes élelmiszer-biztonsági irányítási rendszert, amely biztosíthatná a teljes működés irányítási szempontjait, megalapozva ezzel a rendszer folyamatos fenntartását. Továbbá, ezek a szabványok bizonyos, az élelmiszer-előállítás szoros kapcsolatban levő más iparágakra nem vonatkoznak (pl. a termékekkel közvetlenül érintkező csomagolóanyagok gyártása, élelmiszer-ipari gépek gyártása stb.), miközben az élelmiszer-biztonság megteremtésének és folyamatos fenntartásának a teljes élelmiszerláncra kell kiterjednie.

Mindezek miatt szinte természetes, hogy megjelent az igény egy olyan nemzetközi szabványra, amely:

- harmonizálja a nemzeti szabványokat;
- alkalmazható az élelmiszerlánc minden egyes szakaszában;
- bármely vállalkozás alkalmazhatja méretétől és a tevékenysége jellegétől, bonyolultságától függetlenül;
- magában foglalja a HACCP-t;
- tanúsítható;
- összhangban van más irányítási rendszer-szabványokkal (mindenekelőtt az ISO 9001:2000-rel).

Az ISO 22000:2005 szabvány

Ezekre az igényekre válaszol az ISO 22000:2005 szabvány, amelyet az ISO-val egy időben, 2005. szeptember 1-én a CEN (az Európai Szabványosítási Szervezet) is kiadott. A szabvány pontos címe: Élelmiszer-biztonsági irányítási rendszerek. Az élelmiszerláncban részt vevő szervezetre vonatkozó követelmények.

A szabvány irányítási rendszerszabvány, amely bármely méretű, az élelmiszerlánc bármely pontján helyet foglaló (azaz bármilyen terméket előállító vagy szolgáltatást nyújtó, élelmiszert vagy más, kapcsolódó terméket előállító/szolgáltatást nyújtó) vállalkozás számára alkalmazható követelményeket tartalmaz. A kisvállalkozásokra tekintettel megengedi a külső szakértők alkalmazását, de egyúttal a kapcsolódó feltételeket is tartalmazza. Magában foglalja a teljes HACCP-t, de lényeges követelménye, hogy az élelmiszer-biztonsággal való foglalkozást nem a HACCP szerinti elemzéssel és tanulmánykészítéssel kell kezdeni, hanem az előfeltételek megteremtésével, az úgynevezett előfeltételi programok elkészítésével. A HACCP-n túlmenően pedig tartalmaz minden olyan irányítási rendszer-elemet, amely egy élelmiszer-biztonsági irányítási rendszerben fontos lehet. Mindezt az ISO 9001:2000-es szabvánnyal és annak terminológiájával összhangban tartalmazza, így a minőségirányítási rendszerrel rendelkező szervezetek könnyűszerrel alkalmazhatják. Természetesen önálló rendszerként is megállja a helyét egy élelmiszer-biztonsági rendszer, amely az ISO 22000:2005 alapján épül fel és működik.

Fontos tudni, hogy bár az ISO 22000:2005 szabvány alapján az élelmiszer-biztonsági rendszer tanúsítható, ez nem jelenti az élelmiszer biztonságának tanúsítását. A tanúsítás során a szervezetnek az élelmiszer-biztonsági veszélyek közben tartására vonatkozó *képességét* kell bizonyítania. Az elv hasonló, mint az ISO 9001:2000 esetében, ahol nem a termék minősége, hanem az irányítási rendszer kerül tanúsításra. A követelmények megválaszolásához szükséges módszerek egyéniek lehetnek, és a szabványt alkalmazó szervezet dönthet arról, hogy milyen módszereket alkalmaz.

A szabvány jelentős hangsúlyt helyez egy olyan elemre, amely ilyen átfogó és összeszedett formában egyetlen élelmiszer-biztonsággal foglalkozó szabványban sem szerepel, ez pedig a belső és külső kommunikáció, amely elengedhetetlen a veszélyek felismeréséhez és közben tartásához. A szabvány alkalmazójának meg kell határoznia a saját helyét és szerepét az élelmiszerláncban, ez

fontos a kiépítendő külső kommunikációs kapcsolatok hiánytalan működtetéséhez.

Természetesen az élelmiszer-biztonsági rendszert célszerű a szervezet egyéb vezetési tevékenységeire építve kialakítani, hogy valóban az irányítási tevékenységek integráns része legyen.

A szabvány alkalmazási területe:

- a jogszabályi megfelelés;
- a vevői követelmények teljesítése;
- az eredményes kommunikáció megvalósítása;
- a megfelelés bemutatása az érdekelt feleknek;
- a tanúsítvány megszerzése.

A szabvány a következő fő fejezetekből épül fel:

Előszó

Bevezetés

1. Alkalmazási terület
2. Rendelkező hivatkozások
3. Szakkifejezések és meghatározások
4. Élelmiszer-biztonsági irányítási rendszer
5. A vezetőség felelősségi köre
6. Gazdálkodás az erőforrásokkal
7. A biztonságos termékek megtervezése és előállítása
8. Az élelmiszer-biztonsági irányítási rendszer érvényesítése (validálása), igazolása (verifikálása) és fejlesztése

„A” melléklet (tájékoztatás)

- Kereszthivatkozások az ISO 22000:2005 és az ISO 9001:2000 között

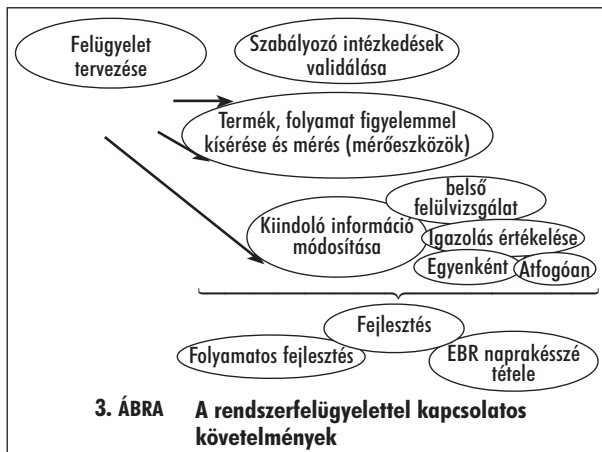
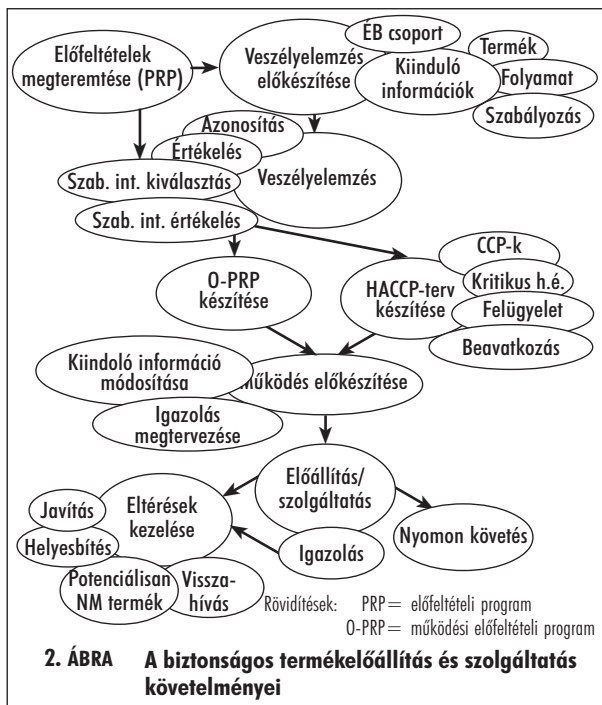
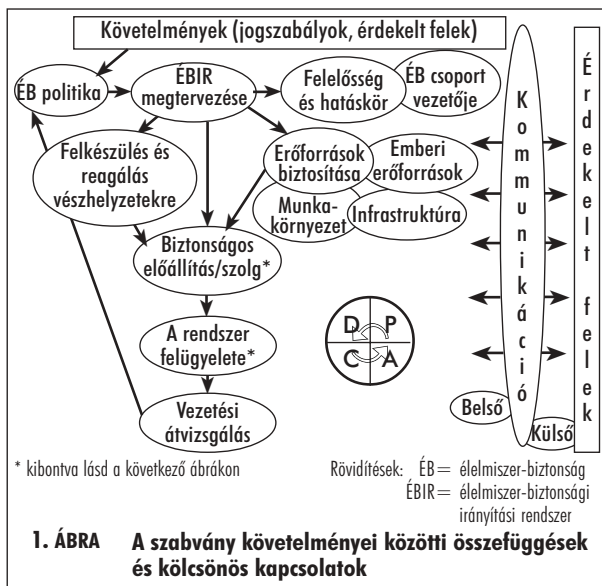
„B” melléklet (tájékoztatás)

- Kereszthivatkozások a HACCP és az ISO 22000:2005 között

C melléklet (tájékoztatás)

- Codex-hivatkozások, amelyek példákat adnak a szabályozó intézkedésekre, beleértve az előfeltételi programokat és a kiválasztásukra és alkalmazásukra vonatkozó útmutatást

Természetesen minden irányítási rendszerhez hasonlóan az élelmiszer-biztonsági irányítási rendszer is dokumentált. A szabvány 7 helyen ír elő kötelezően dokumentált eljárást (dokumentumok kezelése, feljegyzések kezelése, potenciálisan nem megfelelő termékek kezelése, javító intézkedés, helyesbítő intézkedés, termék visszavonása és belső felülvizsgálat) 2 helyen pedig dokumentált módszertant követel meg (veszélyelemzés és a szabályozó intézkedések kategorizálása). Az egyes tevékenységek elvégzését és azok eredményét iga-

zoló feljegyzést viszont nagyon sok helyen vár el. A szabvány tehát a dokumentáció témakörében is az ISO 9001:2000 megközelítését alkalmazza.

Gyakori kérdések

Az ISO 22000:2005 szabvány megjelenésével felmerült néhány érdekes kérdés.

Az egyik ezek közül, hogy szükséges-e az ISO 9001:2000 szabvány szerinti minőségirányítási rendszer fenntartása, ha az ISO 22000:2005 szerint dolgozik egy szervezet. Ez nyilván attól függ, mit várnak el a vevők. Az ISO 22000:2005 szabvány valóban csak az élelmiszer biztonsággal foglalkozik, minőségével nem, tehát a két szabvány együttes alkalmazása a lehető legjobb. Ez teljesen integrált módon megvalósítható.

Másik kérdés, hogy a kiskereskedelmi áruházláncok által megkövetelt megfelelések (ezek példái a bevezetésben olvashatók) igazolható-e az ISO 22000:2005 szabvány szerint bevezetett és működtetett élelmiszer-biztonsági rendszerrel. Vagyis: visszavonják-e azokat a megfelelési követelményeket? A helyzet az, hogy bár a szabvány készítése során a kiskereskedelmi áruházláncok követelményeit kidolgozó szervezetekkel szoros együttműködés volt, az elfogadtatás egyelőre nem sikerült. Ugyanakkor úgy tűnik, hogy az ISO 22000:2005 szabvány szerint kialakított rendszerben szisztematikusan és összehangoltan lehet megvalósítani a további szabványoknak való megfelelést.

Az alkalmazás eddigi eredményei

Az ISO 22000:2005 szabványt kidolgozó ISO/TC 34 Műszaki Bizottsági munkacsoport készített egy felmérést a szabvány alkalmazásának helyzetéről. Az eredmények 2006. március 20-án kerültek publikálásra a Műszaki Bizottságon belül. Eszerint az EU minden tagországában bevezették 2006 márciusáig (Magyarországon 2005 októberében került bevezetésre). Ezen kívül bevezetik nemzeti szabványként Ausztráliában, Koreában és Thaiföldön. Nagy az érdeklődés az Amerikai Egyesült Államokban és Japánban is, de a nemzeti szabványként való bevezetés még nem történt meg.

A felmérés szerint a kiskereskedelmi hálózatoknak gyártó vállalkozások kivárára játszanak. A nagy élelmiszergyárak és a nem élelmiszert előállító vállalkozások pozitívan állnak a szabvány alkalmazásához.

Másfelől, a kiskereskedelmi láncok között is van néhány (főként az észak-európai országokban és

az Amerikai Egyesült Államokban), amely hajlik arra, hogy az ISO 22000:2005 szabvány alkalmazását követelje meg. Az nem várható, hogy a hatóságok követelményként határozzák meg az ISO 22000:2005 alkalmazását.

A legtöbb országban még nincs akkreditálási program ehhez a szabványhoz, mert a tanúsításhoz készülő ISO dokumentum kiadására várnak (ISO/TS 22003 – rövid bemutatása a következő fejezetben olvasható).

Az ISO 22000 család többi tagja

Amíg az alapszabványon, az ISO 22000-en dolgozott a kijelölt munkacsoport, a szabványból népes szabványcsalád lett:

- **ISO 22001**

Ez a szabvány a jelenleg érvényben levő ISO 15161:2001 helyére lép majd, amikor annak az ISO előírásai szerinti felülvizsgálatára sor kerül.

- **ISO 22002**

A szabvány az ISO 9001:2000 mezőgazdaságban való alkalmazásához használandó útmutató lesz. 2005 októberében született meg a döntés a tagországok szavazatai alapján, hogy ez a szabvány elkészül.

- **ISO/TS 22003¹**

A műszaki specifikáció követelményeket tartalmaz azon szervezetek számára, amelyek felülvizsgálják és tanúsítják az élelmiszer-biztonsági irányítási rendszereket. A szabvány kidolgozásában részt vesz a Nemzetközi Akkreditációs Fórum (IAF) és az ISO/CASCO, azaz a megfelelőség értékelésével foglalkozó bizottság is. A szabvány tervezetét 2005 decemberében elfogadták, így a szabvány kiadása a közeljövőben várható.

- **ISO/TS 22004:2005 – Élelmiszer-biztonsági irányítási rendszerek. Útmutató az ISO 22000:2005 alkalmazásához.**

Ezt a műszaki előírást 2005 decemberében magyar szabványként is bevezették. Ez a szabvány az ISO 22000:2005 szerkezetét követve, annak minden egyes fejezetéhez tartalmaz útmutatást az alkalmazásra (ahol szükségesnek láttak ilyen útmutatást).

- **ISO 22005**

Ez a szabvány tartalmazza a takarmány- és élelmiszerlánc számára a nyomkövethetőségi rendszer tervezésére és bevezetésére vonatkozó általános alapelveket és alapkövetelményeket. A szabvány tervezetét a közelmúltban fogadták el a tagországok, kiadása még ebben az évben várható.

A szabványcsalád tehát meglehetősen összetett és – a még ki nem adott szabványok elkészülte után – kellően átfogó lesz. Természetesen, akár csak a többi szabvány esetében, nyilvánvalóan lesznek fejlesztési lehetőségek ezekben is. Ezek után már csak egy olyan „szabvány”-ra lenne szükség, amely a fogyasztókat – az élelmiszerlánc utolsó elemét – látja el megfelelő útmutatással az általuk vásárolt és fogyasztandó élelmiszerek biztonságának megóvására vonatkozóan. Természetesen illet az ISO nem fog készíteni, de így lenne lefedve a teljes élelmiszerlánc.

FELHASZNÁLT IRODALOM

Petró Ottóné dr.: Az új ISO 22000-es szabványtervezet az élelmiszer-biztonságról (előadás, 2004. január 29.)

Petró Ottóné dr.: Rövidesen megjelenik az ISO 22000-es szabvány (előadás, 2005. május 12.)

Az ISO/TC 34/WG 8 2005. december 8-i ülésének összefoglalója (ISO/TC 34/WG8 N152)

LACRUS

VEZETÉSI TANÁCSADÓ IRODA

**Országos tanácsadói hálózatunk bővítéséhez
emberileg és szakmailag meggyőző,
jó problémamegoldó, precíz
képviselő-alvállalkozókat keresünk.**
**Várjuk jelentkezését, szakmai életrajzát
a lacrus@lacrus.hu e-mail címen.**

LACRUS Vezetési Tanácsadó Iroda
www.lacrus.hu

¹ A TS (Technical Specification, azaz műszaki előírás) egy olyan dokumentum, amely az ISO egyik műszaki bizottságán belüli szakmai konszenzus eredménye (vagyis elfogadásához nem a teljes ISO konszenzusa szükséges). Ezért ezeknek a kiadása rövidebb átfutási idő alatt lehetséges.

A jogszabályok és az ajánlások dzsungelében avagy milyen a jó élelmiszer-ipari minőségmenedzsment-rendszer?

A jogszabályok sokasága

Megfelelő élelmiszer-ipari minőségmenedzsment-rendszer kiépítésének feltétele egyrészt a jogszabályok figyelembevétele, a jogszabályi követelmények beépítése, másrészt a megfelelő minőségmenedzsment-rendszer modell használata.

A jogszabályok áttekinthetőségét nehezíti, hogy a hagyományosan figyelembe veendő *hazai jogszabályok* mellett követni kell az *EU rendeleteket* is.

A minőségmenedzsment-rendszer kiépítése során feltétlenül figyelembe kell venni az általános minőségügyi jogszabályokat, így például a termékefelelősség [1]–[2] és a fogyasztóvédelem [3]–[4], a védjegy- és a földrajzi árujelzők oltalma [5] stb. jogszabályait is. Fontos emellett ismerni a minőségügyre vonatkozó büntetőjogi [6] és szabálysértési [7] jogszabályokat is.

Az élelmiszer-ipari termelés esetén a fentiek mellett a 2003. évi LXXXII. sz. élelmiszer törvényből [8] és az ahhoz kapcsolódó rendeletekből, illetve az élelmiszer-biztonságra vonatkozó 178/2002/EK sz. rendeletből [9], továbbá a HACCP előírásokból [10]–[11] kell kiindulni. Új területként jelentkezik az élelmiszerek nyomonkövethetőségének jogi szabályozása.

A fentiek mellett még számos jogszabályt figyelembe kell venni, így például a veszélyes hulladékok kezelésére vonatkozókat stb.

A „GXP” kavalkád

Rendkívül zavaró, hogy az élelmiszeripar és a mezőgazdaság irodalmában igen sok helyen található valamilyen – pontosan nem értelmezett – GXP fogalom.

A szerzők sokéves minőségügyi tevékenysége során sem sikerült megnyugtató módon áttekinteni, hogy mit jelent az élelmiszeriparban és a mező-

gazdaságban a sokféle „Helyes ... Gyakorlat” (Good ... Practice) elnevezéssel ellátott fogalom.

A gyógyszeriparban a

- Good Manufacturing Practice, GMP (Helyes Gyógyszergyártási Gyakorlat) [12]
- Good Clinical Practice, GCP (Helyes Klinikai Gyakorlat) [13]
- Good Laboratory Practice, GLP (Helyes Laboratóriumi Gyakorlat) [14]

fogalmak jogszabályokban egyértelműen rögzítettek, a GLP nemcsak a gyógyszeriparra vonatkozik, hanem általában a veszélyes anyagok vizsgálatára, így például a növényvédőszer vizsgálatára is.

Mezőgazdasági és vidékfejlesztési támogatások tárgyát képező jogszabályban [15] értelmezett továbbá a

- Good Agricultural and Environmental Condition, GAEC (Helyes Mezőgazdasági és Környezeti Állapot) és a
- Good Farming Practice, GFP (Helyes Gazdálkodási Gyakorlat).

Az élelmiszeriparban használatos további GXP elnevezések azonban nem találhatók a jogszabályokban, sem a mértékadó irodalomban.

Milyen elveken alapul a jó minőségmenedzsment-rendszer?

Néhány fontos területen, például a gyógyszeriparban a *Helyes Gyógyszergyártási Gyakorlat* előírásai szerint már régóta ismert, hogy a minőségbiztosításnak a folyamatok szabályozásán kell alapulnia. Az elmúlt évtizedek során ez a nézet a minőségügyben széleskörűen elterjedt, és ma már természetes, hogy a minőségmenedzsment alapelve a **folyamatszeglélet**.

Régóta ismert tény az is, hogy a minőségügyben az ember, az ember viselkedése, erkölce alapvető, mégis a minőség korszerű értelmezése és a Teljes körű Minőségmenedzsment (TQM) fogalmának elterjedése segítette elő, hogy ma már a minőségmenedzsment általánosan elfogadott alapelve az **emberközpontúság**.

Azt is régóta tudjuk, hogy a minőségügy lényege az érdekelték igényeinek kielégítése és elégedettségének biztosítása, de a Nemzeti Minőségi Díj követelményrendszere [16] és az ISO 9004:2000 szabvány [17] tudatosították igazán széleskörűen, hogy a minőségmenedzsment lényeges alapelve az **érdekeltirányultság** is.

Bár a vezetéstudomány alapgondolata az értékteremtés, mégis a minőségügyben a minőség érték-jellegének a felismerése segítette elő annak az elvnek az elterjedését, hogy a minőségmenedzsment lényege az **értékteremtés**.

A minőségmenedzsment-rendszer alapelve tehát a *termelés folyamatszemplétű, emberközpontú, érdekeltirányultságú, értékteremtő minőségszabályozása*.

Mi a minőségszabályozás lényege?

A minőségmenedzsment-rendszer tehát a vállalat termelési tevékenységeinek folyamatszemplétű, emberközpontú, érdekeltirányultságú, értékteremtő minőségszabályozását végzi. A minőségszabályozás lényege, hogy a beszállítói termeléssel és a fogyasztási folyamattal kiegészített **termelési folyamat minőségét szabályozza** úgy, hogy a termelési folyamatra és a minőségmenedzsment-rendszerre vonatkozóan *méréseket, megfigyeléseket* hajt végre (lásd pl. ISO 9001 [18] 8.2. fejezet), majd az így nyert adatokat *elemzi* (8.4. fejezet) és a célrendszer, a minőségpolitika alapján *eldönti*, hogy milyen *beavatkozásokat* (8.5. fejezet) tegyen [19].

A termelés minőségszabályozásával kapcsolatban hangsúlyozni kell azt az irodalomban kevés helyen szereplő fontos elvet is, hogy a minőség szabályozását hierarchikus rendszerben, három szinten kell megvalósítani: alsó szinten a folyamatok szabályozását, középső szinten a megfelelőség szabályozását és felső szinten a minőség szabályozását [19].

Mit nyújt az ISO 9001:2000 szabvány?

Az ISO 9001:2000 szabvány [18] jó kiindulási alap, mert egyértelműen biztosítja a folyamatszemplétet, bár az érdekeltközpontúság helyett

csak a vevőközpontúságot írja elő. Jól biztosítja a minőségszabályozást (lásd az előző fejezetet), de háttérben van az emberközpontúság és az értékteremtés, továbbá nem említi a minőség háromszintű szabályozását. Azt látnunk kell, hogy a fentiek miatt az ISO 9001 egyedüli alkalmazása nem elegendő.

Miben segít az ISO 15161:2001 szabvány?

Az ISO 9001:2000 szabvány élelmiszer-ipari és italgyártási alkalmazásait nagyban elősegíti az ISO 15161:2001 szabvány [20]. E szabvány pontról pontra kiegészíti az ISO 9001 szabványt, különös hangsúlyt helyezve a jogszabályi előírásokra, az élelmiszerláncra és a HACCP gyakorlati alkalmazására.

Mi hívta életre az EN ISO 22000:2005 szabványt?

Az EN ISO 22000:2005 szabvány abból az igényből született, hogy szükség van a teljes élelmiszerláncra kiterjedő olyan szabályozásra, amely összhangban van az ISO 9001 szabvánnyal, alapul szolgálhat a tanúsításhoz és magában foglalja a HACCP-t is.¹

Egyéb élelmiszer-biztonsági követelmények

Elsősorban a kereskedelmi hálózatok saját márkanevén forgalmazott, külső beszállítók által gyártott termékek élelmiszer-biztonsága érdekében többféle követelménysort alkottak, ezek közül az ismertebbek az alábbiak:

- EFSIS (European Food Safety Inspection Service, Európai Élelmiszer-biztonsági Felügyelő Szolgálat) követelményei
- BRC (British Retailer Consortium, Brit Kiskereskedelmi Konzorcium) követelményei
- IFS (International Food Standard, Nemzetközi Élelmiszerszabvány)

E követelménysorok közül egyedül az IFS követi az ISO 9001 szabvány felépítését.

Mit nyújt az ISO 9004:2000 szabvány?

Amíg az ISO 9001 szabvány [18] csak a vevőközpontúságra épül, az ISO 9004 szabvány [17]

¹ Az ISO 22000:2005 szabvány a lap e számában önálló cikk keretében kerül ismertetésre

az összes érdekelt fél igényét és elégedettségét figyelembe veszi, ezért feltétlenül szükséges az ISO 9001 szabvány kibővítése az ISO 9004 szabványban szereplő további pontokkal, biztosítva ezzel az összes érintett fél (a tulajdonos, a beszállítók, az alkalmazottak és a társadalom) érdekeinek figyelembevételét.

Miben segít az ISO 22519 (ISO 22005) szabvány?

Az élelmiszer-biztonság fontos új területén, az élelmiszerek nyomonkövethetősége vonatkozásában nyújt segítséget ez a szabvány [22]. Az eredetileg ISO 22519 szabvány 2006-ban várhatóan beépül az ISO 22000-es szabványcsaládba ISO 22005 jelzettel.

Mit tanulhatunk a GMP-ből?

A gyógyszeriparban jogszabállyal kötelezővé tett Helyes Gyógyszergyártási Gyakorlat [12] szemléletében erősen eltér az ISO 9000 minőségmenedzsment szabványoktól. A GMP alapvetően folyamatszempontú és emberközpontú, továbbá nagy hangsúlyt helyez a termelőrendszerek, eszközök és berendezések állapotfenntartására, karbantartására. Mindezek figyelembevétele elengedhetetlen egy megfelelő élelmiszer-ipari minőségmenedzsment-rendszer kiépítéséhez, így a GMP előírásait is figyelembe kell venni.

Vegyük figyelembe a Nemzeti Minőségi Díj követelményrendszerét is?

Az összes eddig felsorolt jogszabály, vagy ajánlás sem tartalmazza hiánytalanul azon követelmények összességét, amelyek az európai és az azzal egyenértékű magyar Nemzeti Minőségi Díj követelményrendszerében [16] benne foglaltaknak. Rendkívül fontos ezért a Díj követelményrendszerét alkotó mintegy 300 kérdés tartalmát átgondolni és a hasznosíthatókat beépíteni a minőségmenedzsment-rendszerbe. E témakörből kiemeljük a „Politika és stratégia” témáját, amely nem szerepel a fenti anyagokban, és amelyet mindenképpen figyelembe kell venni.

Egységes kockázatkezelés

Annak ellenére, hogy a biztonságtudománynak (Safety Science) több évtizedes hagyománya van, és a minőségügy is használ többféle kockázatelemző módszert, a veszélyelemzés, a kockázatelem-

zés csak napjainkban bontakozik ki és a Risk Quality Management (Kockázatalapú Minőségmenedzsment) magában foglalja többek között az alábbiakat:

- FMEA (Failure Mode and Effect Analysis, Hiba-mód- és hatáselemzés)
- HACCP (Hazard Analysis and Critical Control Points, Veszélyelemzés és Kritikus Szabályozási Pontok)
- FEUVE (Folyamatba épített Előzetes és Utólagos Vezetői Ellenőrzés) [23].

Egy korszerű minőségmenedzsment-rendszernek feltétlenül tartalmaznia kell a főfolyamatok kockázatkezelését.

Összefoglalás

Az élelmiszertermelési láncot folyamatként szemlélve különös figyelmet kell fordítani az alapanyag-termelőkre, a mezőgazdasági kis és középvállalkozókra, egyes esetekben (zöldség-gyümölcs termelés) még az őstermelőkre is. Egy nyomott áron értékesítő, forrásokkal gyengén ellátott ágazat szereplőitől kívánják meg a fogyasztók (felvásárlók, élelmiszer-feldolgozók), hogy eleget tegyenek mindazoknak a követelményeknek, amelyek az élelmiszer-biztonságon túl a minőségi élelemtermelést jelentik. Mivel a termelés során a meglévő nagyszámú jogszabály és szabvány mindegyikét a termelők nagy része még segítséggel sem képes integrálni, így választaniuk kell közülük (a legfontosabb vevő kívánságának megfelelően), ezzel értékesítési lehetőségeik beszűkülnek, termelési kockázatuk növekszik. Természetesen ez a folyamat egyben a piacok általános beszűkülését is jelenti, befolyásolva ezzel az élelemtermelési lánc további szereplőinek tevékenységét is.

FELHASZNÁLT FONTOSABB IRODALOM:

- [1] 1993. évi X. törvény a termékfelelősségről
- [2] 2002. évi XXXVI. törvény a termékfelelősségi törvény módosításáról
- [3] 1997. évi CLX. törvény a fogyasztóvédelemről
- [4] 2002. évi XXXVI. törvény a fogyasztóvédelmi törvény módosításáról
- [5] 1997. évi XI. törvény a védjegyek és földrajzi árujelzők oltalmáról
- [6] Büntetőtörvénykönyv 279, 292-294, 295, 296, 296 A§
- [7] 218/1999. (XII. 28.) Kormányrendelet az egyes szabálysértésekről. (V. A fogyasztóvédelmi szabálysértések)
- [8] 2003. évi LXXXII. törvény az élelmiszerekről
- [9] 178/2002/EK rendelet az európai élelmiszerjog általános elveinek és követelményeinek megállapításáról
- [10] 90/2003. (VII. 30.) FVM-ESzCsM együttes rendelete az élelmiszerek előállításának és forgalmazásának élelmiszer-higiéniai feltételeiről

- [11] 41/2001. (XII. 22.) GM-EüM-FVM együttes rendelete a vendéglátás és közétkeztetés feltételeiről
- [12] 37/2000. (III. 23.) Kormányrendelet az emberi felhasználásra kerülő gyógyszerek gyártásának személyi és tárgyi feltételeiről
- [13] 24/2002. (V. 9.) EüM rendelet az emberi felhasználásra kerülő vizsgálati készítmények klinikai vizsgálatáról és a helyes klinikai gyakorlat alkalmazásáról
- [14] 9/2001. (III. 30.) EüM-FVM együttes rendelete a helyes laboratóriumi gyakorlat alkalmazásáról és ellenőrzéséről
- [15] 4/2004. (I. 13.) FVM rendelet az egyszerűsített terület-alapú támogatások és a vidékfejlesztési támogatások igényléséhez teljesítendő „Helyes Mezőgazdasági és Környezeti Állapot”, illetve a „Helyes Gazdálkodási Gyakorlat” feltételrendszerének meghatározásáról
- [16] A Nemzeti Minőségi Díj követelményrendszere. Pályázati kiírás, 2005.
- [17] ISO 9004:2000 Minőségirányítási rendszerek. Útmutató a működés fejlesztéséhez.
- [18] ISO 9001:2000 Minőségirányítási rendszerek. Követelmények.
- [19] Veress Gábor, Birher Nándor, Nyilas Mihály: A minőségbiztosítás filozófiája JEL Kiadó, Budapest, 2005
- [20] ISO 15161:2001 Irányelvek az ISO 9001:2000 alkalmazásához az élelmiszeriparban és az italgyártásban
- [21] EN ISO 22000:2005 Élelmiszer-biztonsági irányítási rendszerek
Az élelmiszerláncban részt vevő szervezetekre vonatkozó követelmények
- [22] ISO 22519 termékazonosítási és nyomonkövetési rendszerek
- [23] 1992. évi XXXVIII. törvény az államháztartásról (121§)

Sikereim kulcsa

a Deming díjas *Shoji Shiba* saját szakmai életútjáról

A 2002. évi Deming Díj nyertese, Shoji Shiba látványos gyorsasággal vált a modern japán minőségügy szaktekintélyévé, és a Teljes Körű Minőségirányítás (TQM) elismert nemzetközi szakértőjévé. A Quality Progress amerikai minőségügyi folyóiratnak adott interjúban a japán szakember betekintést ad saját szakmai életútjának alakulásába. Részletek az interjúból:

QP: Miért a minőségügyet választotta karrierje céljául?

Válasz: Kezdetben az egyetemen a halászatot tanulmányoztam, mert a második világháború után az élelmezés kérdése különös jelentőséget kapott az élelmiszerhiány miatt. Az 50-es években, amikor Dr. W. E. Deming Japánba jött, elmélyedtem az új diszciplínában, és konkrétan a statisztika tudománya érdekelt. Nem akartam csak egy szűk területre specializálódni, mindig arra törekedtem, hogy a társadalom igényeit kövessem.

QP: Gondolja, hogy a minőség egyes országokban vagy iparágakban fejlettebb, mint másokban?

Válasz: Minden ország más-más minőségügyi koncepciót igényel az ipar fejlettségének és a társadalom igényeinek függvényében. Ha az ipar stabil, akkor az ellenőrzés hasznos, ha az ipar színvonala változékony, akkor kíváncsok a különféle típusú minőségirányítási rendszerek alkalmazása.

QP: Milyen jelentőséggel bírt az ön számára, hogy a Minőségbiztosítási Intézet (IQA) tagjává vált?

Válasz: Az IQA egy nagyon jelentős, globális és történelmi hagyományokkal rendelkező szervezet, és a tagság számomra kiváló lehetőséget nyújt ahhoz, hogy tanulmányozzam az Egyesült Királyság minőségügyi gyakorlatát. Szeretném még megismerni az ország kultúráját és társadalmát is.

QP: Mit tart a minőség három legfontosabb alapelveként?

Válasz:

- ellenőrzés a teljesítmény változatlan szintjének fenntartása érdekében;
- differenciált fejlesztés: jobb minőségű és olcsóbb termékek;
- áttörés: az üzleti életnek is követnie kell a társadalom gyors változásait.

QP: Mit tartogat a jövő a minőségügy számára?

Válasz: A minőségügy a termékek tökéletesítésével kezdődött, majd a szolgáltatások következtével, végül jött az ember boldogságának a tökéletesítése. A minőségügy következő irányzata lehet ezen elemek integrációja. Tradicionális értelemben a minőségügy megpróbált uniformizált lenni, mert ha túl nagy a változékonyság, akkor nem lehetséges az ellenőrzés. Ma már el kell fogadnunk a sokféleséget, mert ez a forrása az alkotásnak. Ha nincs sokféleség, nincs kreativitás a szervezetben.

(The Key To My Success, *Quality Professional*, May/June 2006, p. 5)

Vass Sándor

KÉTSZERI DÁVID

okleveles élelmiszer-mérnök

GS1 (EAN) Magyarország Kht.

PhD hallgató, Budapesti Corvinus Egyetem

A GS1 (EAN.UCC) rendszer szabványai az élelmiszerek nyomon követésének szolgálatában

Élelmiszerek nyomon követése

Az élelmiszer-biztonság és azon belül az élelmiszerek nyomonkövethetősége sarkalatos pontját képezi az Európai Unió egyre szigorúbb élelmiszer-szabályozásának. Az ellátási lánc minden szereplője számára napjainkban már több rendelet (178/2002/EK, 852/2004/EK) és számos független agrár- és élelmiszer-ipari szabvány, rendszer (EUREPGAP, HACCP, ISO 22000 stb.) határozza meg az élelmiszer-biztonságra, higiéniaira és nyomonkövethetőségre vonatkozó minimális előírásokat. A szabványok és rendeletek viszonylag új elemének számítanak az élelmiszerek nyomonkövethetőségére vonatkozó előírások. A nyomonkövethetőség, mint elvárás megjelenése nem meglepő, hiszen élelmiszerekkel kapcsolatos krízis esetén jól működő nyomonkövetési rendszerek nélkül elképzelhetetlen lenne a hatékony termékvisszavonás és termékkivonás.

A nyomonkövetési rendszerek feladata a pontos és gyors termékazonosítás, a kérdéses termékek eredetének és egy adott időpontban azok tartózkodási helyének a meghatározása. A rendszerek bevezetésével lehetővé válik egy esetleges élelmiszer-biztonsági probléma kiindulási pontjának meghatározása és az érintett termékek, tételek visszahívása, illetve kivonása a piacról. Egy jól kialakított és működtetett élelmiszer-nyomonkövetési rendszerrel az élelmiszer-vállalkozók nagy lépést tehetnek a fogyasztók bizalmának elnyerése felé.

A 178/2002/EK Rendelet értelmében a nyomonkövethetőség „lehetőség arra, hogy nyomon követhető legyen egy élelmiszer, takarmány, élelmiszer előállítására szánt állat vagy olyan anyag, amely anyagot élelmiszer vagy takarmány előál-

lításánál felhasználásra szánnak, illetve amelynél ez várható a termelés, a feldolgozás és a forgalmazás minden szakaszában”.

A nyomon követés két irányban történhet:

- a. nyomon követés előre
- b. nyomon követés vissza

A két főirányon túl egy élelmiszer-vállalkozás szempontjából három különböző szakaszra lehet osztani az ellátási láncolatot: „upstream” (felső szakasz), „internal” (belső szakasz) és downstream (alsó szakasz).

- Nyomon követés előre („Tracking”): A termék azonosítása az ellátási láncban. Meghatározott adatok alapján az élelmiszer-vállalkozónak meg kell tudni határozni („egy lépést előre elv” alapján), hogy a kérdéses termék éppen hol található az elosztási láncban.
- Nyomon követés vissza („Tracing”): A termék (alapanyag, segédanyag, késztermék stb.) eredetének meghatározása. Az ellátási lánc bármely pontján meg kell tudni határozni („egy lépést hátra elv” alapján) a termék eredetét.
- Upstream (felső szakasz): Az ellátási lánc azon része, amely az adott élelmiszer-vállalkozás beszállítóit (nyersanyagok, segéd- és adalékanyagok, csomagolóanyagok, vagy akár késztermék stb.) tartalmazza.
- Internal (belső szakasz): Az adott vállalat belső folyamatait foglalja magába. Bár ez a dokumentum nem foglalkozik ezzel a szakasszal, mégis alapvető fontosságú, hogy ez a szakasz megfelelő módon kapcsolódjon az „upstream” és „downstream” szakaszokhoz.
- Downstream (alsó szakasz): Az ellátási lánc utolsó részét képező szakasz. Ide tartoznak a

logisztikai szolgáltatók, a központi raktárak, a nagykereskedők és a kiskereskedelmi egységek.

GS1 szabványok szerepe a nyomonkövetési rendszerek kiépítésében

A nyomon követéshez illetve a nyomonkövetési rendszerek kiépítéséhez nélkülözhetetlen egy globálisan alkalmazható, egyedi azonosításra tökéletesen megfelelő, a felek által kölcsönösen ismert szabvány megléte. A szabványt minden termékre és tételre tudni kell használni, megfelelő hozzárendelést biztosítván közöttük. Ilyen szabvány a már gyakorlatban is bevált GS1 (EAN.UCC) rendszer.

A GS1 (EAN.UCC) szabványokon alapuló nyomonkövetési rendszerek megfelelőségét és hatékonyságát bizonyítja, hogy az élelmiszerszektorban meghatározó szerepet játszó európai szervezetek is ajánlják, mint például a CIMO (European Association of Fresh Produce Importers), a CIAA (Confederation of the Food and Drink Industries of EU), a EUREPGAP, az ECR (Efficient Consumer Response), a CIES (The Food Business Forum) és még sorolhatnánk.

A GS1 (EAN.UCC) rendszer élelmiszerek nyomon követésében történő alkalmazásának és sikerének oka, hogy megfelelő választ kínál a nyomon követés elvei által támasztott kihívásokra:

- I. Globálisan alkalmazható egyedi azonosítás és jelölés: A nyomon követett egységek egyértelmű, egyedi azonosítása és jelölése az élelmiszer ellátási láncban belül.
- II. Adatközlés és adattovábbítás: A nyomon követés megköveteli az előre egyeztetett adatok, információk rögzítését, tárolását és továbbítását.
- III. A kapcsolódási és megfeleltetési pontok kezelése: Az ellátási lánc egészében gondoskodni kell a kapcsolódási és megfeleltetési pontok helyes menedzsmentjéről.
- IV. Nyomonkövetési adatkommunikáció: A nyomon követés alapvető feltétele, hogy a termékek fizikai mozgásával egyidejűleg a rájuk vonatkozó adatok, információk is szabadon áramoljanak.

I. Globálisan alkalmazható egyedi azonosítás és jelölés

Minden, a nyomonkövetési rendszerben szereplő árunak, élelmiszernek és helynek egyedi azonosítóval kell rendelkeznie. A GS1 globálisan alkalmazható, egyedi azonosítói egyedülálló lehetőségeket nyújtanak az egyedi azonosításhoz.

a. Helyek és helyszínek azonosítása

A nyomon követés során alapvető feladat az elosztási lánc szereplőinek és a helyszínek pontos, egyedi azonosítása. Éppen ezért, a GS1 Globális Helyazonosító Szám (GLN – Global Location Number) (1. ábra) kulcsfontosságú szerepet játszik az elosztási lánc menedzsmentjében. A helyazonosító szám egy olyan azonosító szám, amely fizikai, funkcionális vagy jogi helyekre utal. Jól használható cégek, vállalkozások, raktárak, termőterületek, vagy cégen belüli fizikai, illetve funkcionális helyek egyértelmű, egyedi azonosítására. Nagyobb termőterületek, raktárak, disztribúciós központok esetében lehetőség van a fizikai helyszínek kisebb részekre való osztására és külön-külön GLN számmal történő azonosítására.

1. ÁBRA A GS1 GLN azonosító szám felépítése (8 jegyű cégprefix esetén)

b. Kereskedelmi áruk és logisztikai egységek azonosítása

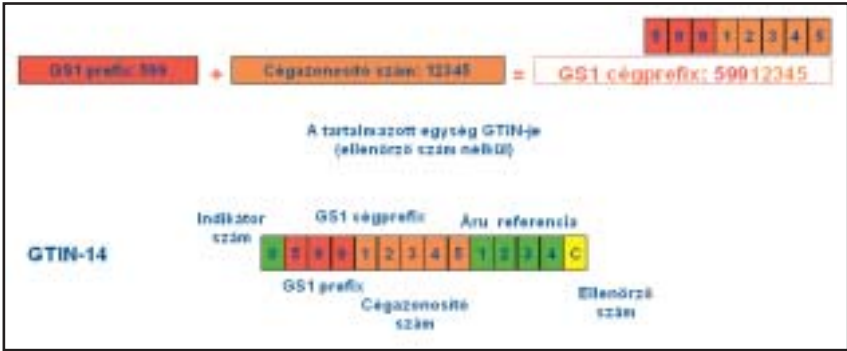
Az élelmiszer-ipari árukat az elosztási lánc egészében, minden csomagolási, szállítási és raktározási kiserelésben egyértelműen azonosítani kell. Ennek érdekében minden kereskedelmi és minden logisztikai egységet azonosító számmal kell ellátni. Az azonosító számokat számok, illetve vonalkódok formájában is fel kell tüntetni az adott egységeken.

b.1 Kereskedelmi áruk azonosítása

Kereskedelmi áru minden egység (termék vagy szolgáltatás), amelynél igény van a rá vonatkozó, előre meghatározott információk visszanyerésére

és ezen információknak az elosztási folyamat bármely pontján árazás, megrendelés vagy számlázás céljából történő felhasználására. Ez a meghatározás a nyersanyagoktól a fogyasztási készárukig mindent lefed és minden olyan szolgáltatásra vonatkozik, amelynek előre meghatározott jellemzői vannak.

A kereskedelmi egységek globális és egyedi azonosítására a GS1 Globális Kereskedelmi Áru (Azonosító) Szám (GTIN - Global Trade Item Number) (2. ábra) ad kézenfekvő megoldást. A GTIN szám biztosítja az áruknak a világ bármely pontján történő egyedi azonosítását. Nagy előnyt jelent, hogy a GTIN számot fel lehet használni a GS1 EANCOM és GS1 XML üzenetekhez, továbbá, hogy vonalkódok formájában meg lehet jeleníteni az egyes kereskedelmi egységeken, megkönnyítve ezáltal az adatok gyors leolvasását és az adatokhoz való gyors hozzáférést.

2. ÁBRA A GTIN-14 azonosító szám felépítése (8 jegyű cégprefix esetén)

Az általános szabálynak megfelelően, általában a termék előállítója adja ki a GTIN számot (kivéve a GTIN-8-at). Bizonyos esetekben, ha például a terméket egy adott vevő megrendelésére csomagolják, és csak ez a vevő rendelhet belőle, akkor a vevő adhatja meg a kereskedelmi egység GTIN számát.

b.2 Logisztikai egységek azonosítása

A logisztikai egység egy, az elátási lánc tárgyát képező, bármilyen összeállítású egység, amely szállítás és/vagy raktározás céljára készült. Egyértelmű, egyedi azonosítására és nyomon követésére a GS1 Szállítási Egység Sorszám Kód (SSCC-Serial Shipping Container Code) használható (3. ábra).

A kötött, 18 karakter hosszúságú SSCC kódot közvetlenül a logisztikai egység (lehet akár homogén, vagy akár heterogén) összeállításakor kell kiadni. Minden esetben, amikor új logisztikai egységet állítanak össze, új SSCC számot kell kiadni.

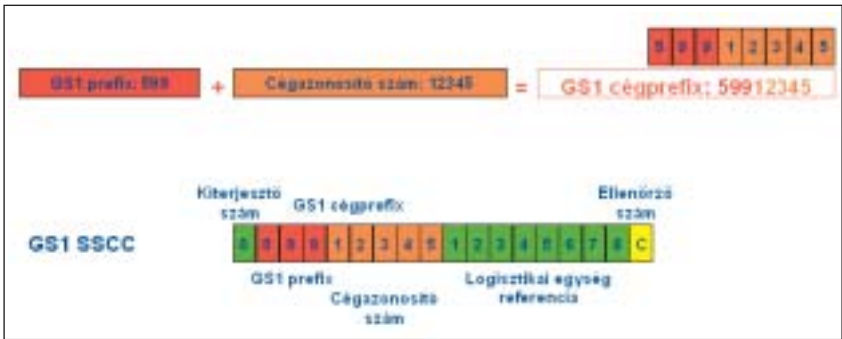
Az SSCC szám nemcsak hogy segít a logisztikai egységek azonosításában és nyomon követésében, de kiválóan alkalmazható referenciaszámként. Amennyiben az elosztási lánc valamennyi érintett szereplője rendelkezik megfelelően szinkronizált informatikai adatbázissal, akkor az SSCC szám egy hivatkozási számként használható, amelyhez a logisztikai egységekhez kapcsolódó lényeges információk társíthatók.

A GS1 szabványok alkalmazása az elosztási láncban jelentősen javítja az információáramlás és információcsera hatékonyságát. Ha ezen szabványokat együtt használják egy jól kialakított és naprakész adatbázissal, akkor lehetőség van az

áruk elosztási láncban történő egyértelmű azonosítására és eredetének pontos, gyors meghatározására.

Habár a GS1 szabványok tartalmazzák azokat az információkat, amelyek szükségese a termékek nyomon követéséhez, mégis a szabványok alkalmazásakor elengedhetetlen, hogy a termelők, az élelmiszer-előállítók, az importőrök/exportőrök, a szállítók, a

nagykereskedők és a kiskereskedők helyesen rögzítsék, tárolják és kezeljék is a logisztikai egységek azonosító számait (SSCC), a kereskedelmi egységek azonosító számait (GTIN), a helyek, helyszínek azonosító számait (GLN), valamint egyéb, az árukhoz kapcsolódó információkat. Az előbb felsorolt adatok pontos, naprakész karbantartása és tárolása biztosítja, hogy a termelők és a

3. ÁBRA A GS1 SSCC azonosító szám felépítése (8 jegyű cégprefix esetén)

csomagolásért felelős vállalkozások ellássák az importőröket/exportőröket, nagykereskedőket, hatóságokat és egyéb ügyfeleiket a nyomon követéshez nélkülözhetetlen információkkal, az ún. nyomonkövetési adatokkal.

II. Adatok rögzítése, tárolása és kommunikációja

Az információcsere minden nyomonkövetési rendszer alapvető részét képezi. Az információnak követnie kell a termék fizikai mozgását.

Az információk folyamatos áramlásának biztosítása érdekében az ellátási lánc minden résztvevője által ismert, előre meghatározott nyomonkövetési adatokra van szükség. Az adatok rögzítésére pedig a már létező, a piaci résztvevők által jól ismert szabványok (pl.: **GS1-128**, korábban **UCC/EAN-128**) adják a legjobb megoldást.

Az automatikus adatrögzítésre kézenfekvő megoldást jelentenek a GS1 vonalkódok. Ezek az ellátási lánc bármely pontján, megfelelő szoftver és hardver háttérrel könnyedén leolvashatók, a belőlük nyert adatok rögzíthetők és tárolhatók. Ezáltal lehetővé válik a ma már oly fontos *real-time*, azaz *valós idejű* információszerzés és rögzítés. Nem beszélve arról, hogy a gyorsaságon kívül a globális, egyedi és automatikus azonosítással és adatrögzítéssel soha nem látott pontosságot lehet elérni. A különféle iparágakban világszerte igen széles körben használják az EAN/UPC és GS1-128 szabványú vonalkódokat. A nyomonkövetési adatok rögzítésére és azok közlésére, a **GS1 logisztikai címkéjének** használata a piac valamennyi szereplőjének különösen ajánlott. Használata nemcsak hogy megfelelő megoldást jelent az adatok rögzítésére és jelölésére, de meg is teremti a kapcsolatot a termék fizikai áramlása és a hozzákapcsolódó információk áramlása között. Ma már azonban az áruk és a raklapok azonosítása területén egy új módszer, a rádiófrekvenciás azonosítási technológia, az **RFID/EPC** is kezd tért hódítani.

A szabványos megoldás: GS-128

A nyomon követés során, nem elég csupán azonosítani az árukat, termékeket az élelmiszer-láncban. Egyéb, kiegészítő adatokra is szükség van, ha pontosan meg akarjuk határozni az áruk eredetét és egy adott időpontban a tartózkodási helyét. Az **GS1-128 rendszer** – az azonosításon túlmenően – lehetővé teszi, különböző hosszúságú információk megjelenítését, vagy akár több információ egybefűzését és azok egyetlen vonalkód-jelkép formá-

jában történő ábrázolását. Ezt az egyedülálló képességet az adattartalom-azonosítók (AI-k) használata teszi lehetővé. Az adattartalom-azonosítók (AI-k) olyan kódok, amelyek egyértelműen meghatározzák az őket követő információ fogalmát és formátumát. Az adattartalom-azonosítót (AI) követő információ (30 karakter hosszúságig tetszőlegesen) tartalmazhat numerikus és/vagy alfanumerikus karaktereket. Ezek a tulajdonságok kellő rugalmasságot biztosítanak, hogy valamennyi, a nyomon követéshez szükséges adatot, szabványosan el lehessen helyezni az adott egységen, legyen szó kereskedelmi árucikkről (csak gyűjtő!), vagy akár logisztikai egységekről. Az 1. sz. táblázat tartalmazza a nyomon követést segítő, leggyakrabban alkalmazott adattartalom-azonosítókat és azok megjelenési formátumát.

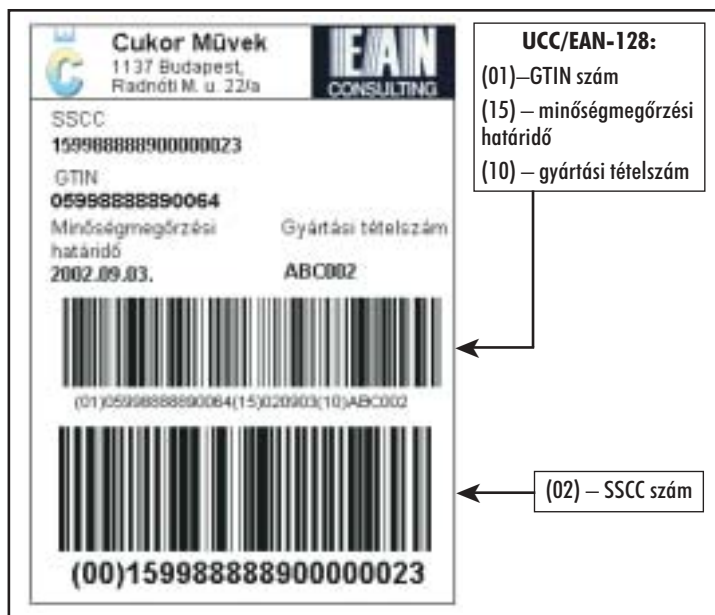
A GS1-128 típusú jelképrendszert csak logisztikai egységeken és gyűjtő kereskedelmi árucikkeken (pl.: rekeszek, dobozok stb.) lehet feltüntetni, fogyasztói egységeken nem, mivel a pénztáraknál elhelyezett vonalkód-olvasók nem tudják leolvasni.

Azt, hogy mely adatok kerüljenek megjelenítésre a jelképrendszerben a kereskedelmi partnereknek előre meg kell határozni. Persze vannak ún. kötelezően megjelenítendő adatok, amelyeket a szabványok értelmében kötelezően fel kell tüntetni az egységeken a szabványokban rögzített módon. Így például, ha egy jó nyomonkövetési rendszert kívánunk kialakítani, akkor a gyűjtő egységeken mindenképpen fel kell tüntetni a GTIN számot, a gyártási tételszámot és a három dátum (csomagolás napja, gyártás napja vagy minőség-megőrzési határidő) közül valamelyiket.

Adattartalom azonosító „AI”	Teljes cím	Formátum
00	Szállítási Egységek Sorszám Kódja (SSCC)	n2 + n18
01	Globális Kereskedelmi Egység Szám (GTIN)	n2 + n14
02	Logisztikai egység tartalmának GTIN-je	n2 + n14
10	Gyártási tételszám	n2 + an...20
11	Gyártás napja (ÉÉHHNN)	n2 + n6
13	Csomagolás napja (ÉÉHHNN)	n2 + n6
15	Minőségmegőrzési határidő (ÉÉHHNN)	n2 + n6
17	Fogyaszthatósági határidő (ÉÉHHNN)	n2 + n6
21	Gyártási szám	n2 + an...20
310X	Nettó tömeg (kg)	n4 + n6
37	Logisztikai egységben lévő kereskedelmi egységek száma (db)	n2 + n...8
401	Küldeményszám	n3 + an...30
412	Feladó címe GLN számmal	n3 + n13

Az előbb említett adatokon kívül szükség esetén természetesen egyéb adatok is könnyedén megjeleníthetők a GS1-128 rendszerben. Hangsúlyozni kell, hogy minden esetben a kereskedelmi partnereknek előre egyeztetniük kell egymással, hogy milyen adatok kerülnek megjelenítésre a kereskedelmi (gyűjtő) árukon.

Szintén kritikus pont lehet a logisztikai egységjelölése. A logisztikai egységek (pl. raklapok), elosztási láncban történő azonosításának és nyomon követésének alapvető feltétele, hogy a nyomonkövetési adatok helyesen és könnyen hozzáférhető módon legyenek elhelyezve a szállítási egységeken. Az adatok logisztikai egységeken történő, szabványos megjelenítésére szolgál az GS1 logisztikai címkéje (4. ábra). A kereskedelmi partnerek közötti egyeztetés természetesen ilyenkor is nélkülözhetetlen.

4. ÁBRA GS1 logisztikai címke

Az élelmiszerek nyomon követésének legújabb eszköze: RFID-EPC

Az automatikus azonosítási folyamatok (Auto-ID) célja, hogy az egyes tárgyakról az azonosításukhoz szükséges adatok automatikusan, a lehető legkevesebb emberi beavatkozással és hibával kerüljenek rögzítésre. Az Auto-ID folyamatok egyik kisebb, az utóbbi időben azonban rohamos fejlődésnek indult részhalmozát képezi a rádiófrekvenciás azonosítási (RFID) technológia. A rádiófrekvenciás azonosítás egy olyan Auto-ID technológia, amely lehetővé teszi a termékek, áruk,

egyéb tárgyak egyedi azonosítását, nyomon követését. Annak érdekében, hogy az RFID technológián alapuló megoldások a lehető legtöbb hasznot eredményezzék, a kiépített IT rendszereknek túl kell lépniük a vállalkozások belső határait, és átfogó, széleskörű, az elosztási lánc valamennyi szereplője számára jól alkalmazható, szabványos, adekvát megoldást kell biztosítaniuk.

Az EPC (Elektronikus Termékkód) egy gyorsan fejlődő rendszer, amely a Rádiófrekvenciás Azonosítást (RFID) használja az automatikus azonosításra, jelentős előnyöket biztosítva a különböző elosztási láncok, így természetesen az élelmiszerlánc szereplői számára. Az Elektronikus Termékkód megalkotása a rádiófrekvenciás azonosításkor felhasznált adatok szabványosítása érdekében történt. Az új rendszer egyrészt átveszi a már világszerte elterjedt, a GS1 által korábban kidolgozott azonosítószámokat (GTIN, SSCC, GLN, GRAI,

GIAI), másrészt kialakítottak egy új azonosítót a General Identifier – Általános Azonosítót (GID) is. Mind az újonnan kialakított, mind pedig az átvett GS1 szabványok már egy sorozatszámval is rendelkeznek, így akár mindegyik fogyasztói árucikk egyedileg azonosítható. Ezáltal kihasználható a technológia egy fontos előnye, az egyes termékek nyomonkövethetősége. Fontos döntés volt, hogy az EPC szabvány átvette a GS1 szabványokat, a mai napig legelterjedtebben használt azonosítási módszereket. Így az új rendszer bevezetése mellett döntő gazdálkodó szervezeteknek nem kell egy teljesen új azonosítási struktúrát kialakítaniuk, és az ellátási láncok zavartalanul állhatnak majd át az új, automatikus azonosítási eszköz használatára.

Az EPC tag-ek (egy antennával ellátott rádiófrekvenciás chip, amely az EPC szabványú kódot tartalmazza és az azonosítani kívánt egységeken helyezendő el) alkalmazása az élelmiszerláncban mozgó áruk nyomon követésében teljesen új dimenziót fog nyitni. Óriási előnyük a jelenleg alkalmazott automatikus azonosítási eszközökkel szemben (vonalkódok), hogy nincs szükség közvetlen optikai kapcsolatra az olvasó és az adathordozó között (EPC tag), így másodpercenként akár 200 tag is beolvasható, gyakorlatilag korlátlan mennyiségű adat tárolható rajtuk, és az EPC kódokban alkalmazott sorszám minden azonosított árut egyedileg azonosít. Az EPC kódok, mivel megtartják a GS1 szabványokat, globális elfogadottsága szintén biztosított, így például egy

Magyarországon előállított EPC tag a világ bármely pontján minden gond nélkül olvasható, és a rajta szabványos módon tárolt információ visszanyerhető. Az előbb felvázolt képességek következtében az RFID alapú EPC azonosítási szabványok és eszközök a nyomkövethetőség által támasztott valamennyi követelménynek megfelelnek, sőt számos területen jelentős hasznot is hajthatnak a rendszert bevezető vállalatok számára. A pilot projektek keretében tesztelő élelmiszer-kereskedelmi cégek, központi raktárak és logisztikai központok igen jelentős költségmegtakarítást értek, el és tanulmányaik alapján a beruházási költségeik is igen rövid időn belül megtérültek.

Az RFID technológia élelmiszerláncban történő alkalmazása iránti igény és lehetőség még csupán néhány éve jelentkezett, így gyakorlati megvalósítása jelenleg a kezdeti stádiumban van. A benne rejlő lehetőséget azonban mutatja, hogy igen rövid időn belül szerte a világon megalakultak (pl.: Egyesült Államok, Egyesült Királyság, Németország) és alakulnak (Magyarország) az RFID-EPC laborok, ahol a gyakorlatban felmerülő problémákat igyekeznek megoldani, és a már kész megoldásokat a felhasználók rendelkezésére bocsátani.

III. Kapcsolódási Pontok Kezelése

A nyomkövetési adatok gyors és pontos visszakeresése kulcsfontosságú. Ehhez nélkülöz-

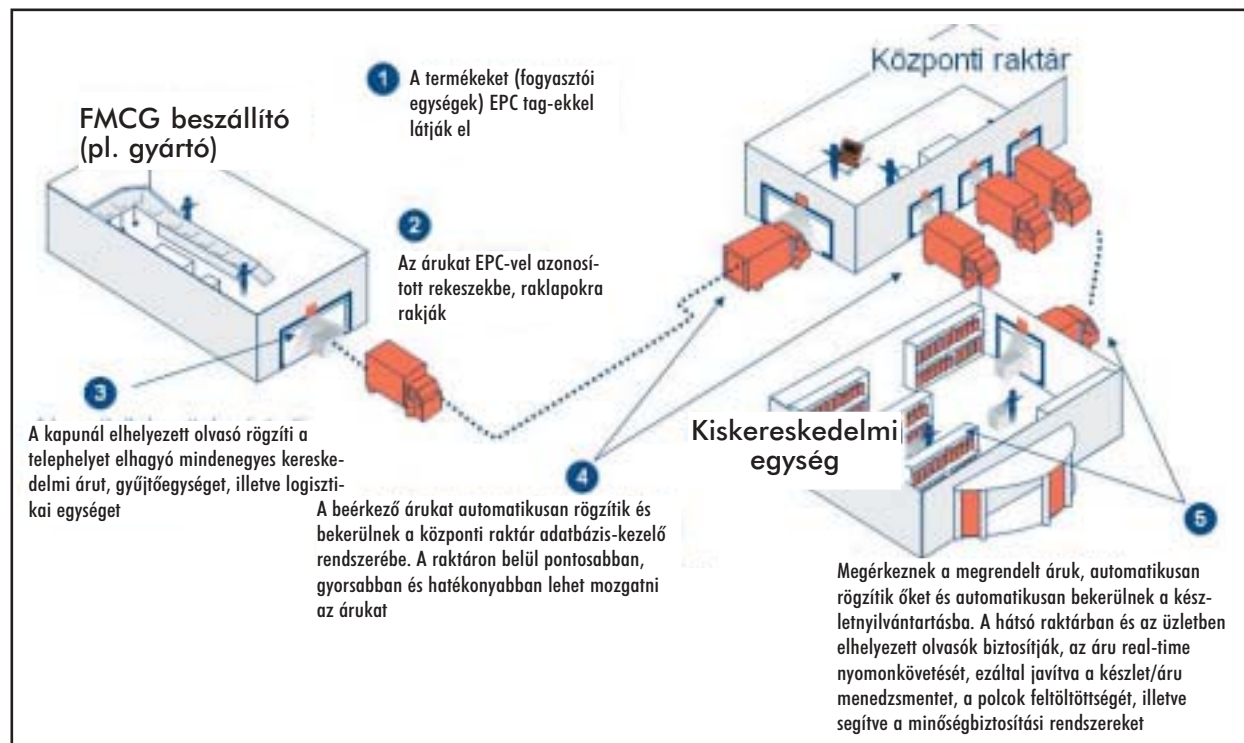
hetetlen a kapcsolódási pontok helyes menedzsmentje, vagyis az ellátási láncban belüli helyes kapcsolatok kialakítása a beérkezett, a termelt, a csomagolt, a tárolt és a kiszállított anyagok, termékek között. Az automatikus azonosítási rendszerek lehetővé teszik a kapcsolódási pontok lehető legpontosabb és leggyorsabb menedzselését.

IV. Adatkommunikáció

Egy nyomkövetési rendszernek elengedhetetlen részét képezi az információcsere. A nyomkövethetőség megköveteli a termékek és a hozzájuk kapcsolódó információk párhuzamos áramlását. Ennek megvalósításához nélkülözhetetlen, hogy az ellátási lánc valamennyi résztvevője, előre meghatározott nyomkövetési adatokkal lássa el a lánc következő szereplőjét. Az EDI (Elektronikus Adatcsere) használata különösen ajánlott a nyomkövetési adatok gyors, pontos és gazdaságilag hatékony kommunikációjában.

GS1 szabványok alkalmazásának előnyei

A GS1 szabványok élelmiszerláncban történő alkalmazása, a nyomon követésen túl egyéb előnyökkel is jár a vállalkozások, vállalatok számára. A szabványok használata nagymértékben megkönnyíti és felgyorsítja a kereskedelmet, a logisz-

5. ÁBRA PFID/EPC-vel támogatott elosztási lánc

tikát, a raktármenedzsmentet, a készletnyilvántartást, az áruátvételt, és az elektronikus adatcserét (EDI). Mindezek által, a GS1 szabványokon alapuló nyomkövetési rendszerek bevezetéséhez szükséges beruházási költségek hamar megtérülnek. Így a vállalatok számára a nyomon követés törvényi előírásának betartása és feltételeinek megteremtése nem egy újabb szükséges rossz, hanem sokkal inkább egy új lehetőség a megfelelő szervezési, jelölési és informatikai háttér fejlesztésére, megfelelően ezáltal a fogyasztók egyre növekvő igényeinek. Az élelmiszer-elosztási és kereskedelmi folyamatok fejlesztése, valamint a fogyasztók bizalmának elnyerése és megtartása, már önmagukban elegendő garanciát jelentenek a gazdasági növekedésre.

Az élelmiszerek nyomon követésének a fentiekén túl fontos szerepe lehet az Európai Unió élelmiszer-szabályozásának sarkalatos pontját képező eredetvédelemben is. Egy jól felépített és működtetett nyomkövetési rendszerrel biztosítható, hogy az adott élelmiszer-ipari termék – legyen szó akár oltalom alatt álló eredet-megjelölésű, vagy oltalom alatt álló földrajzi jelzésű, esetleg hagyományos, különleges termékről – az előírt, megfelelő minőségű alapanyagokból készüljön, és az adott termékhez kötődő régióból származzon. Így megelőzhetők vagy legalábbis csökkenthetők lennének

az olyan évszázadok alatt kivívott világhírnevet néhány pillanat alatt leromboló botrányok hatásai, amelyeknek a közelmúltban sajnálatos módon Magyarországon többször is tanúii lehettünk.

FELHASZNÁLT IRODALOM:

- ECR-Using Traceability In The Supply Chain To Meet Consumer Safety Expectations, 2004
- EAN.UCC Traceability Implementation, EAN International, 2003
- EAN-UCC Globális Felhasználói Kézikönyv, EAN Magyarország Kht., 2001
- Európai Parlament és Tanács 178/2002/EK Rendelete, 2002
- Élelmiszer-nyomkövethetőség az EAN.UCC szabványok segítségével, Kétszeri Dávid Élelmiszervizsgálati Közlemények, LI. Kötet, 2. füzet, 2005
- Élelmiszer-biztonság EU-szabályozás, Szerkesztette: Kovács Ferenc-Bíró Géza, 2003
- EPC – A shared vision for transforming business process, gci, 2005
- Guidance On The Implementation Of Articles 11, 12, 16, 17, 18, 19, and 20 Of Regulation EC 178/2002 On General Food Law, 2004
- GTIN Allocation Rules, GS1, 2005
- The Global Traceability Standard, GS1, 2005
- The Global Food Safety Initiative, Guidance Document, Fourth Edition
- Implementing Traceability In The Food Supply Chain, CIES, 2004
- Krizismenedzsment, Kétszeri Dávid, EAN Hírek, 2004/4
- Minőségbiztosítás az agrárgazdaságban, Szerzői kollektíva, Műszaki Könyvkiadó, 2000
- Minőségirányítás az Élelmiszergazdaságban, Szerkesztő: Dr. Győri Zoltán, PRIMOM
- Traceability In The Food Chain, A Preliminary Study, Food Standards Agency, 2002
- www.mebih.gov.hu
- www.gs1.org

Az amerikai egészségügyi ellátás minőségéről

Az amerikai egészségügyi ellátásának minősége szerény mértékben javult az elmúlt évben, és a kisebbségek körében csökkent az ellátás színvonalának egyenetlensége, állapítja meg 2005. évi jelentésében az USA egészségügyi ellátásának minőségével foglalkozó ügynökség (AHRQ). A jelentés alapjául szolgáló felmérést négy területen végezték: hatékonyság, az ellátottak biztonsága, pontosság és betegközpontság.

A jelentés tárgyalja a kórházakban szerzett fertőzésekkel, illetve a bizonyos betegségek miatt bekövetkezett halálesetek számának csökkenésével kapcsolatos kérdéseket. Elemzi továbbá azt is, hogy az egészségügyi ellátás rendszere milyen eredménnyel alkalmazza a leghatékonyabbnak tartott kezelési eljárásokat.

A jelentés szerint az amerikai egészségügyi ellátásának minősége egészében 2,8%-kal javult a megelőző évi szinthez képest, s ez az emelkedési arány azonos a 2004. évi jelentésben megállapított javulással. Ugyanakkor rámutat néhány látványos eredményre is, főleg azokon a területeken, amelyekre jelentős erőfeszítéseket összpontosítottak.

Az ellátás egyenetlenségével foglalkozó rész összehasonlításokat tartalmaz a különféle fajokra, etnikai csoportokra és a különböző jövedelmi helyzetűekre vonatkozóan, felhasználva az egészségügyi biztosítási státusszal és az orvos felkérésének gyakoriságával kapcsolatos adatokat. A jelentés szerint az ellátás minőségében és az ellátáshoz való hozzáférésben legnagyobb az egyenetlenség az alacsony jövedelmű rétegeknél, függetlenül a faji, etnikai hovatartozástól, ugyanakkor egy általános javuló tendencia is megfigyelhető ezen a területen. Az ellátás minőségének egyenetlensége csökkent a különböző etnikai csoportok között, és az ellátáshoz való hozzáférés egyenetlensége legnagyobb mértékben a fekete bőrű, az ázsiai eredetű és az indián lakosság körében csökkent. A latin-amerikai származású állampolgárok körében az egyenetlenség nőtt mind az ellátás minősége, mind az ellátáshoz való hozzáférés tekintetében.

Quality Progress, March 2006 p.17.

VS

Magyar Agrárgazdasági Minőség Díj

Egy vállalkozás minőségügyi tevékenységének díjjal történő elismerése viszonylag új kezdeményezés nemcsak Magyarországon, hanem az egész világon. A múlt század végén kezdtek olyan díjakat alapítani, amelyek nem egy termék minőségének kiválóságát, hanem a vállalkozás egészének a minőség iránti elkötelezettségét, minőségügyi tevékenységének magas színvonalát igazolja.

Magyarországban 1996-ban alapították a miniszterelnök által évente adományozott Nemzeti Minőségi Díjat, majd ezt követte 2002-ben a Közoktatás Minőségéért Díj és a 2003-as Magyar Közigazgatási Minőség Díj.

A minőségi díjak marketing értéke igen nagy, a vállalkozás egészét lehet vele reklámozni, ami az éles piaci versennyel szembenező szereplők esetében kiemelkedő fontosságú.

Az agrárgazdaság szereplői különösen érzékelik a piaci verseny fokozódásával együtt járó problémákat. Eredményesen csak azok tudják a kialakult és folyamatosan változó helyzetet kezelni, akik egyszerre képesek foglalkozni a fogyasztói piaci igények felmérésével, kielégítésével, termékeik biztonságos, állandó jó minőségével és nyereséges előállításával. Az ilyen minőségi tevékenység elismerést érdemel!

Ezen példák és felismerés alapján a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium vezetése döntött arról, hogy a hazai agrárgazdaságban a minőségügy terén kiemelkedő eredményeket felmutató szervezetek tevékenységét megfelelő elismerésben részesíti. 2005-ben a 130/2005. (XI. 4.) FVM rendelettel a földművelésügyi és vidékfejlesztési miniszter megalapította a Magyar Agrárgazdasági Minőség Díjat. A díj, amely egy vállalat magas színvonalú tevékenységének és sikeres, eredményes termékskálájának elismerése, a piaci versenyben segítheti termelőinket, élelmiszer-előállítóinkat, erősítheti a cég piaci pozícióit.

A rendelet szabályozza a díjjal kapcsolatos valamennyi kérdést, tevékenységet.

A díj elnyerésére az FVM szakmai felügyelete alá tartozó valamennyi területen működő szervezet pályázhat. A díj odaítéléséről a – rendelettel létrehozott – 9 tagú Magyar Agrárgazdasági Minőség Díj Bizottság javaslata alapján a miniszter dönt. Az évente kiadásra kerülő 4-5 díj anyagi elismeréssel nem jár. A díjazottak oklevelet és emléktáblát kapnak.

A pályázati feltételek általános keretei igazodnak az európai gyakorlathoz: minőségügyi, környezeti, élelmiszerbiztonsági rendszerek megléte, sikeres termékskála és a tevékenység ún. EFQM (European Foundation on Quality Movement) modell szerinti értékelése.

A feltételek részletes meghatározását évente egyszer meghirdetésre kerülő *Pályázati felhívásban* tesszük közzé az FVM hivatalos lapjában és a Magyar Közlönyben. A tartalmi követelmények legfontosabb eleme az önértékelés, amely a nemzetközi és a nemzeti minőségdíjak EFQM Kiválóság Modell szerinti rendszerét követi. Kiemelt területei a szervezet:

- célkitűzései, stratégiája és működéspolitikája,
- erőforrásokkal (humán, pénzügyi, anyagi, technikai, technológiai, információs stb.) való gazdálkodása,
- folyamatainak összhangja a kitűzött vállalati célokkal,
- külső vevői és belső dolgozói elégedettség mértéke, a környezeti elvárásoknak szükségleteknek való megfelelés,
- üzleti eredményei.

Már a rendelet megjelenésének évében, 2005-ben rendkívül nagy érdeklődés nyilvánult meg a díjjal kapcsolatban.

Annak ellenére, hogy a pályázatok elkészítéséhez igen rövid idő állt rendelkezésre, összesen 17 pályázat érkezett be a különböző ágazatokból. Valamennyi pályázat értékelhető, igényes, jó színvonalú volt.

A pályázó szervezetek tevékenysége, árbevétele, mérete differenciált volt, a szervezetek az agrárgazdaság különböző területeit képviselték. Voltak közöttük – a teljesség igénye nélkül – takarmány-előállítók, zöldség-gyümölcs termesztők, forgalmazók, növény-termesztők, állattenyésztők, termesztési szaktanácsadással foglalkozók, gabona-közraktározó cég. Pályázott még több élelmiszer-feldolgozó cég a baromfi-, bor-, tej-, ásványiz- és üdítőital-ipar, valamint a gabona-feldolgozás és a haszonállat-eledelel gyártás területéről.

Igen széles skálán mozgott a pályázók által foglalkoztatottak létszáma (15-től a 1500 főig) és az éves árbevétel is (200 milliótól a 25 milliárdig).

A pályázatok értékelése Európai Minőségügyi Szervezet Magyar Nemzeti Bizottság (EOQ MNB) szakértőinek bevonásával történt. 8 pályázó esetében helyszíni szemlére is sor került.

A szakértők által készített értékelések elemzik a pályázó vállalkozás erősségeit, fejlesztendő területeit, és a pályázatra adott összpontszámot. Mindez nagy segítséget jelentett a díjazottakra javaslatot tevő Magyar Agrárgazdasági Minőség Díj Bizottságnak.

Végül valamennyi körülmény mérlegelését követően a földművelésügyi és vidékfejlesztési miniszter a következő vállalkozásoknak ítélte a 2006. évi Magyar Agrárgazdasági Minőség Díjat:

- **ABO-MIX** Takarmányipari Rt.
- **Gallicoop** Pulykafeldolgozó Rt.
- **Kasz-Coop** Kereskedelmi és Mezőgazdasági Műszaki Szolgáltató Kft. gyümölcsstermesztés, egyéb gyümölcs- és zöldségfeldolgozás üzletága

• **Mórakert** Zöldség-gyümölcs Termelői Értékesítő Szövetkezet

A szakértői értékeléseket valamennyi pályázónak elküldtük. Reméljük, hogy ez ösztönözi a résztvevőket a szükséges fejlesztések elvégzésére, és idén újabb pályázat beadására. Természetesen várjuk további vállalkozások jelentkezését is.

A 2007. évre közzétett pályázati felhívás megjelenését követően szakmai felkészítést is tartunk, amelynek pontos időpontjáról és helyszínéről az FVM honlapján (www.fvm.hu) tájékozódhatnak az érintettek.

Ósz Csabáné

FVM Élelmiszeripari Főosztály

Jóváhagyta:
Gráf József
miniszter

PÁLYÁZATI FELHÍVÁS **Az FVM pályázatot hirdet** **a 2007. évi**

Magyar Agrárgazdasági Minőség
Díj elnyerésére

A pályázat célja

A 103/2005. (XI. 4.) FVM rendelet alapján meghirdetésre kerülő pályázat célja azon hazai agrárgazdasági szervezetek országos szintű elismerése és díjazása, amelyek tevékenységük során bizonyíthatóan elkötelezettek a minőség ügye iránt és kiemelt fontosságot tulajdonítanak a minőségi munkavégzésnek, illetve szolgáltatásnak, az egyenletesen jó minőségű termékek előállításának.

A pályázat célja továbbá olyan modell kialakítása, bevezetése és hatékony működtetése a díjazott szervezetek által, amely példa értékű és segíti az agrárgazdaság többi szereplőinek folyamatos fejlődését.

A preferált kritériumok az alábbiak:

- az agrár-környezetvédelem,
- a bio-diverzitás védelme,

- az állatvédelem érvényesülése,
- a fenntarthatóság követelményeinek teljesülése,
- a minőségi termelés alapját szolgáló biológiai alapok előállítása, megtermelése,
- az élelmiszerbiztonság érvényesítése,
- a nyomonkövethetőség magas szintű teljesítése.

Pályázati feltételek

Pályázatot nyújthatnak be azok a szervezetek, amelyek megfelelnek a következő részletes pályázati feltételeknek:

- A szervezetnek lejárt és meg nem fizetett köztartozása nincs.
- A szervezet nem áll sem csőd, sem felszámolás, sem végelszámolás hatálya alatt.

- Amennyiben a pályázó tevékenységére – jogszabály által – kötelező valamilyen minőségügyi rendszer (pl. HACCP) alkalmazása, abban az esetben ez is pályázati feltétel.

Megjegyzés:

Nem általános pályázati feltétel, de előnyt jelent az, ha a szervezet tanúsított minőségirányítási vagy igazolt minőségbiztosítási rendszerrel rendelkezik.

A pályázaton való részvételnek ugyancsak nem feltétele a pályázat követelmény-rendszerét ismerető felkészítő tájékoztatón történt részvétel, amelynek időpontja később kerül meghirdetésre az FVM (www.fvm.hu) és az EOQ MNB (info@eoq.hu) honlapján.

A pályázat benyújtása

A pályázatot legkésőbb **2006. november 10. 14⁰⁰ óráig beérkezőleg (személyesen vagy postán) 4 példányban** a következő címre kell benyújtani:

Magyar Agrárgazdasági Minőség Díj Bizottság Titkársága:

FVM Élelmiszeripari Főosztály

1055 Budapest

Kossuth Lajos tér 11. (III. em. 369. szoba)

A pályázatok elbírálásának rendje

A beérkezett pályázatokat a Magyar Agrárgazdasági Minőség Díj Bizottság szükség esetén szakértők bevonásával bírálja el.

Főbb értékelési szempontok:

A pályázó kiemelkedő minőségű termékeket vagy termékcsaládokat előállító, vagy magas színvonalú szolgáltatást nyújtó, eredményesen gazdálkodó, sikeres vállalkozás.

1. A pályázat a termékek vagy termékcsaládok illetve szolgáltatás kiváló minőségét a következőkkel bizonyítja:
 - a) előállítási adatokkal,
 - b) értékesítési információkkal,
 - c) termékre vonatkozó kiemelkedő minőségi jellemzőkkel (érzékszervi tulajdonságok, összetételi, táplálkozási, különlegesen előnyös felhasználási jellemzők stb.) vagy a szolgáltatás magas színvonalú végzését bizonyító adatokkal,

d) arról szóló nyilatkozattal, hogy termékei minőségével, biztonságával kapcsolatban a hatósági ellenőrzés ezévből lényeges kifogást vagy intézkedést nem tett,

e) előnyt jelentenek a már elnyert díjak vagy minősítő védjegyek (pl. Termék Nagydíj, Szívbarát tanúsító védjegy, fogyasztóvédelmi elismerés, hazai és/vagy külföldi rendezvényeken, kiállításokon vagy vásárokon elnyert minőség díjak, Kiállítói Díj, Kiváló Magyar Élelmiszer védjegy, földrajzi árujelzés, elismerten hagyományos termékek).

2. A pályázat meggyőzően bemutatja mindazokat a jogszabályokban vagy kereskedelmi kapcsolatokban előírt rendszereket vagy azok elemeit, amelyeket a pályázó a jó minőségű és biztonságos agrárgazdasági termékek előállításához, valamint a folyamatos fejlesztéshez alkalmaz.

A pályázat tartalmi követelményei**1. Előlap**

- A szervezet neve és a „Magyar Agrárgazdasági Minőség Díj 2007” felirat.

2. Kitöltött Pályázati jelentkezési lap a 2007. évi a „Magyar Agrárgazdasági Minőség Díjra” (a pályázatba befűzve).

- A szervezet általános adatai és a cégjegyzésre jogosult által cégszerűen aláírt, illetve egyéni vállalkozó esetén az általa aláírt nyilatkozat.

3. Tartalomjegyzék

Maximum 1 oldal

4. Általános ismertető

Maximum 4 oldal, amely tömören bemutatja a szervezet

- történetét,
- szervezeti felépítését és üzleti (esetleg jogszabályi) környezetét,
- legfontosabb termékeit és kapcsolódó szolgáltatásait,
- beszállítóinak és vevőinek körét,
- fontosabb egyéb partnerkapcsolatait,
- technológiai- és alapanyagbázisát, természeti adottságait, környezetét, alapvető környezetvédelmi tevékenységét,
- főbb versenytársait, valamint
- minden olyan fontos tény, amely a pályázatban leírtak értékelését elősegítheti (pl. hatósági ellenőrzések eredményei).

5. Önértékelés

Maximum: 25 oldal

Az önértékelés a szervezet működésének saját felmérése és értékelése, az alábbi területeken (a részletes EFQM modell elérhető az FVM honlapján: www.fvm.hu):

- vezetés (a szervezet célkitűzései),
- stratégia és működési politika (alkalmazott módszerek, eszközök),
- humán erőforrások (a szervezet hogyan hasznosítja emberi erőforrásait az eredmények elérésére),
- egyéb erőforrások (pénzügyi, anyagi, technikai, technológiai, információs források felhasználása),
- folyamatok (a szervezet folyamatai miként vannak összhangban célkitűzéseivel),
- külső vevői elégedettség (az eredmények alátámasztják, hogy a szervezet működése a vevői igények lehető legjobb kielégítését szolgálja),
- dolgozói elégedettség (a dolgozók a szervezet stratégiájának, célkitűzéseinek teljesítésében motiváltak, elégedettek),
- a környezet elvárásai, szükségletei (a szervezet figyelemmel kíséri a helyi és a tágabb környezeti eseményeket és együttműködik a társadalmi szervezetekkel),
- üzleti eredmények (a szervezet működésének, eredményének, teljesítményének kulcsfontosságú mutatói, jellemzői).

A fenti területekre vonatkozóan törekedni kell az elmúlt időszaki (legalább 3 év) trendek, valamint a kitűzött célok elérésének bemutatására is.

Amennyiben a pályázó a pályázatban nem tér ki az összes megadott kritériumra, akkor pályázata nem értékelhető.

6. Mellékletek

Maximum: 10 oldal

A mellékletek tartalmazhatják például:

- a szervezeti felépítés részleteit,
- a pályázathoz kapcsolódó dokumentumokat (pl. az ISO 9001:2000, ISO 14001 szerinti tanúsítvány, egyéb igazolás, oklevelek, termék- és más díjak másolatát), valamint
- a meghatározó termékek vagy termékcsaládok minőségének ismertetését.

A pályázat formai követelményei

- Nyomtatott formátum
- A4-es méretű, matt papír
- Legkisebb betűméret 10 pt
- Grafikonok, ábrák olvasható feliratozása
- Magyar nyelv
- A bemutatott kritériumok követelményrendszernek megfelelő számozása
- Folyamatos oldalszámozás

Az alkalmazott elválasztó lapok nem számítanak bele az oldalszám-korlátozásba, kivéve, ha bármilyen, a pályázat elbírálása szempontjából fontos információt – szöveget, idézetet, ábrát – tartalmaznak.

Végső értékelés és döntés a Díj odaítéléséről

A Magyar Agrárgazdasági Minőség Díj odaítéléséről a bizottság javaslata alapján a földművelésügyi és vidékfejlesztési miniszter dönt. A pályázatok értékelését és a döntési folyamat során nyert üzleti információkat a közreműködők bizalmasan kezelik.

Díjátadás

A Magyar Agrárgazdasági Minőség Díjat ünneplés keretében, a minisztérium **2007. március 15-i** ünnepsége keretén belül a földművelésügyi és vidékfejlesztési miniszter, illetve személyes megbízottja adja át.

A díjazottak névsora megjelenik a Magyar Közlönyben, valamint az FVM hivatalos lapjában. A nyertesek jogosultak ezt a tényt üzleti dokumentumaikon, reklámanyagaikon feltüntetni.

Visszajelzés

Valamennyi pályázó visszajelzést kap arról, hogy az értékelők milyennek ítélik meg felkészültségüket. Ezért valamennyi tartalmilag és formailag elfogadott pályázat vonatkozásában az értékelők a pályázat erősségeiről és fejlesztendő területeiről 2007. június 30-ig visszajelzést készítenek a pályázó számára.

A felhívás melléklete

„Pályázati jelentkezési lap” (amelyet a pályázat elejére be kell fűzni).

Pályázati JELENTKEZÉSI LAP

a 2007. évi Magyar Agrárgazdasági Minőség Díjra

Pályázó neve:

Pályázó hivatalos neve:

Pontos címe:

A pályázó felelős vezetőjének neve:

Beosztása:

e-mail címe:

Telefon:

Fax:

A pályázatért felelős neve:

Általános információk

A szervezet fő tevékenysége:

Beosztása:

Munkahelyi címe:

Telefon:

Mobil:

Fax:

e-mail:

Az alkalmazottak összlétszáma:

A szervezet tulajdonosa(i), és tulajdoni aránya(ik):

A teljes szervezet pályázik: igen: [] nem: []

Ha csak a szervezet egy része pályázik, az hány %-a az összes dolgozói létszámnak? (%)

Nyilatkozat (a pályázat befogadásához a nyilatkozat minden pontjának elfogadása szükséges!)

- Tudomásul vesszük és elfogadjuk a Magyar Agrárgazdasági Minőség Díj pályázati útmutatójában részletezett pályázati feltételeket.
- Kijelentjük, hogy szervezetünknek nincsen rendezetlen köztartozása, adó- és járulék-tartozása.
- Kijelentjük, hogy szervezetünk nem áll sem csőd, sem felszámolás, sem végelszámolás hatálya alatt.
- Biztosítjuk a helyszíni értékelés lebonyolításához szükséges feltételeket és a szemle értékelése során együttműködünk az értékelőkkel.
- Esetleges díjnyertesként köteleességünknek tartjuk az önértékelés során szerzett tapasztalataink továbbadását.
- A díj elnyerése esetén hozzájárulunk, hogy nyertes pályázatunk, a pályázat bizalmas részeinek kivételével, az FVM-ben hozzáférhető legyen más szervezetek számára.

....., 2006.

.....
(cégszerű aláírás)

Mi a szerepe a minőségügyi rendszermenedzsernek?*

1. A minőségügyi szakemberek és intézetek „aranykorának” előretörése

A minőségirányítás módszere nagyrészt a múlt században terjedt el. Ez az iparágazatok és szolgáltatási ágak rohamos fejlődésének tulajdonítható. A minőség menedzselése a kizárólag ellenőrzéssel foglalkozó 1920-as évekbeli módszerektől indult el, és egyre jobban átalakult a napjainkban az egész vállalatra kiterjedő kérdéseket is megoldó olyan eljárásá, amely hatással van a vállalati teljesítményre [1]. Az 1980-as évek első felében a vállalati felső vezetők is egyre jobban kezdtek érdeklődni a minőség iránt. Ennek a növekvő érdeklődésnek az volt az oka, hogy sokuk számára nyilvánvalóvá vált, hogy a minőségnek növekvő befolyása lesz a vállalat jövőjére és fejlődésére. Ezt a felismerést előmozdította az egyre erősödő minőségbeli verseny, amely mindenekelőtt Japánból indult el [2], és a vevők által támasztott, állandóan szigorúbbá váló minőség-követelmények térhódítása. A növekvő érdeklődés elindította a minőségügyi szakemberek „aranykorát”.

Mit ajánlottak a szakemberek? A válasz speciális módszerek alkalmazása volt. A módszerekre összpontosítottak és nem az elérendő eredményekre. Néhány módszer „napi divattá” vált. A divatos módszerek alkalmazása területén gyakorlatilag robbanásszerű fejlődés következett be az 1980-as években, amikor sok nyugati vállalat számára nyilvánvalóvá vált, hogy a japán vállalatok kiszorítják őket az üzleti versenyből [3]. A vállalatok belátták, hogy tenniük kell valamit, és készek voltak bármit megtenni a siker érdekében.

Néhány módszer Japán hatására vált divatossá a nyugati országokban, például ilyen volt a minőségi körök, az SPC, a QFD, a hét minőségszabályozási eszköz módszere. Más divatok is jöttek, de nem Japánból, így például az ISO 9000, a TQM, a benchmarking, a BPR, a BSC stb. Néhány közülük elhalványult, néhány nem.

Sok ember számára a „divatok” olyanok voltak, mint a vallások, amelyek nem kritizálhatók. Támogatóik pedig olyanok voltak, mint a vallásos fundamentalisták.

A jelen előadás szerzője néhányszor tapasztalta ezt a fundamentalizmust, amikor kritizálta ezeknek a „divatoknak” az alkalmazását. Ilyen eset volt például a Quality Progress folyóiratban megjelent közleményének a következménye [4]. A cikk bírálta, hogy a nyugati országokban a minőség-köröket tekintik kizárólag a minőségfejlesztés eszközének. A szerkesztő szerkesztőségi véleményt fűzött a cikkhez, amely azt fejezte ki, hogy ez a szerző magánvéleménye, és nem szükségképpen egyezik az ASQC és a Quality Progress véleményével. Ebben az időben még egy szacikkben sem volt időszerű a minőség-köröket bírálni.

A minőségügyi szakemberek, a minőséggel foglalkozó szervezetek (nemzeti minőségügyi társaságok, szabványügyi testületek, minőség-díjjal foglalkozó szervezetek, minőségügyi tanácsadó vállalatok stb.) „aranykort” élhettek meg. Szolgáltatásaikat keresték. Működésük nagyon sikeresnek látszott.

2. Most az „aranykor” hanyatlását láthatjuk?

Semmi bajunk sincs a „napi divatokkal”. A hiba azok megvalósításában rejlik. A nyugati országokban gyakran használták ezeket a fejlesztésre szolgáló egyedüli módszerként és eszközként, és így módon alkalmazva csak csekély eredményeket értek el. Ezeket akkor kellene használni, ha elemzők kimutatják, hogy ezek a módszerek alkalmas megoldásokat eredményezhetnek speciális problémák megszüntetésére, vagy jobban megfelelnek a vevők igényeinek. Ugyanez vonatkozik a minőségügyi szakterület további módszereire és esz-

* A 2005. évi Tokiói Minőségügyi Világkongresszuson elhangzott előadás.

közeire, bár lehetséges, hogy azok nagyobb részt képeznek az eredmények elérésében.

Nyilvánvaló, hogy a minőség iránti érdeklődés hanyatlik [5]. Ennek a kedvezőtlen fejleménynek világos jele az, hogy sok országban csökken a nyilvános minőségügyi szemináriumokon, tanfolyamokon, konferenciákon résztvevők száma. A minőségügyi szervezetek taglétszáma is fogy, és ezeknek a szervezeteknek némelyike válságban van.

3. A minőségügyi szervezeti egységek hibáztak

A csökkent érdeklődés annak tulajdonítható, hogy a minőségügyi kezdeményezések sok esetben csekély eredménnyel jártak. Ennek következtében sok vállalati vezető elvesztette hitét a minőségügyi szakemberek eredményességében. Ennek az lett a következménye, hogy a minőségügyi osztályok létszámát csökkentették, sőt el is távolították az osztályt a szervezetből. Az ügyvezető vezetés eredményeket akart, de a minőségügyi részleg nem tudta hozni ezeket az eredményeket.

A minőségügyi szakemberek gyakran bírálják a vezetőket mondván, hogy a minőségben való érdekeltség hiányzik a szervezet felső vezetőiből. Az előadó tapasztalata az, hogy a vezetők érdekeltek a minőségben, azonban a minőségügyi szakemberek nem helyesen közelítik meg a problémát. Ahelyett, hogy az üzleti eredményekre összpontosítanának, a minőségügyi szakértők arra korlátozzák magukat, hogy különböző módszereket javasoljanak, és ezt is filozofikus módon teszik.

A vezetésről írt [6] tanulmány azt tárgyalta, hogy miért nem értek el többet a minőség területén a vállalatok. Ebben a cikkben J. M. Juranra hivatkoztak. Juran érvei a következők voltak:

- A vezetők kételkedtek, sok esetben megpróbálták „megcsinálni” a minőséget, és ez nem sikerült.
- Megtanulták, hogy ne bízzanak a minőség külső és belső védelmezőiben.
- A vezetők azt hiszik, hogy „a mi üzletünk más.”
- Sok vezető azt hiszi, hogy az ISO 9001 szerinti tanúsítás meg fogja oldani az összes minőséggel kapcsolatos problémát.
- A változó minőségfogalmak és -programok zavart keltenek, és azt a hiedelmet alakítják ki, hogy a jobb minőség többbe kerül.
- Sok vezető azt hiszi, hogy elvezetheti szervezetét a minőségközpontú irányításig, anél-

kül, hogy személyesen és elmélyülten részt venne ebben.

A fenti pontokban vázolt helyzet kialakulásáért a felelősséget – legalábbis részben – a minőségügyi szakemberekre lehet hárítani.

A minőségügyi részleg sikertelensége csak megerősíti azt a véleményt, hogy nincs szükség minőségügyi rendszermenedzserre a szervezetben. A szervezetben minden személynek felelősséget kell vállalnia a minőségért és ezért nyilvánvaló, hogy a minőségügyi rendszermenedzser feleslegessé válhat. Továbbá azt is mondják, hogy a minőségügyi részleg azért dolgozik, hogy megszüntesse magát.

4. A minőségmenedzsment és a pénzügyi menedzsment összehasonlítása

A másik figyelembeveendő irányítási szféra a pénzügyi menedzsment sok hasonlóságot mutat a minőségmenedzsmenttel. Az összes dolgozó kisebb-nagyobb mértékben hatással van a vállalat pénzügyi teljesítményére. Ugyanez igaz a minőség területén is. Ha jó pénzügyi eredményt kell elérni, akkor lényeges, hogy az egész vállalat koordinálását és szabályozását a pénzügyi szempontokra összpontosítsuk. Hasonló módon igaz ez a minőségre is.

A felső vezetők számára magától értetődő, hogy világos és célra összpontosult irányítást kell véghezvinniük a pénzügyi területen. Ez a vezetés arra koncentrál, hogy a kívánt eredményeket a monetáris feltételek teljesítésével ériék el. A vezetés támogatására a vállalatnak pénzügyi osztálya van, amelyet a pénzügyi menedzser vezet. Ezt a struktúrát természetesnek tekintik középmeretű- és nagyvállalatoknál. Mit követel meg a világos és célorientált vezetés a felső vezetőktől, ha a minőségről van szó? Sok esetben nem látják a minőségirányítás jelentőségét olyan nyilvánvalónak, és nem ismerik annak megvalósítási módját.

Ahogy a felső vezető a pénzügyi terület vezetésében megköveteli az alkalmazottak támogatását, akik szakemberek ezen a területen, látnia kell, hogy a vezetésnek a minőség területén is meg kell követelni a szakemberek támogatását. Ez az a terület, ahol a minőségügyi rendszermenedzsernek és a minőségügyi osztálynak fontos szerepe van. Annak a ténynek a felismerése, hogy minden vállalathoz tartozó személy felelős a vállalat pénzügyi eredményéért, semmiképpen nem jelenti azt, hogy nincs szükség pénzügyi menedzserre vagy

pénzügyi osztályra. Ezt az analógiát kell alkalmazni a minőség területén is.

5. A minőségügy területén elvégzendő feladatok

A sikeres vállalatoknak két jellemzőjük van: a menedzsment minősége és a menedzsment értéke [7]. A menedzsment minősége kiterjed a vevői értékkel, a működési költséggel, az összes erőforrás felhasználásával és a jobb teljesítményt eredményező vállalati kultúra kialakításával kapcsolatos vezetési feladatok ellátására. A menedzsment értéke (tőkéje) magában foglalja a vállalat összes erőforrásának felhasználását a növekedés és a nyereség elérése érdekében. Ez a két szempont széleskörűen kapcsolódik a vállalat minőségközpontú szemléletéhez.

Sok minőségügyi vonatkozású feladatot kell elvégezni. A következőkben felsorolandó területek azok, ahol ilyen feladatok vannak. A feladatokkal valakit meg kell bízni. Ez a személy lehet a minőségügyi rendszermenedzser. Ez szükségképpen nem jelenti azt, hogy kell lennie egy minőségügyi osztálynak, amely felelős ezekért a feladatokért. A feladatokkal megbízható olyan osztály, amely a vállalat általános üzleti teljesítményével kapcsolatos ügyekkel foglalkozik, amelyek tartalmazhatják a pénzügyi, minőségügyi, etikai, környezeti és más feladatokat. Léteznek már olyan szervezetek, amelyeknél a pénzügyi és minőségügyi osztályt már egyesítették. A jövőben valószínűleg több ilyen vállalati felállással fogunk találkozni. Ez annak a következménye, hogy a hagyományos minőségügyi osztály elmulasztotta a vállalati eredmények szolgáltatását.

5.1 Átvétel és igazolás

A minőségügyi szakterület fejlődése során volt egy időszak, amikor a gyártott termékek átvételére (elfogadására) vonatkozó kérdések rendszerint az ellenőrző osztály felelősségi körébe tartoztak, amelyet a minőségszabályozási menedzser vagy a vezetőellenőr irányított. Sok vállalat megszűntette az ilyen típusú szervezeti egységet. Ezt a felelősségi területet áthelyezte a megfelelő gyártóüzembe, amely logikus fejlődés volt. Több esetben azonban megtartották a hagyományos szervezeti egységet és ekkor rendszerint a minőség-szabályozási menedzser vagy a vezetőellenőr címet minőségügyi rendszermenedzserre (minőség-irányítási menedzserre) változtatták meg.

A minőségügyi rendszermenedzser ebben a hagyományos szervezeti formában az ellenőrzésre vonatkozó tevékenységekért felelős, mint például a bejövő ellenőrzésért, a gyártásközi ellenőrzésért, a végellenőrzésért és az ellenőrzéstervezésért. Ez a munka tartalmazhatja az új termékek (beleértve a szoftvert is) igazolási és érvényesítési feladatait is.

Ennek a területnek a feladatait át kellene ruházni a közvetlenül felelős részlegekre, amelyek jelenthetik a gyártást, a termékfejlesztést és a terméktervezést, a szoftverfejlesztést is. A minőségügyi rendszermenedzsért nem szabadna bevonni ezeknek a feladatoknak az ellátásába.

5.2 Nyomon követés – ellenőrzés

Ezen a területen a minőségügyi rendszermenedzser feladatköre hasonló a számviteli ellenőr feladatához. Ez az ellenőrzés biztosítja azt, hogy a feladatokat a kívánt módon végezzék el és a meghatározott célokat elérjék.

A minőségügyi rendszermenedzser feladatai közé tartozik olyan tájékoztató elkészítése is, amely a minőség területén mutatja meg az eredményeket, egyben ellátja a menedzsmentet és a többi érdekelt felet azokkal az információkkal, amelyeket azok igényelnek. Ez a munka kiterjed a vevői elégedettségre, a keletkező hibákra és meghibásodásokra, a rossz minőség költségeire, a folyamat-kihozatalra, a minőségügyi auditokra vonatkozó információk visszacsatolási rendszerének kialakítására, bevezetésére és fenntartására. Ez a feladatkör felelős a minőségügyi auditokért. Ez kiterjedhet a rendszer-, a folyamat- és a termékauditokra. Az ISO 9001 szerinti tanúsítvánnyal rendelkező vállalatoknál a minőségügyi rendszermenedzser felelőssége kiterjed a szabvány által megkövetelt belső- és külső auditokra.

5.3 Fejlesztési projektek vezetése

A fejlesztési tevékenységeket rendezett módon kell elvégezni, ezek kiterjednek az átadott termékekre és szolgáltatásokra, valamint arra is, hogy milyen módon végzik el a műveleteket. A cél az, hogy eredményesebben elégítsék ki a vevők igényeit, valamint megszüntessék a hibákat és a meghibásodásokat is. Külön figyelmet kell fordítani a krónikus hibákra (problémákra).

A minőségügyi rendszermenedzsernek fontos szerepe van a fejlesztési folyamatban. Ez a szerep elsősorban a fejlesztési tevékenységek rendjének kialakítására, valamint a szükséges eljárásokra és a felelősségi körökre terjed ki. A minőségügyi

rendszermenedzser ezt követően mozgatja az aktuális fejlesztési folyamatot, amely azt jelenti, hogy biztosítja a minőséghelyzetre vonatkozó információk rendelkezésre bocsátását, elemzések alapján meghatározza és rangsorolja a fejlesztési projekteket, biztosítja a fejlesztési projektek megindítását és befejezését is. A minőségügyi rendszermenedzser felelős azért is, hogy a megvalósult fejlesztésekre vonatkozó információk a szervezeten belül figyelmet kapjanak.

A Hat Szigma eljárás szerinti fejlesztési tevékenység az érdeklődés középpontjába került. Egyre több vállalat alkalmazza fejlesztési stratégia-ként. Ezeknél a vállalatoknál kulcsfontosságú szerepe van a minőségügyi rendszermenedzsernek. Ez lehet a „feketeöves mester” vagy a Hat Szigmát létrehozó igazgató szerepköre.

5.4 Elősegítés – propaganda

A vállalatok nagy hányada, ha jelentős fejlesztéseket akar elérni, rákényszerül arra, hogy belső munkakultúrájában jobban összpontosítson a minőségre. Ez megköveteli a magatartásbeli változásokat, és új ismereteket, szakképzettségeket igényel. A vállalatban belül mindenkinek részt kell vennie ebben a folyamatban.

Az ilyen jellegű folyamatbeli változásokat a minőségügyi rendszermenedzsernek kell kezdeményeznie és irányítania. Ez mindenekelőtt azt jelenti, hogy a szervezet minden tagja számára minőségügyi tréninget kell szervezni és tartani. Ez természetesen nem azt jelenti, hogy a minőségügyi rendszermenedzsernek magának kell instruktornak lennie, de tudnia kell, hogy a tréninget meg kell szervezni és meg kell tartani úgy, hogy jelentős hatása legyen a műveletekre. Nem szabad, hogy a minőségügyi tréning egyben a tevékenység végét is jelentse.

A minőségügyi rendszermenedzser többféleképpen tehet erőfeszítéseket. Egyik ilyen mód, hogy a lelkesítés és ösztönzés kiindulási forrásaként tevékenykedik, nemcsak a napi munkában, hanem a nagyobb ívű feladatokban is.

5.5 Az információ forrása

Ahhoz, hogy a vállalat sikeres legyen – különösen a jövőben – szükséges lépést tartani a nagyjelentőségű szakmai fejlesztésekkel, hogy azok a siker szempontjából fontos helyeken megvalósuljanak a gyakorlatban. Ilyen nagy fejlesztési terület a minőség területe. A minőségügyi rendszermenedzsernek követnie kell mind nemzeti, mind

nemzetközi körökben a minőség szakterületének fejlődését, és az összegyűjtött információkat fel kell használnia összehasonlító elemzésre (benchmarking). Azokat az intézkedéseket (lépéseket), amelyek az eredményesség szempontjából ígéretesek, megvalósítás céljából javasolni kell a felső vezetés részére. A minőségügyi rendszermenedzsernek a szervezeten belül a minőség szakterületére vonatkozó legújabb információkat szolgáltató forrássá kell válnia.

5.6 Stratégiai vállalatfejlesztés

A minőség stratégiai fontosságú terület minden vállalat részére. Ez azt jelenti, hogy a vállalatot folytonosan úgy fejlesztik, hogy közben a minőségre összpontosítanak, Erre stratégiai tervet kell létrehozni, amely összekapcsolja a különböző fogalmakat, eljárásokat és módszereket úgy, hogy a vállalat kiváló eredményeket érjen el.

A minőségügyi rendszermenedzser fontos szerepet játszik a vállalat fejlesztésében azáltal, hogy ötletekkel látja el a felső vezetést, és tanácsokat is ad arra vonatkozóan, hogy miként lehet a vállalatot fejleszteni a minőséget helyezve a középpontba. A feladatai azt is tartalmazzák, hogy a vezetés számára előkészítse a stratégiai döntésekhez szükséges alapvető információkat, és támogassa a vezetőséget a stratégiai tervezésben.

A sikeresen fejlesztendő vállalat számára lényeges, hogy a minőségügyi rendszermenedzser megfelelő képesítéssel rendelkezzen a minőség szakterületén. Képesnek kell lennie annak megítélésére, hogy a vállalatnak mit kell tennie a tervezett kiváló eredmények elérése érdekében.

5.7 Koordinálás és irányítás

Az összes minőségre hatással lévő tevékenységet össze kell hangolni. Az is fontos, hogy legyen minőségközpontú vezetési gyakorlat. Ilyen koordinálás és vezetés nélkül komoly kockázata van annak, hogy a vállalati műveleteket túlszabályozzák és így rosszul átgondolt tevékenységeket végeznek el.

A minőségügyi rendszermenedzser támogatja a felső vezetést azokon a területeken, amelyeken intézkedéseket kell hozni annak biztosítására, hogy a műveleteket tervezetten és rendszerezetten végezzék el. Ez kiterjed annak biztosítására, hogy a tevékenység folyamatközpontú legyen, valamint tartalmazza a minőségpolitikához, a minőségcélokhoz, a minőségirányítási rendszer-

hez és a minőségügy szervezéséhez kapcsolódó kérdések vizsgálatát is.

5.8 Kapcsolatok a vevőkkel és a beszállítókkal

A vevőkkel és beszállítókkal való szoros kapcsolatok kialakítása egyre általánosabbá válik. A vevőkkel és beszállítókkal való együttműködés fejlesztése különösképpen hatással van a vállalat helyzetére és eredményeire. A kapcsolat fogalmát gyakran ebben az értelemben használják.

A minőségügyi rendszermenedzsernek fontos szerepe van a vevőkkel és a beszállítókkal való kapcsolatok kiépítésében, ha a minőséggel kapcsolatos kérdések kerülnek előtérbe.

5.9 Tanúsítás – tanúsítvány

Azon vállalatok esetében, amelyek célul tűzik ki minőségirányítási rendszerük ISO 9001 szerinti tanúsítását, illetve a tanúsítvány megszerzését, a minőségügyi rendszermenedzsernek több feladata van:

- Megmagyarázza, hogy a szabvány követelményei mit jelentenek a vállalat számára.
- Biztosítja, hogy a minőségirányítási rendszer úgy legyen felépítve, hogy az megfeleljen a vállalatnak.
- Koordinálja a szükséges eljárások kidolgozását.
- Biztosítja a minőségirányítási rendszer és a vonatkozó eljárások dokumentálását.
- Biztosítja a minőségügyi dokumentáció kiosztását az érdekelt felek számára.
- Irányítja az eljárások bevezetését.
- A tanúsítási folyamat előtt és után kapcsolatot tart a tanúsító szervezettel.

Ha a vállalat már megszerezte a tanúsítványt, a minőségügyi rendszermenedzsernek további feladatai vannak:

- Biztosítja, hogy a belső auditokat a szabvány követelményei szerint végezzék el.
- A vezetőség képviselőjeként tevékenykedik, ahogyan ezt a szabvány előírja, s ez azt jelenti, hogy hatásköre és felelősségi köre van annak biztosítására, hogy a szabvány követelményeit teljesítsék.
- Karbantartja a minőségirányítási rendszert és a vonatkozó eljárásokat.
- Biztosítja, hogy minden dokumentumot naprakészen tartsanak.

- Biztosítja, hogy a dokumentációt szétosszák az érdekelt felek között.
- Kapcsolatot tart a tanúsító testülettel.

5.9 Külső képviselő

A vállalatnak általában képviseltetnie kell magát egyes területeken. Ez kiterjedhet a következő tevékenységekre: kereskedelmi szövetségek minőségügyi bizottságaiban való részvétel, a nemzeti minőségügyi programban való részvétel, a nemzeti szabványosításban végzett munka, és más hasonló képviselői tevékenység.

A minőségügyi rendszermenedzser a legalkalmasabb arra, hogy ezeken a minőséggel kapcsolatban lévő területeken képviselje a vállalatot.

6. A minőségmenedzsment, mint szakterület

Senki sem kérdőjelezi meg, hogy a pénzügyi menedzsment szakterület. A pénzügyi menedzsmeri munkakört nem töltheti be olyan személy, akinek nincs közgazdasági vagy számviteli képesítése. A pénzügyi menedzserek általában négyéves eredményes egyetemi képzésben vesznek részt a szakterületükön belül. Ezen a területen a szakértelem kötelező.

Támasztanak-e ilyen követelményt a minőségügyi rendszermenedzser kinevezésekor? Aligha teszi ezt sok vállalat. Más minősítési tényezők kerülnek előtérbe. Lehet, hogy a szóba jövő személynek van tapasztalata a vállalati működés területén, vagy jól ismert a szervezeten belül, mint olyan valaki, aki jól együttműködik a többiekkel, és megalapozott ítélőképességgel rendelkezik. Számos más ok is lehet, és sok ezek közül teljesen értelmes megfontoláson alapszik, de a minőségügyi rendszermenedzsmeri munkakörbe való kinevezés ritka esetben alapszik azon, hogy az adott személynek milyen tudása van a minőségmenedzsment területén. Ez a tény néha annak a szemléletnek tudható be, hogy a minőségmenedzsment nem szakma (szakterület), és néha hiányoznak azok az emberek, akik megfelelő képesítéssel rendelkeznek ezen a területen.

Minőségügyi felső vezetők (főmunkatársak) felvétele anélkül, hogy megkövetelnék tőlük a szakmai tudást, kedvezőtlen következményekkel járhatnak a vállalat számára. A minőség azt jelenti – helyesebben mondva azt a kérdést jelenti, – hogy miként fejlesszük a vállalatot. A stratégiák és módszerek helytelen megválasztása, a priori

tások rossz rangsorolása és az elmulasztott lehetőségek nagyon súlyos következményekkel járhatnak. Ha kiválasztunk egy minőségügyi rendszermenedzsert anélkül, hogy tekintettel lennénk szakmai felkészültségére, lehet, hogy éppen olyan súlyos tévedés lehet, mint egy pénzügyi menedzser kinevezése annak ellenőrzése nélkül, hogy a személynek van-e közgazdasági vagy pénzügyi végzettsége.

7. Következtetések

Sok olyan fontos minőségügyi vonatkozású feladat van, amelyet el kell végezni a szervezetben belül, hogy sikeressé tegyék a vállalatot. Ezeket a feladatokat világosan meg kell határozni, és ki kell jelölni az ezekhez tartozó felelősségi kört is. A feladatok végrehajtásában fontos szerepe lehet a minőségügyi rendszermenedzsernek. Munkája elvégezhető a minőségügyi osztály keretében, de inkább egy olyan osztály keretében, amelynek szélesebb felelősségi köre (hatásköre) van a vállalat teljes üzleti teljesítményét átfogó területen,

így például a pénzügyi, a minőségügyi, az etikai, a környezeti kérdések területén. Ilyen szervezeti felépítés hozzájárulhat a minőségirányú tevékenység rangjának emeléséhez. Előfeltétel azonban az, hogy a feladattal megbízott menedzsernek legyen alapos ismerete az alkalmazható fogalmakról, módszerekről, eszközökről és legyen képes alkalmazni ezeket oly módon, hogy a vállalat számára kiváló üzleti eredményeket produkáljon.

IRODALOM

- [1] Sandholm, L.(2000), Total Quality Management. Studentlitteratur, Lund.
- [2] Juran, J.M.(1981), Product Quality: A Prescription for the West, 25th EOQC Conference, Paris.
- [3] Cole, R.E.(1999), Managing Quality Fads. New York: Oxford University Press.
- [4] Sandholm, L.(1983), Japanese Quality Circles – A Remedy for the West's Quality Problems? Quality Progress, 16, pp 20–23.
- [5] Sayle, A.J.,(2005), Opportunities Are Everywhere, Quality Progress, 38, pp 33–38.
- [6] Phillips-Donaldson, D. (2002), On Leadership, Quality Progress, 35, pp 24–25.
- [7] Feigenbaum, A.V., Feigenbaum, D.S.,(2003), The Power of Management Capital, McGraw-Hill.

**A Digart Hungary Kft. gratulál a *Digart International Ltd.* által
2006. május 27-től augusztus 25-ig tanúsított magyarországi
szervezeteknek:**

MSZ EN ISO 9001:2001 szabvány szerint:

Albrecht és Fiai Kft. Miskolc	Diamant Gépszerviz Kft. Zalaegerszeg
Allmetal Fémipari Kft. Vasvár	Dolex Kft. Budapest
Boroszlán Rt. Pápa	Domotherm Kft. Budapest
CDC Kft. Budapest	e-Base Informatikai Kft. Paks
Cothec Kft. Győr	Experimetria Kft. Budapest
Comfort-House Kft. Kecskemét	Fabomark Plusz Kft. Budapest
Complex Kft. Budapest	Hajdu Épker Kft. Szalkszentmárton
Cser-Komkra Kft. Hegymég	Hirschler Üvegipari Vállalat Sopron
Dental Pont M Kft. Szombathely	Hydroproof Kft. Budapest
Dental Press Hungary Kft. Budapest	

Ilion Bt. Budapest	Tűzbástya Bt. Budapest
ISS Servisystem Kft. Budapest	Varga és Társa Bt. Kecskemét
Kisduna-Vill Kft. Dunaharaszti	Viat-Földmunka Kft. Pereszteg
KTT Kubinszky Kft. Sopron	Uniszig Épületszige- telő Szövetkezet Budapest
Medicoop Kft. Győr	Vasi Lux Kft. Kőszeg
Narvál Kft. Budapest	Victory Kft. Budapest
Raab-Szig Kft. Győr	Westron Kft. Gencsapáti
Regisztr Plakát Kft. Budapest	
Szalka-Sped Kft. Mátészalka	
Szárnyas Kft. Pusztacsó	
Tarcon Kft. Szombathely	

**MSZ EN ISO
14001:2005
szabvány szerint:**

Beton Center Kft. Kecskemét
Boroszlán Rt. Pápa
Cothec Kft. Győr
Kalevala Kft. Nyíregyháza
Montanari Hungary Kft. Magyarzsécsöd
Nova-Alpin Kft. Budapest
Petrolszerviz Kft. Algyő
Szalka-Sped Kft. Mátészalka

**MSZ ISO/IEC
17799:2002
szabvány szerint:**

e-Base Inform. Kft. Paks

A Digart Hungary Kft. elérhetősége: 1113 Budapest, Diószegi út 37., postacím: 1519 Bp., Pf. 340
Telefon: 279 1771, fax: 279 1772, E-mail: digart@mail.emma.hu, honlap: www.digart.hu

Szabvány a társadalmi felelősségről*

50 szóban vagy még rövidebben

- A Nemzetközi Szabványügyi Szervezetnél jelenleg kidolgozás alatt áll az ISO 26000, a társadalmi felelősségről szóló önkéntes szabvány.
- A fejlesztés akadályokba ütközik, mivel az érdekelt felek széles köre most tanul együtt dolgozni.
- Az ISO 26000 csak akkor lehet hatékony, ha sikerül bizonyítania, hogy ugyanolyan értékes, mint az ISO 9001 és 14001.

Immár több mint három évtized óta a Nemzetközi Szabványügyi Szervezet (ISO) napirendjén szerepel az érintett felek bevonása abba a folyamatba, ami az egymással konfliktusban levő szabványokat önkéntes alapon igyekszik mindenki számára elfogadhatóvá tenni. Világunk káoszba süllyedne az ISO szabványok nélkül, amelyek az érdekegyeztetések tömegén keresztül igyekeznek előmozdítani a gyártott javak világkereskedelmét.

Némi malíciával szólva: a legszélesebb körben alkalmazott ISO szabványok – a minőségirányítási rendszerekről szóló ISO 9001, illetve a környezetközpontú irányítási rendszerekről szóló ISO 14001 – egyáltalán nem foglalkoznak a gyártott javakkal. Az ipar némi vonakodással ugyan, de támogatta ezen szabványok kialakítását, hiszen nagy nyomás nehezedett rá: demonstrálni kellett, hogy a minőségügyi és a környezeti vonatkozásokat megfelelő gondossággal és olyan formában kezelik, amely kielégíti a megfelelőség és a harmadik fél általi tanúsítás követelményeit.

Látva az egyre jobban elszaporodó nemzeti szabványokat, sok nagy multinacionális vállalat támogatását adta az ISO menedzsment szabvá-

nyokhoz egyszerűen azért, mert nem láttak semmi jobb alternatívát. Az ezen szabványok elkészítésébe kezdetben bevont szervezetek közül csak nagyon kevés láthatta előre azt az értéket, amelyet ezek a szabványok képviselnek.

Új játéktér

Válaszolva bizonyos körök igényeire, akik sürgették a vállalatok társadalmi felelősségvállalásáról (CSR = corporate social responsibility) szóló irányítási rendszerszabvány kidolgozását, 2003-ban az ISO felállított egy tanácsadó testületet az ilyen irányú szükségletek és lehetőségek felmérésére. Ez a testület nagyon hasonlóan találta a helyzetet a minőségügyi és a környezeti szabványok megszületése előtti időkhöz. Nem kevesebb, mint két tucat nemzeti, nemzetközi és „szabadúszó” CSR szabvány létezett, legtöbbször egymástól nagyon különböző volt. Ezen szabványok alkalmazása az önkéntesség elvén alapult ugyan, az azonban nyilvánvaló volt, hogy az érdekelt felek folyamatosan nyomást gyakorolnak a multikra, megkövetelve azok társadalmi felelősséggel kapcsolatos tevékenységének nyilvánossá és a lehető legátláthatóbbá tételét.

Bár a társadalmi felelősség egészen más jellegű téma, mint a minőség vagy a környezet, a lelkesedésnek és a vonakodásnak még mindig valami hasonló egyvelege volt tapasztalható az érintettek között, amikor felmerült a szabvány kidolgozásának lehetősége. A társadalmi felelősségvállalás ügye sokkal szélesebb és szerteágazóbb körök bevonását igényli a szabványalkotás munkájába, akik közül azonban nem mindenki támogatja ezt az ügyet. Míg egyes fogyasztói szervezetek csupán a kezdetet látták egy társadalmi felelősségről szóló szabvány kidolgozásában, mások szkeptikusak voltak abban a tekintetben, hogy valóban van-e ráhatásuk a szabvány végső formájára, mondván: őket bizony átejtették az ISO 14001 kidolgozásának folyamatában.

A hatalmas és befolyásos Nemzetközi Munkaügyi Szervezet (ILO) által képviselt munkaoldal

*A mű eredeti címe:

Dorothy Bowers: Making Social Responsibility the Standard Quality Progress, April 2006, pp. 35–38

DOROTHY P. BOWERS az ISO TC 207-hez delegált amerikai műszaki tanácsadó csoport (TAG) elnöke. A kémiai tudományok terén 'bachelor' fokozattal rendelkezik. 35 éves vállalati környezetirányítási gyakorlata van.

fenyegetést látott a társadalmi felelősségről szóló ISO szabványban, mivel úgy gondolta, hogy az veszélyeztetheti az ő nemzetközi szerepét. Az egyes kormányok hozzáállása széles körben szóródott: volt kormány, amelyik abban reménykedett, hogy egy ilyen szabvány új, törvényesen eddig nem biztosított lehetőséget teremtsen számukra az aggodalmakkal és a konfliktusokkal való szembenézéshez; más kormányok viszont amiatt aggódtak, hogy esetleg megkérdőjeleződnek a nehezen kiharcolt jelenlegi nemzetközi megállapodások.

Különböző érdekcsoportok viszont – többek között az akadémiák, a tanúsító testületek és a szaktanácsadók – abban reménykedtek, hogy a társadalmi felelősségvállalásról szóló szabvány ugyanakkora üzenetet indukál, mint ami az ISO 9001 és 14001 körül kibontakozott. A „szabadúszó” szabványok képviselői kétségek között hányódtak: egyrészt abban reménykedtek, hogy egy ISO szabvány legitimálhatja az ő saját szabványaikat, másrészt viszont amiatt aggódtak, hogy egy ilyen szabvány – lévén versenyképesebb –, kiszoríthatja őket az üzletből.

Az alapok lerakása

Miután egy ISO konferencia megvizsgálta egy nemzetközi szabvány szükségességét, az ISO Műszaki Irányító Testülete (TMB = Technical Management Board)¹ 2004. októberében egy új munkajavaslatot terjesztett a nemzeti szabványosítási testületek (NSBs = national standards bodies) elé a következő címmel: „ISO 26000: Útmutató a társadalmi felelősségről”. A javaslat értelmében az új szabvány a következő célokat szolgálja:

- Segíti a szervezeteket abban, hogy foglalkozhassanak saját társadalmi felelősségükkel, figyelembe véve a kulturális, társadalmi, környezeti és jogi különbségeket, valamint a gazdasági fejlődés feltételeit.
- Gyakorlati útmutatót nyújt a társadalmi felelősség mindennapi alkalmazásához, megnevezi és elkötelezi maga iránt az érdekelt feleket, javítja a társadalmi felelősségről szóló jelentések és állítások hihetőségét.
- Középpontba állítja a teljesítményt és annak javítását.
- Növeli az ügyfelek és más érdekelt felek bizalmát és megelégedettségét az adott szervezet iránt.

¹ A TMB az ISO vezető testülete. Az NSB-k az ISO fizető tagszervezetei, akik az új szabványokról szavaznak. Az Egyesült Államok nemzeti tagszervezete például az Amerikai Országos Szabványügyi Intézet (ANSI), míg az Egyesült Királyságé a Brit Szabványügyi Intézet.

- Nem ellentétes, hanem éppen ellenkezőleg: összhangban áll a meglévő dokumentációval, nemzetközi szerződésekkel és megállapodásokkal, valamint a vonatkozó ISO szabványokkal.
- A társadalmi felelősség területén megteremti a közös és általános terminológiát.
- Széles körűvé teszi a társadalmi felelősséggel kapcsolatos tudatosságot.
- A szervezetek társadalmi felelősségvállalásának kezelésében nem csorbítja a kormány hatáskörét.

A nemzeti szabványosítási testületek jóváhagyták a munkatervet, megválasztották a vezetőket és hozzáláttak a munkához, noha jelentős korlátok között. Az ISO és az ILO egy megállapodást írt alá, amely hatékony vétőjogot biztosít az ILO számára a szabvány munkaügyi fejezeteit illetően, amennyiben az ILO úgy látja, hogy azok nem felelnek meg a jelenleg érvényben levő konvencióknak és irányelveknek.

Maga a Műszaki Irányító Testület határozott úgy, hogy ez a szabvány kizárólag útmutatást fog nyújtani, tehát nem tartalmaz követelményeket, és így nem lesz tanúsítási szabvány. A Műszaki Irányító Testület szerint irányítási rendszerszabvány funkcióval sem fog rendelkezni. A hatáskör azonban felöleli az egész társadalmi felelősségvállalást, így a szabvány nem csupán a vállalatokra, hanem minden szervezetre vonatkozik.

További megszorítás, hogy a nemzeti delegációknak legalább egy-egy taggal kell rendelkezniük az alábbi hat kategória mindegyikéből: ipar, kormányzat, munkaügy, fogyasztók, civil szervezetek és egyebek, mely utóbbiakat maguk a nemzeti delegációk határozzák meg. A fenti hat kategória mindegyike effektív vétőjoggal rendelkezik, mivel az ISO felfogása szerint a konszenzus bármely fontos szereplő ellenvéleményének a hiányát jelenti.

Alan Bryden, az ISO főtitkára szerint a Műszaki Irányító Testület döntései „a társadalmi felelősségre vonatkozó trendek és kezdeményezések körültekintő elemzésén, valamint az összes érdekelt fél aktív bevonásán alapulnak.” Ugyanakkor támogatást kér az új szabványhoz rámutatva, hogy az is jelzi az ISO növekedését. „Nyilvánvaló, hogy ez az új vállalkozás nagy érdeklődésre tarthat számot az olyan érdekelt felek részéről, mint a fogyasztók, a civil szervezetek, valamint a munkaügyi és a jogszabályalkotók, akik részvételére és észrevételeire az ISO számít és nagyra is értékeli azokat,” mondja Bryden.

Az ISO vezetésének lelkesedése, valamint a társadalmi felelősséggel foglalkozó munkacsoport első ülésén résztvevő több mint 200, illetve a másodikon megjelent 400 személy lelkes hozzáállása ellenére – a lelkesedés mellett – a résztvevőket inkább a védekező pozíció jellemzi. Az ILO is részt vesz ugyan, de csak a saját egyezményének védőernyője alatt. A Globális Jelentéstevő Kezdeményezés (GRI = Global Reporting Initiative), egy privát finanszírozású, szabványok kidolgozásával foglalkozó civil szervezet ugyancsak részt vesz, de csak a saját érdekeit érintő kérdésekben. Más résztvevő civil szervezetek és fogyasztók inkább egy olyan kötelező minimumszabványt várnak, amely igényesebb lenne, mint a nemzeti munkaügyi vagy környezeti szabványok.

A csak korlátozott mértékben résztvevő kormányok vagy a saját hatáskörüket védik vagy olyan hatalomra szeretnének szert tenni, amely törvényesen vagy pénzügyileg nem illeti meg őket. Az „egyéb” kategória pedig egy olyan széles egyveleg, amely inkább fellazítja a csoport állásait.

Az Egyesült Államok részéről vegyes reakció tapasztalható. A társadalmi felelősséggel kapcsolatos amerikai műszaki tanácsadó csoport (TAG = technical advisory group)² tagjai között a törvényalkotók, a szaktanácsadók, az egyetemek és a sajtó képviselőiből álló „egyebek” kategória a legnépesebb. A legelső TAG-ban egy személy képviselte a fogyasztókat és három a civil szervezeteket, a munkaügynek azonban nem volt képviselője. Meglehet, hogy az USA kormányát képviselő Nemzeti Szabványügyi és Műszaki Intézet nem rendelkezik pénzeszközökkel a nemzetközi utazásokhoz.

Nem meglepő módon az amerikai résztvevők döntő többsége jelenleg az iparból kerül ki. Ez az ipari gárda azonban eltörpül az Egyesült Államoknak a fénykorában az ISO 14001 szabványt megíró 207 sz. Műszaki Bizottsághoz (TC 207) delegált 400 tagú műszaki tanácsadó csoportja mellett. Valószínűtlennek látszik, hogy a jövőben jóval több ipari képviselőre lehetne számítani, vagyis minden felelősség azt a maroknyi embert terheli, akik jelenleg ülnek a tárgyalóasztalnál.

Mégis, már egy gyors internetes keresés nyilvánvalóvá teszi, hogy milyen sok amerikai vállalat támogatja a társadalmi felelősségvállalás ügyét.

És még mindig akadnak optimisták, de találunk kételkedőket még azok között az emberek között is, akik az ISO-projekt felvetésének legelső pillanatától kezdve elkötelezték magukat. Robert Noth, a Deere & Co. szabványügyi menedzsere mondja: „Hosszabb távon még mindig szkeptikus vagyok abban a tekintetben, hogy még ha a lehető legelőnyösebb formáját is ölti magára a szabvány, vajon valóban olyan értékes lesz-e, mint azt egyes emberek hiszik.”

Mire van szüksége az ISO 26000-nek?

Mi ez? Déjà vu? Néhányan közülünk úgy érzik, mintha már jártak volna itt. Hasonlóan defenzív volt ugyanis a kezdeti részvétel a TC 207 munkájában. A résztvevő kormányok annak idején részvételükkel biztosítani akarták, hogy az ISO nem tapos rá a hatályos szabályozási struktúrákra; a résztvevő vállalatok pedig azt szerették volna elérni, hogy az ISO 14001 követelményrendszere ne legyen túlságosan szigorú; a civil szervezetek viszont nem akarták elhinni, hogy teljesítményjavulás nélkül is biztosítani lehet a megfelelőséget. Az üzleti világ vonakodott elismerni az ISO 14001 potenciális előnyeit mindaddig, amíg azok látványosan meg nem mutatkoztak; erre viszont a szabvány alkalmazása nélkül nem kerülhetett sor és a kormányok is csak ezután kezdtek hiteles modellként tekinteni az ISO 14001-re.

Számíthatunk-e hasonló felismerésre a társadalmi felelősségvállalási munkacsoport vonakodó tagjai részéről? A válasz attól függ, hogy a szabvány milyen értéket nyújt az egyes résztvevőknek. Visszaemlékezve az ISO 9001 és az ISO 14001 szabványok kapcsán szerzett tapasztalatokra, előre jelezhető, hogy mire van szükség ahhoz, hogy az érdekelt felek ugyanolyan értéket tulajdonítsanak az ISO 26000-nek is.

1. Tartalom. Először is az a legfontosabb, hogy az ISO 26000 megfelelő tartalommal rendelkezék a hatékony működéshez, hiszen egy „legkisebb közös nevező” típusú szabvány egyetlen résztvevő szemében sem képviselne értéket. Az érdekelt felek hatpárti struktúrájában valami olyan alapvető dolgot kell produkálni, ami megfelelő fontosságot tulajdonít a konszenzusnak, megadva mindegyik kategória, de különösen az ILO számára a vétőjogot. Éppen ez a legnagyobb kihívás.

Az ISO 26000 legyen alapvető abból a szempontból is, hogy képes valami pluszt hozzáadni a

² Az amerikai TAG-ot az ANSI nevében az ASQ irányítja. Várjuk az új résztvevőket minden kategóriában, de különösen a fogyasztói, munkaügyi és NGO csoportokban, ahol a részvétel jelenlegi szintje alacsony. A résztvevők – szaktudásuk szerint, ami különösen a nemzetközi tárgyalásokon nagyon fontos – nem csak saját csoportjukban tevékenykednek, hanem más kategóriákban is. Az éves tagsági díj 500 dollár. További információ e-mailen: abaue@asq.org.

már meglevőkhöz. A társadalmi felelősséggel foglalkozó munkacsoport részére az ISO Műszaki Irányító Testülete (TMB) összeállított egy jegyzéket, amely majdnem 100, már meglevő szabványt és egyéb rendszert foglal magában.

Az üzleti világ vonakodott elismerni az ISO 14001 potenciális előnyeit mindaddig, amíg azok látványosan meg nem mutatkoztak; erre viszont a szabvány alkalmazása nélkül nem kerülhetett sor és a kormányok is csak ezután kezdtek hiteles modellként tekinteni az ISO 14001-re.

2. Egyetemlegesség. A szabványnak valamennyi szervezet társadalmi felelősségéről kell szólnia, nem csak a vállalatokról és a részvénytársaságokról. Ehhez a lehető legszélesebb értelemben kell meghatározni a társadalmi felelősséget - nem csupán a testületekre és a társaságokra vonatkoztatva azt, hanem a környezetvédelmi, a munkaügyi és a politikai szervezetekre, a kormányokra, a szaktanácsadói és a szabványügyi szervezetekre, a hadseregre, az ügyvédekre, a pénzügyi intézményekre, az iskolákra és az egészségügyi szervezetekre is. A szabványnak tehát minden olyan intézményre vonatkoznia kell, amely implicit vagy explicit módon társadalmi elkötelezettséggel rendelkezik.

Amennyiben a munkacsoport megítélése szerint egyetlen szabvány nem eléggé részletes ahhoz, hogy biztosítsa a szereplők fentiek szerinti széles körben való elérhetőségét, akkor szektor-specifikus szabványokra lehet szükség. Ezzel a megoldással viszont az a probléma, hogy egy részletes szektorspecifikus szabvány - a társadalmi felelősség érlelődésének ösztönzése helyett - inkább korlátozhatja annak rugalmasságát. Az érdekelt felek egyes kategóriáinak ugyanakkor magukra nézve el kell fogadniuk a szabvány természetéből eredő alkalmazhatóságot.

3. Be nem avatkozás. A Műszaki Irányító Testület óva intette a munkacsoportot attól, hogy a kormányhoz vagy más testületekhez (pl. Globális Jelentéstevő Kezdeményezés, GRI) tartozó szerepkört vegyen magára. Az ISO 9001 és az ISO 14001 gondosan ügyel arra, hogy az általa nyújtott jó irányítási modell ne sértse meg a szerződések vagy a kormány szabályozó szerepének hatáskörét. Mégis, egyesek részéről mindkét szabványt bírálat érte amiatt, hogy nem rendelkeznek ugyan-

olyan erővel és hatalommal, mint a szerződések és a rendeletek.

4. Felső nyomás. A szervezetek döntő része minden bizonnyal elegendő értéket talál majd a szabványban, ami garantálja annak megvalósítását, ösztönözve az alkalmazást a beszállítói láncok mentén és a szervezetek egymás közötti kapcsolataiban. Az ISO 9001 előretörése is nagyrészt így következett be, sőt az ISO 14001-es szabványé is, bár ez utóbbi elsősorban az autógyártás területén volt jellemző. Az ISO 26000 használatát főleg külső tényezők - közösségek, kormányok, civil szervezetek - fogják siettetni, de a felülről jövő nyomás jelentőségével is számolni kell. Ez a nyomás azonban mindaddig nem lesz építő jellegű, amíg a befolyásos szervezetek elegendő értéket nem tapasztalnak.

5. Vonzeró a kisvállalkozások számára. Az ISO 26000 első számú célközönségét a multinacionális nagyvállalatok és más független, nagykiterjedésű szervezetek (pl. akadémiai intézmények, aktivista csoportok és munkaügyi egyesületek) képezik. Az ISO 9001 és 14001 legkorábbi alkalmazói is a multik köréből kerültek ki. Mindkét szabványt nehéz volt eladni a kis- és közepes méretű vállalatok számára, bár azok között is voltak olyanok, amelyek megfeleltek az előírásoknak. Ezek azonban az ellátási lánc kényszere alatt csatlakoztak így, ami szintén a multiktól indult ki.

A társadalmi felelősségvállalásról szóló szabványt még nehezebb lesz eladni a kis- és középvállalatok részére. Egy sokat idézett érv szerint a részvénytársaságok (cégek) elsősorban saját részvényeseiknek tartoznak felelősséggel és a társadalmi felelősség fontos ugyan, de csak másodlagos. Eszerint a kis- és középvállalatok a tulajdonosaik, vagyis kizárólag a részvényesek felé tartoznak felelősséggel. A tulajdonos családjáról való gondoskodás felelőssége felülírhatja a társadalmi felelősséget.

6. Egyértelmű alkalmazhatóság a kormányzat által. Az Egyesült Államok minden szövetségi létesítményétől megkövetelik, hogy megvalósítson egy környezetirányítási rendszert. Legtöbbjük lelkesen választotta az ISO 14001-et, és jelentős előnyökhöz is jut. A helyi kormányok az egész világon kiterjedten alkalmazzák az ISO 9001-et és a 14001-et egyaránt.

Az viszont nem ilyen egyértelmű, hogy a társadalmi felelősségről szóló önkéntes szabvány is vonatkozzék-e a kormányokra. Vajon önkéntes

lehet a társadalmi felelősségvállalás a kormány számára, amely feltételezhetően társadalmi szerződést tart fenn a választott tisztségviselők és az állampolgárok között? Alkalmas eszköz lesz-e az ISO 26000 a polgárok, illetve a környező államok kormányai számára ahhoz, hogy nyomást gyakoroljanak a nem megfelelő kormányzati munka magasabb szintre emelése érdekében?

7. Együttes alkalmazás a tanúsítási szabványokkal. Mivel az ISO 9001 és 14001 tanúsítási szabványok, így biztosítják a megfelelőséget és a harmadik fél általi tanúsítást. Az ISO 26000-nek be kell bizonyítania, hogy éppen ilyen értékes még akkor is, ha útmutató jellegű szabvány. Valójában együtt kell dolgoznia az említett tanúsítási szabványokkal. A minőséget már a történelmi időktől kezdve szerződések követelik meg, a környezeti megfelelőséget pedig a kormány rendelkezései. Az önkéntes szabványok jelentősége abban áll, hogy segítik a szervezeteket a szerződéses és a jogszabályi kötelezettségek teljesítésében. Az ISO 26000-nek hasonló feladatot kell ellátnia a társadalmi szerződések vonatkozásában.

Mérsékelt lelkesedés

Ahhoz, hogy az ISO 26000 ugyanolyan érték-szintet érjen el, mint az ISO 14001 és 9001, sikert kell felmutatnia minden említett területen. Ez sokkal nehezebb feladatot jelent a társadalmi felelősséggel foglalkozó munkacsoport számára, mint amivel akár az ISO 9001-et kidolgozó TC 176, akár a TC 207 szembe találta magát; az érdekelt felekkel való konszenzus kialakításának folyamata ugyanis vagy azt fogja jelenteni, hogy mindenki elégedett a szabvánnyal – ez nem valószínű –, vagy azt, hogy egyetlen kategória sem érez semmiféle nyomást – ebben az esetben viszont aligha jön létre egy alapvető, valódi szabvány.

De az ISO 26000 nehézségei egyben áldásos előnyt is jelentenek. Az, hogy a legszélesebb értelemben lefedi a társadalmi felelősséget és mindannyiunkra vonatkozik, növeli az értékét és a súlyát. Az, hogy önkéntes és nem képezi tanúsítás alapját, egyszersmind a megfelelőség még értéke-sebb voltára utal, de azáltal is elősegíti a fejlődést, hogy csökkenti annak megvételhatóságát.

Fordította: Várkonyi Gábor

Ref: AIB H2006/001

„Minősített tanácsadót keresünk!”

Ha egy potenciális ügyfél így hirdet, Ön megfelel a követelménynek?

A Minősített Tanácsadó státusz előnyei:

- hatékony szakmai kommunikációt tesz lehetővé
- kiközvetítési lehetőséget nyújt tanácsadót kereső ügyfeleink számára
- szakmai felkészültséget igazoló VINCOTTE tanúsítványt ad
- megjelenést biztosít a Vincotte internetes felületein
- ingyenes

Legyen büszke szakmai tudására!

A minősítés folyamatáról, a jelentkezés feltételeiről kérje tájékoztatónkat!

Hívja a 06/1 321 4965-ös telefonszámot!

New Standard Guides Internal and Supplier Audits

In 50 Words Or Less

- U.S. experts have developed a supplement to ISO 19011:2002 to address internal and supplier audit programs and the standard's use by small and mid-sized organizations.
- The supplement does not supplant ISO 19011.
- Together, the standard and supplement guide auditor selection and provide for their continuing evaluation.

Experts from the United States have developed a supplement to enhance the International Organization for Standardization's (ISO) quality and environmental management system auditing standard.

ISO 19011:2002, Guidelines on Quality and/or Environmental Management Systems Auditing [1], replaced six previous ISO standards and provides guidance on establishing an audit program for organizations, implementing audits of management systems and determining and evaluating the competence of auditors.

The standard was intended to apply to the full range of auditing situations but emphasized external third-party audits and did not appear effective in addressing internal and supplier audit applications. But throughout its development, the U.S. experts expressed concerns the full scope of the standard was not adequately addressed.

The development of *ANSI/ISO/ASQ QE 19011S-2004*, [2] the U.S. supplement to ISO 19011, was the result of the standard's perceived insufficient

guidance in areas pertaining to internal and supplier audit programs and the use of the standard by small to mid-sized organizations.

ISO 19011:2002

ISO 19011:2002 is intended to provide guidelines for auditing ISO 9001 based quality management systems (QMSs) and ISO 14001 based environmental management systems (EMSs) but also be sufficiently general that it can be applied to any QMS or EMS and other management systems such as health and safety. It replaced the following ISO auditing standards:

- ISO 10011-1, -2 and -3, Guidelines for Auditing Quality Systems.
- ISO 14010, Guidelines for Environmental Auditing General Principles.
- ISO 14011, Guidelines for Environmental Auditing Audit Procedures Auditing of Environmental Management Systems.
- *ISO 14012, Guidelines for Environmental Auditing Qualification Criteria for Environmental Auditors.*

ISO 19011 is a guideline standard, which means its use is not mandatory unless it is invoked as part of a multiple-party agreement, such as a contract or other legal document. As a guideline standard, its implementation is generally not auditable because the elements of the standard are not requirements, and there may be other ways of accomplishing the same objectives. Of course, when the standard is invoked as a requirement, such as by a certification or registration body, its guidance becomes specifications for conformity assessment.

ISO 19011 approaches auditing as a process, and the core guidance lies in clauses five, six and seven.

The supplement's format presents the ISO 19011 text in a box and follows the box with the supplemental guidance in three subclauses, one each for internal (first-party) audits, supplier (second-party) audits and use by small organizations.

Gary L. Johnson is an environmental engineer with the quality staff in the U.S. Environmental Protection Agency (EPA), Office of Environmental Information, which has oversight responsibility for quality management policies and procedures for all U.S. EPA environmental programs. He represented the United States in the development of ISO 19011:2002 and co-chaired the ANSI Z1 committee effort to develop ANSI/ISO/ASQ QE19011S-2004. Johnson is a Fellow of ASQ, a member of the ASQ Board of Directors and chair of its Division Affairs Council. He has a bachelor's degree in nuclear engineering from North Carolina State University.

For those clauses in which the ISO text is sufficient, the supplement notes no additional guidance is needed.

Clause One – Scope

ISO 19011 focuses on the applicability of the standard to QMSs and EMSs and notes it can also be applied to other types of management systems. The supplement expands the concept of small organizations to include consideration of the complexity of the management system; that is, the supplement could apply to large organizations if they have simple management systems, products and processes.

Clause Two – Normative References

The supplement does not add guidance to this clause. ISO 19011 references to ISO 9000 and ISO 14050 on environmental management vocabulary were deemed sufficient.

Clause Three – Terms and Definitions

While the supplement does not add new definitions or changes to those in clause three, it does note the term “competence” is used in the context of auditor competence.

Clause Four – Principles of Auditing

ISO 19011 provides a brief summary of some important auditing principles in clause four. These principles are to be used to drive an organization’s establishment and implementation of the audit process. Key principles cited for auditor behavior are:

- Ethical conduct the foundation of professionalism.
- Fair presentation the obligation to report truthfully and accurately.
- Due professional care the application of diligence and judgment in auditing.

Two other principles relate to the audit process primarily:

- Independence the basis for impartiality and objectivity of the audit conclusions.
- Evidence based approach the rational method for reaching reliable and reproducible audit conclusions in a systematic audit process.

The supplement adds text to stress the importance of audit and auditor independence by not-

ing, “Auditors should not audit their own work.” The value of the audit principles to supplier audits and small organizations is also discussed.

Clause Five – Managing an Audit Program

Clause five provides guidance for organizations in establishing and maintaining an ongoing audit program. Such audit programs could include certification audits but could also include internal and supplier audits. Most clauses in this section of the standard have supplemental guidance to distinguish among the different types of audit programs. The supplement adds text to emphasize the differences between internal and external audits.

ISO 19011 uses the plan do check act cycle to describe management of the audit program. Some of the key actions addressed are:

- Establishing the authority for the audit program.
- Establishing the audit program itself, including the objectives and extent, responsibilities, resources and procedures.
- Ensuring the implementation of the audit program.
- Monitoring and reviewing the audit program to improve its efficiency and effectiveness.

Because the standard can be applied to internal and external auditing, setting the objectives and extent of the audit program is a critical early step in defining the program for a particular organization or application. Any audit program implementers or managers should have appropriate authorities and resources.

An audit program may also address the possibility of combined and joint audits. A combined audit occurs when a QMS and EMS are audited at the same time by the same team. A joint audit occurs when two teams cooperate to audit an organization during the same period, with one auditing the QMS and the other the EMS. Such audits are more typically found in external audits, but combined internal QMS and EMS audits are possible.

ISO 19011 notes any audit program should be monitored and reviewed to ensure its ongoing effectiveness in meeting the organization’s needs. Adjustments to the audit program should be made when needed to foster improvements.

The supplement adds text to further emphasize the managerial differences between external and internal audits and suggests audit program review should also consider the performance of

the audit program in meeting the organization's needs and the contribution of the program to the management system's improvement.

Clause Six – Audit Activities

The supplement adds important guidance for audit team leaders for internal and supplier audits not covered by ISO 19011. In general, ISO 19011 describes general steps in planning and conducting an audit:

- Initiating the audit.
- Conducting document review.
- Preparing for and conducting on-site audit activities.
- Preparing, approving and distributing the audit report.
- Completing the audit, which includes any needed follow-up activity.

Initiating an audit requires consideration of several factors and actions:

- Appointing an appropriate audit team leader.
- Having defined audit objectives, scope and criteria.
- Determining the audit is feasible.
- Selecting a satisfactory audit team.
- Establishing the initial contact with the auditee.

The supplement provides extensive guidance to cover internal and supplier audits, including the audit team review of any available documents pertaining to the audit and preparation for the audit's on-site phase:

- Creating a plan to document how the audit will be conducted.
- Assigning specific work or responsibilities to audit team members.
- Developing work documents, such as checklists and sampling plans.

A combined audit occurs when a QMS and EMS are audited at the same time by the same team.

The on-site activities of all types of audits are similar and include:

- Conducting an opening meeting with the auditee.
- Communicating with the auditee and others during the audit.
- Defining the roles and responsibilities of any needed guides.

- Collecting and verifying information.
- Generating audit findings.
- Preparing audit conclusions.
- Conducting the closing meeting.

The supplement emphasizes differences in how internal and external audits are conducted. For example, an opening meeting may be less formal for an internal audit, and communication during the audit can be simpler. The supplement notes, however, a formal meeting is always appropriate in supplier audits. In all cases, a reliance on objective evidence is needed.

Reporting on the audit results is a critical step and should accurately reflect what transpired during the audit, regardless of type.

ISO 19011 emphasizes the need to address the extent of conformance to the audit criteria, the effectiveness of the management system implementation and the ability of the management review process to ensure the continuing suitability and effectiveness of the management system.

This is a significant difference from previous QMS audit practices in which auditors frequently commented on the suitability and effectiveness of the management system itself inappropriate for two reasons:

1. Management is responsible for assessing the value of the management system.
2. The auditors may lack knowledge about the organization's operations critical to assessing the value of the management system.

Clearly, internal auditors have more flexibility in presenting opportunities for improvement because they are stakeholders in the organization. External certification auditors, however, must remain mindful of most codes of ethics, which prohibit consulting.

Both the standard and the supplement provide specific guidance for audit completion and follow-up as needed to confirm all nonconformities have been addressed. In most cases, the audit will be completed when all activities described in the audit plan have been completed, but there may be occasions when follow-up by the same audit team will be necessary for example, in an internal audit.

Clause Seven – Competence And Evaluation of Auditors

Clause seven in ISO 19011 represented a significant change from previous auditor guidance

by emphasizing auditor competence instead of qualifications.

The standard describes a consistent process for initially selecting and continually evaluating the auditor competence. Competence is based on the demonstration of personal attributes and the ability to apply requisite knowledge and skills obtained through education, work experience, auditor training and audit experience.

The standard also describes the general knowledge, skills and personal attributes needed for an auditor and an audit team leader. An auditor should have knowledge and skills in audit principles, procedures and techniques for implementing the audit. Similarly, the auditor needs to understand the scope of the audit and concepts of management systems to apply audit principles effectively.

An audit team leader needs to have the same knowledge and skills plus the appropriate organizational and leadership skills to implement the audit consistent with the goals of the audit program. In addition, the auditor and audit team leader need knowledge and skills pertaining to QMSs and EMSs and their appropriate applications. When combined audits are required, knowledge and skills in both areas are necessary. Typically, the levels of education, training and experience will vary according to the specific goals and objectives of the audit program.

For example, the levels for internal auditors will very likely differ significantly from those for third-party certification auditors. In a practical manner, these levels should be set by the owner of the audit program or by an appropriate accreditation body.

The developers of ISO 19011 had an extensive debate about what these levels should be and who should set them.

The standard includes a table that gives arbitrary numeric levels reportedly based on a survey of certification auditors in the United Kingdom in the early 1990s. That the table could be interpreted as a consensus recommendation and considered a *de facto* requirement was the principal concern for the U.S. developers regarding clause seven.

The U.S. experts believed this table is inappropriate for this standard and infringes on the authorities of international and national certification bodies. It is certainly inconsistent with the ANSI/ASQ National Accreditation Board (ANAB) programs for registrars for ISO 9001 and ISO 14001. The U.S. developers also feared some users could be influenced to apply the table to other audit situations, including internal and supplier audits.

In contrast, while sentiments at the time were strong among some countries that the table was needed to raise the bar of excellence for auditors professionally, representatives of developing countries expressed concern the levels were too burdensome for them.

For clause seven, the U.S. supplement provides an alternative approach to determining and evaluating the competence of auditors based on the scope of the audit program. Practical considerations show the competence needed for certification and registration auditors would logically be greater than that for internal auditors.

These and other differences between internal and external audit programs form the basis of the supplement's approach to competence, and the supplement provides extensive guidance to the user in this regard.

The ISO standard and the supplement together provide a process to guide the initial selection of auditors commensurate with the needs of the audit program and provide for their continuing evaluation. Because some audit programs may be long-term, and auditors may be used over an extended period, the supplement describes a four-step process for the ongoing evaluation of auditor competence. These steps are to:

- Identify the personal attributes and the types and extent of knowledge and skills to meet the needs of the audit program.
- Set the evaluation criteria, reflecting the nature of the audit program.
- Select an appropriate evaluation method.
- Conduct the evaluation.

Clause seven also provides guidance on the maintenance of auditor competence, typically achieved through continuing professional development such as additional training, participation in conferences and seminars and additional auditing experience.

Practical Use

It is important to re-emphasize the value of ISO 19011 as an auditing standard, even though its primary application seems to be for third-party and certification or registration audits in particular.

Furthermore, the standard is being modified by the International Accreditation Forum in a manner similar to the U.S. supplement for use as criteria for audit programs and auditor competence by organizations in determining conformance to

accreditation and certification standards and guidelines.

As the development of QE 19011S, the U.S. supplement, as an American national standard progressed, its existence became known to other countries currently using ISO 19011. Several expressed support for its completion based on their need for more guidance on internal audits and use by small organizations and businesses.

The nature of auditing continues to evolve as audit program managers and auditors are confronted with a constantly changing management systems landscape.

The nature of auditing continues to evolve as audit program managers and auditors are confronted with a constantly changing management systems landscape. New applications for management systems, including occupational health and safety and corporate social responsibility, are continuing to emerge. With this comes the challenge of being able to effectively audit them for conformity.

The ANSI Z1 accredited standards committee is currently considering expanding QE 19011S to include criteria for auditors conducting audits of occupational health and safety management systems (OHSMS).

There is now an American national standard on OHSMS called ANSI 210:2005, and the British Standards Institute has recorded more than 11,000 certifications worldwide to its OHSAS

18001 document, which applied the framework of ISO 14001 to OHSMS.

These events would seem to support the need for auditor criteria in support of audits to these documents, and QE 19011S is the logical vehicle to accomplish this goal. It is expected the additions to QE 19011S will come primarily in clause seven on competence and evaluation of auditors.

Because a mandatory review of ISO 19011:2002 is expected to start by the end of this year, a revised QE 19011S will be positioned to provide key input to the ISO revision process.

ACKNOWLEDGMENT

The author acknowledges the contributions to *ANSI/ISO/ASQ QE 19011S-2004* by John Stratton and Bart Solomon as fellow U.S. experts to the ISO 19011 joint working group on auditing and by the members of the ANSI Z1 joint task group that developed the supplement. The support of the development of the supplement by the U.S. technical advisory group (TAG) to ISO/technical committee (TC) 176 and the U.S. TAG to ISO/TC 207 is also greatly appreciated.

REFERENCES

- [1] *ISO 19011:2002, Guidelines on Quality and/or Environmental Management Systems Auditing*, International Organization for Standardization, October 2002.
- [2] American National Standards Institute Accredited Standards Committee Z1, *ANSI/ ISO/ASQ QE 19011S-2004, Guidelines on Quality and/or Environmental Management Systems Auditing U.S. Version With Supplemental Guidance Added*, ASQ Quality Press, August 2004.

A **QUALITY LINE Kft.** gratulál az általa sikeresen felkészített, tanúsított cégeknek:

Az MSZ EN ISO 9001:2001-es és az
MSZ EN ISO 14001:2005-ös szabvány szerint,
a Digart Hungary Kft. által
2006. júniusában tanúsított
eBase Kft-nek,

Az MSZ EN ISO 9001:2001-es szabvány szerint,
a KIWA Kft. által
2006 júniusában tanúsított
Sándor & Sándor Kft-nek,

Az MSZ EN ISO 14001:2005-ös szabvány és az AQAP szerint
A Det Norske Veritas Kft. és a HM Technológiai Hivatala által
2006. júliusában tanúsított
Sziren Ruhaipari Szövetkezetnek

Az MSZ EN ISO 9001:2001-es szabvány és az
AQAP szerint
a HM Technológiai Hivatala által
2006. augusztusában tanúsított
3 ÁSZ Kft-nek,

Az MSZ EN ISO 9001:2001-es és az
MSZ EN ISO 14001:2005-ös szabvány szerint,
Az Első Magyar Tanúsító Kft. által
2006. augusztusában tanúsított
Szalka Sped Kft-nek,

Az MSZ EN ISO 9001:2001-es szabvány szerint
az Intercert Kft. által
2006 augusztusában újra tanúsított
Ózon Klimatechnikai Szövetkezetnek

QUALITY LINE Tanácsadó és Szolgáltató Kft.

Budapest I., Batthyány u. 65. I/3.
Telefon: 201 8374
Tel./fax: 214 0936

Levélcím: 1015 Budapest, Batthyány u. 65. I/3.
E-mail: qlinekft@axelero.hu
Honlap: www.qlinekft.hu

Megalakult a Nemzeti Regionális Minőség Klub

2006 márciusában a kereskedelmi- és iparkamarák, valamint a GKM illetékes képviselői és az IFKA Magyar Minőségfejlesztési Központ szakemberei közösen értékelték az elmúlt négy év regionális minőségi díjak pályázási tapasztalatait. Számba vették az erősségeket és a fejlesztendő területeket. Olyan tennivalókat fogalmaztak meg, amelyek megoldása közös fellépést igényel a pályázók és a kiírók részéről. Megfogalmazódott többek között a nyertesek azon igénye, amely szerint szeretnének újabb, lehetőleg országos színteret találni a jó gyakorlatok bemutatására, illetve adaptálására. Az elképzelést tettek követték. 2006. június 23-án a Fejér Megyei Kereskedelmi és Iparkamara székházában (Gazdaság Háza, Európa Klub) került sor a Nemzeti Regionális Minőség Klub alakuló ülésére. Örömmel írunk a klub első üléséről.

Sipos Éva a Fejér Megyei Kereskedelmi és Iparkamara főtítkára üdvözlő beszédében elmondta, hogy örömmel csatlakoztak a Nemzeti Regionális Minőség Klub alapító tagjai közé. A FMKIK is fontosnak tartja az egymástól való tanulást, a jó módszerek megismerését és adaptálását. Ennek tudható be, hogy a kamara részt vesz az IFKA Magyar Minőségfejlesztési Központ által szervezett Elkötelezettség a Kiválóságért kísérleti programban.

Macher Endréné, a Macher Gépészeti és Elektronikai Kft. ügyvezető igazgatója vállalkozott Sipos Éva mellett az első klubülés háziasszonya szerepére. A Nemzeti Minőségi Díjas cég első számú vezetője a klubtalálkozókban rejlő benchmarking lehetőségeket emelte ki.

Farkas István a Magyar Kereskedelmi és Iparkamara igazgatóhelyettese szerint az alakuló ülésen megjelentek már jelenlétükkel bizonyítják, hogy fontosnak tartják a regionális klubülések adta előnyöket. Véleménye szerint Magyarországon az innovációnak és kutatás-fejlesztésnek prioritása van, illetve lesz, de ezt a minőségfejlesztés terén még nem tapasztalja. Példaként a Nemzeti Fejlesztési Terv II.-t említette, amely kb. 70%-ban a kutatásfejlesztésről és innovációról szól, s csak egy mondatot szán a dokumentumban a minőségnek. Jó jelnek tekint a pénzühiány ellenére a kamarák minőség iránti elkötelezettsége tetten érhető.

Sugár Karolina az IFKA Magyar Minőségfejlesztési Központ ügyvezető igazgatója köszönetet mon-

dott a Fejér Megyei Kereskedelmi és Iparkamarának, hogy felvállalta az első klubülés házigazda-szerepét, majd a regionális minőség díjak fontosságáról beszélt. Elmondta, hogy a jelenlegi Nemzeti Minőségi Díjasok között három is van, akik korábban regionális minőség díjat nyertek. A regionális és nemzeti díjak között nagy a szintbeli különbség, de az előbbieken esetében is követelmény a benchmarking, az adatok összehasonlítása és a másoktól való tanulás. A megyei és regionális minőség díjakra pályázók mintegy fele már elismerésben részesült, s jó lenne ezt a kört tovább szélesíteni. Ez lehetne a Nemzeti Regionális Minőség Klub egyik célkitűzése, ami összhangban van a regionális díjak alapításakor megfogalmazottakkal.

Aktuális információk hangzottak el az EFQM Kiválóság Díj magyar pályázóinál tartott helyszíni szemlékről, a Nemzeti Minőségi Díj folyamatának pillanatnyi állásáról és az EFQM 2006. évi budapesti fórumáról (**2006. július 31.-ig kedvezményes regisztrációs lehetőség!**).

Dr. Veress Gábor a Veszprém Megyei Minőség Kör és a Megyei Minőség Klub munkájából adott ízelítőt a megjelenteknek. A minőségügyi szakember csalódását fejezte ki, amiért nincs nemzeti minőségpolitikánk. A most alakuló klubot nyitottnak szeretné látni, s javasolta: a leendő programban szerepeljenek a minőségügyi ismeretek átadását szolgáló összejövetelek.

Macher Endréné ismertette a Fejér Megyei Minőség Klub munkáját, majd a Macher Kft. Nemzeti Minőségi Díj pályázási tapasztalatait adta közre, többszörösen aláhúzza az önértékelés adta előnyöket. Cége példájával erősítette annak fontosságát, hogy egy szervezet nehéz helyzetéből talpra tudjon állni. Vallja, hogy gépet, berendezéseket lehet venni, de a megújulásban az emberi erőforrás a legfontosabb. Régebben a munkába állás feltételének tekintették a tanulást, manapság munka közben is folyamatosan tanulni kell.

Flock Balázs az Alba Volán Zrt. Műszaki igazgatója örömmel számolt be arról, hogy Közép-Dunántúli Regionális Minőségi Díjat nyert szervezete az idén Nemzeti Minőségi Díjra pályázik. A 2000-ben ISO tanúsítást szerzett cég dolgozói óriási minőségügyi szemléletváltozáson mentek át, s az auditok, visszajelzések nagy segítséget jelentettek munkájuk során. Ma már vevői elégedettség felmérések tá-

masztják alá a cég vezetésének, munkatársainak erőfeszítéseit, amelyeket a szolgáltatásfejlesztés javítása érdekében végeznek. A Nemzeti Regionális Minőség Klubba azért fognak eljárni, mert tanulni szeretnének mások jó gyakorlatából.

Szabó Kálmán az IFKA Magyar Minőségfejlesztési Központ minőségszakértője az általa vezetett Elkötelezettség a Kiválóságért kísérleti projekt aktuális állásával ismertette meg a résztvevőket, majd a folytatást vázolta fel. Érdekességgént elmondta, hogy Európai szinten öt év felmérései igazolják, hogy az EFQM modellt alkalmazók értékesítési eredményei mintegy 77%-kal magasabbak azokénál, akik nem használják azt.

Sipos Éva főtitkártól hallhattuk, hogy mit jelent az EFQM modell a kamarai dolgozók számára. Fontos állomás volt az ISO tanúsítás megszerzése. A tanúsítvány azonban önmagában csak egy papír. Az EFQM modell megismerése, az önértékelés elkezdése, az Elkötelezettség a Kiválóságért kísérleti programba való bekapcsolódás, SWOT elemzések elkészítése a fejlődés egy-egy további állomását jelentették.

Nagy hagyományokkal rendelkezik a méltán népszerű ISO 9000 Fórum minőségdíjas szervezeteknél rendezett látogatásainak sorozata. A jó gyakorlatok megismerésének, átvételének szentelt tapasztalatcsere-látogatások legutóbbi állomása június 13-án, Nyíregyházán volt. A lelkes csapat randevúja ezúttal mégis eltért a szokásostól, hiszen a nyitó helyszín a Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei Rendőr-főkapitányság épületében volt.

A házigazdák nevében **Dr. Andrékó János rendőr ezredes** köszöntötte a megjelenteket. A megyei főkapitány örömet fejezte ki azért, mert a civil-, illetve a versenyszféra minőségügyi szakembereit köszönthette, ami részére mindenképpen az újdonság erejével hatott.

A köszöntőből, illetve a tájékoztatóból megtudhattuk, hogy a hatodik legnagyobb és harmadik leg-sűrűbben lakott megyében 1200 hivatásos rendőr végez minőségügyileg is egyre színvonalasabb munkát. A megye rendőri vezetése és a munkatársak büszkéek a 2004. évben kapott IIASA-Shiba- és a 2005. évben elnyert Magyar Minőség Háza díjakra. A szabolcsiak komoly erőfeszítéseket tesznek küldetésük, illetve a Rendőrség minőségpolitikai nyilatkozatában foglaltak teljesítéséért. A fegyveres testületben egyre inkább meghonosodó, újszerű

Szódi Sándor az IFKA Magyar Minőségfejlesztési Központ minőségszakértője röviden szólt arról, hogy a regionális minőségi díjak négy évét összegző „mini konferencián” vetődött fel a Nemzeti Regionális Minőség Klub alapításának javaslata. A tervek szerint évente három klubülés lesz, egy-egy kamarai régió házigazda közreműködésével. A Magyar Minőségfejlesztési Központ a klub szervezéséből, szakmai munkájának összefogásából veszi ki részét. Az aktuális klubinformációk a központ www.mik.hu honlapján lesznek megtalálhatóak.

Az alakuló ülés résztvevői három csoportban folytatták a munkát, ötleteket gyűjtöttek a következő klubülések tervezett programjaihoz, témáihoz. A team-munkák befejezését prezentációk követték. Az elhangzott véleményeket, javaslatokat már az őszre tervezett dél-alföldi régióban rendezendő ülésnél figyelembe veszik.

A jó hangulatú rendezvény büfé-ebéd közben, illetve annak folytatásaként kötetlen beszélgetésekkel ért véget.

Szódi Sándor

Kirakatban a rendőrség

gondolkodás több eleméről számolt be a főkapitány. Hallhattunk az EFQM Modellen alapú Rendőrségi Kiválósági Modellre épülő önértékelésükről, annak eredményeiről, illetve a javításra kezdeményezett 18 projektről.

A Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei Rendőr-főkapitányság eredményeinek elismerését jelenti, hogy hazánkat reprezentálhatják az idei tamperei Európai Minőség Konferencián.

Elekes Edit rendőr őrnagy a „Rendőrség és minőség, a szervezeti kiválóság kialakításának lépcsőfokai” címmel tartott igen érdekes beszámolót. A minőségügyi kiemelt főreferens szerint alapvető fontosságú, hogy „az emberekből a minőség iránti igényt előcsalogassuk”. A fejlődés belső mozgatórugójának az innovációt és kitartást, a külsőnek az alacsony finanszírozást és a megnövekedett vevői igényeket nevezte. Az önértékelés rendőrségen belül alkalmazott formáiról (EFQM Modell, Rendőrségi Kiválósági Modell, CAF) az előadó úgy vélte: a lényeg hogy valamelyiket használva eljussunk a szervezeti kiválósághoz. A megjelentek igazi csemegeként információkat kaptak arról a számítógépes programról, amely nagy segítséget jelent alkalmazójának az erősségek és a fejlesztendő területek rangsorolásában.

A tapasztalatcsere megszervezéséért, a házigazdának **Dr. Tar József az ISO 9000 Fórum titkára** elismerő oklevelet adott át.

A folytatásban **Fényes László rendőr alezredes**, ügyeleti osztályvezető a rendőrkapitányságok humánforrás racionalizálási programjával ismertette meg a vendégeket.

A másik munkacsoportban **Elekes Edit** egyedi minőségfejlesztő eljárásokról, rendőrségi módszereiről cserélt véleményt a téma iránt érdeklődőkkel.

A látottak és hallottak komoly szakmai beszélgetéseket indukáltak, amelyek a modern Nyíregyházi Rendőrkapitányságon tett látogatás során is folyta-

tódtak. Itt nyíltott lehetőség a rendőri munka egyes szakterületeinek bemutatására.

A látogatás komoly hozadéka volt, hogy egy modern felfogású, nyitott, eredményesen dolgozó rendőrséget ismerhettünk meg, ahol egyre erőteljesebben hasznosítják a szervezeti kiválóság elérése érdekében a különböző TQM eszközöket és módszereket. Olyat, ahol az ügyfélközpontúság egyre inkább beépül a napi működésbe.

Sződi Sándor

Debrecenben ülésezett a Nemzeti Minőség Klub

Június végi klubülés az E.ON-ban

Antal József az E.ON Tiszántúli Áramszolgáltató Zrt. ügyvezető igazgatója köszöntötte a klubülés résztvevőit. Tréfálkozva jegyezte meg, hogy személy szerint örül a nagy melegnek, mert ilyenkor mennek a klímaberendezések, s ez az áramszolgáltatóknak kedvez. Sokaknak újdonságként hatott a cég elnevezése, ahol az „E” az elektromosságra, az „ON” a bekapcsolt állapotra utal.

A házigazdák vezetője ezt követően bemutatta munkatársait, majd az E.ON tevékenységéről tartott tájékoztatást. Elhangzott, hogy az E.ON Hungária részesedése a magyar villamosenergia-piacon 47%-os (a teljes Dunántúl + Tiszántúli Áramszolgáltató Zrt. területe).

A cég életében igen jelentős állomás a 2007. július 1. mert a tervek szerint ekkorra kell felkészülni a teljes piacnyitásra. A cégnél dolgozó mintegy 1200 embernek meg kell pályáznia saját állását, ami nagy kihívást jelent a munkavállalónak és a HR szervezetnek egyaránt. HR eszközök a változás-menedzsmentben: belső munkaerő alkalmazása az új munkakörökben, konzultáció a munkavállalókkal, képzés, áttelepülési támogatás.

Az igazgató megemlítette az áttelepülési támogatások konkrét formáit: lakásbérleti hozzájárulás, kamatmentes lakásvásárlási kölcsön, költöztési támogatás.

Kérdésre adott válaszából megismerhettük a változás-menedzsment tevékenységet, s hallhatunk az alternatív energiákkal kapcsolatos elképzelésekről.

A klub résztvevői a folytatásban három csoportban, három témában mélyülhettek el a debreceni székhelyű cég jó gyakorlatainak mélyebb tanulmányozása érdekében.

Kertész Magdolna kontrolling szakértő a gazdasági tervezés részleteibe avatta be a téma iránt érdeklődőket.

Harmati Lászlóné minőségügyi megbízott a folyamat-központú irányítás kialakításának és működtetésének tapasztalatait vette górcső alá.

Kircsi László a Lakossági ügyfelek értékesítési szervezet vezetője az ügyfélkezeléssel kapcsolatos teendőkről tájékoztatott, s kollégáihoz hasonlóan készséggel válaszolt a szinte szűnni nem akaró kérdésekre.

A klub programjának üde színfoltja volt az üzemirányításon tett látogatás. A résztvevők a részletes tájékoztatás mellett kérdéseikre is választ kaptak, sőt arról is informálódhattak, hogy a legutóbbi nagy debreceni vihar hatásait az üzemirányítás hogyan kezelte.

A szakmai rész zárásaként a házigazdák lehetőséget teremtettek a csoportokban tárgyalt kérdések lezárására.

Sugár Karolina az IFKA Magyar Minőségfejlesztési Központ ügyvezető igazgatója a 2006. évi EFQM Fórum aktuális eseményeiről tájékoztatta hallgatóságát, s felhívta a figyelmet a kedvezményes regisztrálási lehetőségre is. Meleg szavakkal ajánlotta a november 6-8. között rendezendő budapesti fórum nyomdából hozott programfüzetének első példányait, amelyek ily módon a klubtagoknak kerültek elsőként kiosztásra. Az ügyvezető igazgató bejelentette, hogy hamarosan megalakul a Szövetség a Kiválóságért Közhasznú Egye-

sület, amely pillanatnyilag bejegyzés alatt áll és az EFQM Nemzeti Partnerszervezete lesz.

Az EFQM Kiválóság Díj 2006. évi magyar pályázói közül **Sugár Karolina** a helyszíni szemle alapján a Szandaszőlősi Általános Iskola, a székesfehérvári Kodolányi János Főiskola, a General Motors Powertrain Hungary Kft. és a Knorr-Bremse anyavállalatával kapcsolatos tapasztalatokat osztotta meg a klubtagokkal. A szandaszőlősieknél a teljes pályázati procedúra, így annak részeként a szemle is az EFQM új „2005 +” elnevezésű pályázati folyamat szerint zajlott, igen jó hangulatban.

Gerda István a Nyíregyházi Távhőszolgáltató Kft. ügyvezető igazgatója saját és cége helyszíni benyomásaiból adott közre másoknak is hasznosítható információkat, néhány jellemző gondolatot. Az értékelőkkel Brüsszelben folytatott egynapos találkozót igen hasznosnak nevezte, amely jól szolgálta a helyszíni szemlére való felkészülést. Helyszíni szemlájuk 5 napja alatt az értékelők több

fókuszcsoportos megbeszélést tartottak, s a 150 fős létszám mintegy felével interjúztak. Felhasználva az alkalmat, a nyíregyházi vezető meghívta a megjelenteket és valamennyi klubtagot a legközelebbi, szeptember 5-én a vállalkozásuknál tartandó Nemzeti Minőség Klub ülésre. Az E.ON Tiszántúli Áramszolgáltató Zrt. helyszíni szemlése tanulságaiból **Antal József és Harmati Lászlóné** nyújtott át egy csokorra valót. Debrecenben és a kiterjedt ellátási területen kb. 3 napos volt az effektív helyszíni szemle, amelynek során minden telephelyükön volt interjúkészítés. Véleményük szerint a START II. (2007. évi teljes piaci liberalizáció) projekt állt az értékelés középpontjában.

A jól előkészített klubülés baráti hangulatú beszélgetéssel folytatódott és ért véget. Az E.ON Tiszántúli Áramszolgáltató Zrt. munkatársai bizonyították, hogy házigazda szerepkörben is a legjobbak közé tartoznak.

Szódi Sándor

Közhasznúsági jelentés a magyarországi tanúsított cégek ISO 9000 Fóruma 2005. évi tevékenységéről

A Fővárosi Bíróság 11.Pk.61086/95/20. végzésével, a 2003. szeptember 11-i 13. Taggyűlés által elfogadott dokumentumai alapján az ISO 9000 Fórumot – összhangban az 1997. évi CLVI. Törvénnyel – **közhasznú fokozatú szervezetté** sorolta át. A törvény 19.§-ban foglaltak szerint **közhasznúsági jelentést** kell készíteni a tárgyév egészére vonatkozóan, amely többek között tartalmazza:

- (1) a kettős könyvvitelt vezető társadalmi szervezetek, köztestületek közhasznú beszámolójának MÉRLEGÉT (1. sz. melléklet);
- (2) a kettős könyvvitelt vezető társadalmi szervezetek, köztestületek közhasznú beszámolójának EREDMÉNY-KIMUTATÁSÁT (2. sz. melléklet).

1. SZÁMVITELI BESZÁMOLÓ A 2005. ÉVRŐL

A mérleg hitelesített **főösszege 26.582 eFt** (lásd a MÉRLEG 11. és 24. sorát egymással egyezően). A tárgyévi **közhasznú tevékenységből** (alaptevékenységből) **származó eredmény 1.260 eFt** (lásd a MÉRLEG 17. sorát). A **vállalkozásból származó tárgyévi eredmény 1.856 eFt** (lásd a MÉRLEG 18. sorát). **Az összesített mérlegeredmény 3.116 eFt.**

2. VAGYONFELHASZNÁLÁS ALAKULÁSA

A saját tőke a 2004. évi 22.285 eFt-ról a tárgyévben 25.401 eFt-ra, azaz **3.116 eFt összeggel növekedett** (lásd a MÉRLEG 12. sorát).

3. KÖLTSÉGVETÉSI TÁMOGATÁS

Költségvetési támogatás tárgyévben **nem volt** (lásd EREDMÉNYKIMUTATÁS 4. sorát).

4. EGYÉB SZERVEZETEK TŐL KAPOTT KÖZHASZNÚ TÁMOGATÁS 2005-ben az OFA/NP-K2005/5141/5 számú **Támogatási Szerződés alapján 963 eFt** támogatást kapott a szervezet a XII. Nemzeti Konferencia és kiadvány megvalósításához.

2005-ben az NCA 00370/01/05 számú **Támogatási Szerződés alapján 200 eFt** támogatást kapott a szervezet számítástechnikai eszközök beszerzésére.

Az **összes tárgyévi támogatás 1.163 eFt** (lásd EREDMÉNYKIMUTATÁS 7. sorát).

5. VEZETŐ TISZTSÉGVISELŐKNEK NYÚJTOTT JUTTATÁSOK

A választott vezető tisztségviselők feladataikat **önkéntes munkavégzés** formájában látják el, s ezért **juttatásban nem részesülnek.**

6. CÉL SZERINTI JUTTATÁSOK

Cél szerinti juttatás a tárgyévben **nem volt.**

7. A 2004. ÉVES SZJA 1%-a

A személyi jövedelemadóból ezen a címen származó bevételeink **28 eFt volt** (lásd EREDMÉNYKIMUTATÁS 6. sorát).

8. KÖZHASZNÚ TEVÉKENYSÉG

Az ISO 9000 Fórum a közhasznú szervezetekről szóló 1997. évi CLVI. Törvény 26.§ c) bekezdésében meghatározott alábbi közhasznú tevékenységeket folytatja:

- 4. pont: nevelés és oktatás, képességfejlesztés ismeretterjesztés,
- 5. pont: kulturális tevékenység,
- 19. pont: euroatlanti integráció elősegítése.

A KÖZHASZNÚ TÁRSADALMI SZERVEZET TEVÉKENYSÉGÉNEK RÉSZLETEZÉSE

- (a) Hatékony, gyakorlati fejlesztéseket támogató tapasztalatcsere programok rendezése, oktatás, képességfejlesztés a minőségszemlélet és minőségkultúra fejlesztése érdekében a tagság és a partnereink körében.
- (b) Az EU csatlakozással és az EU tagsággal összefüggő, a szervezetek versenyképességét elősegítő szakértői, oktatási és tréning tevékenység.
- (c) Az ISO 9000 Fórum Nemzeti Konferenciájának rendszeres megrendezése.
- (d) Magyarországi Tanúsított Cégek Jegyzékének vezetése és rendszeres közzététele, törekedve a hitelességre és a folyamatosságra.
- (e) Szervezetek két- és többoldalú együttműködésének támogatása.

- (f) Együttműködés minden olyan belföldi és külföldi szervezettel, amely előmozdítja az ISO 9000 Fórum céljainak megvalósítását.
- (g) Tanúsított cégek szakmai érdekeinek képviselete.

A 2005-ös évben a közhasznú tevékenység érdekében 26 rendezvényt szerveztünk összesen 1628 résztvevővel.

6 konferenciát szerveztünk. Ezek közül kiemelkedik a XII. Nemzeti Konferencia 460 résztvevővel. 4 alkalommal szerveztünk tapasztalatcsere látogatást minőségdíjas, illetve tanúsított szervezeteknél. Jelentős esemény volt az Alap- és Járóbeteg-ellátási Tagozat megalakulása. A „Minőség Ünnepe” rendezvényünkön adtuk át „A minőségért” egyéni vándordíjat, és az ágazati minőségfejlesztés támogatására alapított – további 3 egyéni díjat.

A honlapunkon rendszeres tájékoztatást adunk a programjainkról, képekben számolunk be a rendezvényeinkről, a minőségfejlesztésben elért kiváló eredményekről. Hírt adunk a pályázati lehetőségekről, a kis- és középvállalatok számára hasznos információkról.

Felmérést végeztünk a tanúsított szervezetek körében a „Minőségfejlesztés helyzete napjainkban” témában. Az eredményeket széles körben (XII. Nemzeti Konferencia, kormányzati tájékoztatás, Fórum honlap, körlevél) publikáltuk.

Adatok eFt-ban

Sz. sz.	A társaság neve	2004. é.	2005. é.
a	b	c	d
1.	A. Helyettes elnökség (2. – 4. sor)	1 771	1 817
2.	I. SZAKTANÁCSADÓK	10	10
3.	E. TÁRSADALMI SZERVEZETEK	1 000	1 101
4.	II. HÍRLETEREZÉSI SZERVEZETEK		
5.	B. Fogyasztói (5. – 8. sor)	20 700	20 810
6.	I. KÉSZLET	101	107
7.	II. KÖZVETLEN	1 000	1 100
8.	III. KÉSZLET	10 000	11 000
9.	IV. KÉSZLET	110	110
10.	C. Általános elnökség (9. – 12. sor)	0	1 044
11.	ELNÖKSÉG (AKTÍV) (9. – 12. sor)	22 810	20 810
12.	D. Helyettes (13. – 16. sor)	22 800	20 800
13.	I. SZAKTANÁCSADÓK	0	0
14.	II. TÁRSADALMI SZERVEZETEK	10 700	11 000
15.	III. KÉSZLET		
16.	IV. KÉSZLET		
17.	V. TÁRSADALMI SZERVEZETEK (AKTÍV) (17. – 20. sor)	1 070	1 100
18.	VI. TÁRSADALMI SZERVEZETEK (KÖZVETLEN) (21. – 24. sor)	1 000	1 100
19.	E. Célmutatók		
20.	F. Készlet (25. – 28. sor)	120	1 101
21.	I. HÍRLETEREZÉSI SZERVEZETEK		
22.	II. KÖZVETLEN	107	1 101
23.	G. Fogyasztói elnökség (29. – 32. sor)		
24.	FOGYASZTÓI (PASSZÍV) ELNÖKSÉG (33. – 36. + 37. sor)	22 810	20 800

1. sz. melléklet: 2005. évi mérleg

Kettős könyvvitelt vezető társadalmi szervezetek közhasznú beszámolójának mérlege

Adatok eFt-ban

Sz. sz.	A társaság neve	2004. é.	2005. é.
a	b	c	d
1.	A. Összes társadalmi tevékenység bevétele (1.+2.+3.+4.+5. sor)	22 107	20 800
2.	1. Készlet (6. sor)	10	10
3.	a) elnökség		
4.	b) társadalmi szervezetek		
5.	c) hitelesítő szervezetek		
6.	d) egyéb (6. sor)	10	10
7.	2. Fogyasztói (7. sor)	20 700	20 810
8.	3. Készlet (8. sor)	1 000	1 100
9.	4. Társadalmi szervezetek (9. sor)	1 000	1 100
10.	5. Társadalmi szervezetek (10. sor)	1 000	1 100
11.	B. Vállalkozási tevékenység bevétele	1 470	2 000
12.	C. Összes bevétele (A.+B.)	23 577	22 800
13.	D. Készlet (13. sor)	20 800	20 800
14.	1. Készlet (14. sor)	10	10
15.	2. Társadalmi szervezetek (15. sor)	1 000	1 100
16.	3. Társadalmi szervezetek (16. sor)	1 000	1 100
17.	4. Társadalmi szervezetek (17. sor)	1 000	1 100
18.	5. Társadalmi szervezetek (18. sor)	1 000	1 100
19.	6. Társadalmi szervezetek (19. sor)	1 000	1 100
20.	E. Vállalkozási tevékenység bevétele (20. sor)	1 470	2 000
21.	1. Készlet (21. sor)	10	10
22.	2. Társadalmi szervezetek (22. sor)	1 000	1 100
23.	3. Társadalmi szervezetek (23. sor)	1 000	1 100
24.	4. Társadalmi szervezetek (24. sor)	1 000	1 100
25.	5. Társadalmi szervezetek (25. sor)	1 000	1 100
26.	6. Társadalmi szervezetek (26. sor)	1 000	1 100
27.	F. Összes bevétele (D.+E.)	20 320	18 900
28.	G. Általános elnökség (28. sor)	1 424	1 830
29.	H. Általános elnökség (29. sor)		
30.	I. Társadalmi tevékenység bevétele (30. – 33. sor)	1 424	1 830
31.	J. Társadalmi tevékenység bevétele (34. – 37. sor)	1 074	1 200
32.	K. Társadalmi tevékenység bevétele (38. sor)	1 400	1 310

2. sz. melléklet: 2005. évi eredmény-kimutatás

Kettős könyvvitelt vezető társadalmi szervezetek közhasznú beszámolójának eredmény-kimutatása

EOQ MNB Európai Minőségügyi Szervezet
Magyar Nemzeti BizottságEUROPEAN
ORGANIZATION
FOR
QUALITY

1026 Budapest, Nagyajtai utca 2/b.

☎ 2128803,

Fax: 2127638

http://eoq.hu, E-mail: info@eoq.hu

Európai Minőségügyi Szervezet Magyar Nemzeti Bizottság, Közhasznú Társadalmi Szervezet, Alapítva: 1972

Az EOQ MNB 2006. évi Közgyűlése

2006. május 24-én a MTESZ Székház konferenciatermében tartotta 2006. évi Közgyűlését az EOQ Magyar Nemzeti Bizottsága. *Dr. Molnár Pál* elnök megnyitó beszédében üdvözölte a Közgyűlés résztvevőit, akik egyperces néma felállással adóztak az elmúlt év folyamán elhunyt *Gabriel Győző* és *Dr. Vecsernyés Lajos* emlékének.

A napirend tervezetét a Közgyűlés – két napirendi pont tárgyalási sorrendjének megcserélésével – egyhangúlag, tartózkodás és ellenszavazat nélkül elfogadta.

A Közgyűlés szintén tartózkodás és ellenszavazat nélkül választotta meg a jegyzőkönyvvezetőket, a jegyzőkönyv-hitelesítőket, a Mandátumvizsgáló Bizottságot, a Szavazatszámoló Bizottságot és a Jelölő Bizottságot.

Ezután *Dr. Molnár Pál* a **2005. évben végzett munkáról és a 2006. év feladatairól** számolt be.

A 2005. évben végzett munka és a 2006. év feladatainak áttekintése

Az elmúlt év legfontosabb eredményei

- Az EOQ MNB taglétszáma kismértékű csökkenést mutatott, de alapvetően a létszám stabilnak mondható. Néhányan azért léptek ki, mert más munkaterületre (fejlesztés, logisztika, információvédelem) kerültek át, a minőségüggyel a kapcsolatuk azonban az új területeken is megmarad. Az MNB mintegy 100-120 nyugdíjas tagja közül mindössze 30-an kérték a tagdíjmentességet. A szervezet támogatja a fiatalon belépő új tagokat, mivel az átlagéletkor erősen növekszik az EOQ MNB-ben. Jogi tagoknál eseti jelleggel az is megengedhető, hogy csak 1 tagot delegáljanak évi 10 000 Ft jogi tagsági díj fizetése mellett.
- A Vezetőség szükségesnek tartja a Gépjármű Szakbizottság és az Építésügyi Szakbizottság tevékenységének felülvizsgálatát. E szakbizottságoknál indokoltnak látszik a munka intenzitásának növelése, illetve a hatékonyabb bekapcsolódás az egész szervezet tevékenységébe.

- Az EOQ MNB továbbra is közhasznú tevékenységet folytat, különös tekintettel az oktatásra. Az elmúlt évben 27 központi és részvételi díjas rendezvényt, illetve továbbképző tanfolyamot szervezett. A nagyobb, kiemelt rendezvények elsősorban az egészségügy és az élelmszerbiztonság területét érintették. 2005. október 6-án például „Az agrárgazdaság helyzete és aktuális minőségügyi feladatai Magyarországon” címmel volt egynapos szakmai konferencia, ahol megalakult és aktívan működni kezdett a Mezőgazdasági Szakbizottság.
- Az EOQ MNB 2005-ben költségvetési támogatásban nem részesült, de az Oktatási Minisztériumtól támogatást kapott az EOQ tagsági díj befizetéséhez és a külföldi utazásokhoz. A tagdíjak befizetése területén nem volt lemaradás, de a rendezvények és projektek bevétele némileg elmaradt a tervezettől. A kamat- és árfolyamnyereség pozitívan hatott, de a bevételi tervet nem sikerült maradéktalanul teljesíteni. Az egyenleg azonban ezzel együtt kedvezően alakult.

Az EOQ MNB 2006. évi munkaprogramja

Súlyponti feladat az EOQ folyamatosan megújított stratégiájának fokozatos megvalósítása a következők szerint (horizontális és vertikális fejlesztési irányok):

- A harmonizált szakembertanúsítás kiterjesztése, a szükséges szintentartó tanfolyamok színvonalas megszervezése, valamint speciális tanfolyamok előkészítése és lebonyolítása.
- Részvétel minőségügyi kutatási projekteken és jól átgondolt együttműködés kialakítása az egyetemekkel (a Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetemmel, valamint a Budapesti Műszaki Főiskolával már hosszú évek óta gyümölcsöző kapcsolatunk van, ugyanakkor a Debreceni Egyetemmel, a Budapesti Corvinus Egyetemmel és a Veszprémi Egyetemmel most kezd kialakulni az együttműködés).
- Minél több szervezet részvétele az EVROS projektben (az EVROS egy európai minőségügyi adatbank kialakítására irányuló kezdeményezés).

- d) Aktív részvétel és előadás tartása az EOQ jubileumi, 50. Közgyűlésén Belgiumban.
- e) Közreműködés az egészségügy, a közgazgatás, az oktatás, a környezetvédelem és a szolgáltatások minőségi színvonalának fejlesztésében.
- f) Többoldalú partneri együttműködés a kormányzattal (pl. közreműködés a Közigazgatási Minőség Díj és a Magyar Agrárgazdasági Minőség Díj szakértői lebonyolításában).
- g) A „Minőség és Megbízhatóság” című szakfolyóirat tartalmi színvonalának fejlesztése, rendszeres megjelentetésének maradéktalan biztosítása, valamint az előfizetők és hirdetők számának jelentős mértékű növekedése.
- h) 2006. március 29-31. között Debrecenben egyidejűleg 5 igen sikeres rendezvényt tartott az EOQ MNB, összesen csaknem 400 fő részvételével:
 - XV. Élelmiszer Minőségellenőrzési Tudományos Konferencia
 - „Az Európai Modell megvalósítása a védett földrajzi jelölésű, valamint a speciális tulajdonságú (hagyományos) élelmiszerekre” című EU Közösségi Konferencia
 - IAMA (Nemzetközi Élelmiszer- és Agrárgazdasági Szövetség) szemináriuma
 - A Magyar Agrárgazdasági Minőség Díj pályázat nyerteseinek beszámolója
 - Az EOQ MNB Közétkeztetési, Vendéglátási és Turisztikai Szakbizottságának megalakítása

Az Ellenőrző Bizottság elnökének jelentése

Az Ellenőrző Bizottság az EOQ MNB 2005. évi szervezeti tevékenységével kapcsolatos megállapításai a következők voltak:

1. Az EOQ MNB társadalmi szervezeti működése részben a központi rendezvények szervezése által, részben a szakbizottságok munkájában valósult meg.
2005-ben az összes rendezvény száma valamelyest több volt, mint 2004-ben, ugyanakkor jelentősen (42%-kal) emelkedett a központi szervezésű rendezvények mennyisége. A rendezvényeken összességében azonban kevesebb résztvevőt regisztráltak.
A központi rendezvények közül a nagy érdeklődésre tekintettel kiemelendő
 - az élelmiszerek minőségpolitikájával foglalkozó TAIEX szeminárium;
 - az akkreditáció és a mérésügy aktuális kérdéseit felölelő ME-TEST konferencia és szakkiallítás;
 - a Gabriell Pall által vezetett öt tanfolyam az FMEA gyakorlati alkalmazásáról, a Hat Szigma módszerről, a Balanced Scorecard-ról és a teammunka fejlesztéséről,

- a Magyar Agrárgazdasági Minőség Díj pályázat követelményrendszerének ismertetését szolgáló rendezvény.
2. Az EOQ MNB tisztségviselői és magasabb beosztású tagjai 2005-ben is több nemzetközi fórumon illetve konferencián képviselték eredményesen a magyar tagszervezetet. Így például az EOQ 49. Kongresszusán Antalyában *Szegedi Erzsébet* és *Kesselyák Péter* előadóként, míg *Molnár Pál* szocielőnökként vett részt. Még számos további hazai és nemzetközi rendezvényen képviselték sikerrel az MNB-t részben a már megnevezettek, valamint *Balogh Albert*, *Kálmán Albert*, *Mikó György* és *Varga Lajos*.
 3. Viszonylag szerényebb növekedés volt tapasztalható a kiadott EOQ oklevelek számát illetően. Bár az összes kiadott oklevél száma alapján az MNB a 8. helyen áll az EOQ nemzeti szervezeteinek sorában, az Ellenőrző Bizottság támogatja az Elnökség azon törekvését, amellyel elő kívánja segíteni ennek a kiemelt területnek a további fejlődését.
 4. Az EOQ MNB jelentős elismerését jelenti, hogy 2005-ben a különböző kormányzati szervek minden korábbinál nagyobb mértékben mutattak érdeklődést és kérték ki a szervezet véleményét aktuális minőségügyi kérdésekben. Számos elemzés és felmérés készült az EOQ MNB képviselői által, illetve részvételével. Ugyanakkor meg kellene találni a kormányzati partnerekkel a hatékony együttműködés jövőbeni formáit annak érdekében, hogy a jelentős munka-ráfordítással járó anyagok elkészítéséhez reális anyagi támogatás is kapcsolódjon. 2005 évben az MNB kormányzati támogatásban nem részesült.
 5. A szakbizottsági munka 2005-ben is kiemelt jelentőséget kapott az MNB szervezeti tevékenységében. A szakbizottságokba bejelentkezett tagok aránya kismértékben növekedett. Ugyanakkor változatlanul aggasztó, hogy több szakbizottsági rendezvényen igen csekély a résztvevők száma.
A rendelkezésre álló információk alapján kiemelkedő teljesítményt nyújtott az Élelmiszer, a Környezetvédelmi és az Egészségügyi Szakbizottság.
Az Élelmiszer Szakbizottság „Az Élelmiszerszabályozás időszerű kérdései” – immár hagyományosnak tekinthető – rendezvényén 210 fő, „Az agrárgazdaság helyzete és aktuális minőségügyi feladatai” konferenciáján 110 fő, az ugyancsak hagyományos szegedi „Minőségmenedzsment” konferenciáján 90 fő vett részt. A Környezetvédelmi Szakbizottság konferenciáját 180 fő látogatta. Az Egészségügyi Szakbizottság által szervezett Debreceni Egészségügyi Minőségügyi Napokon 210-en, míg „Az orvosok és egészségügyi dolgozók büntetőjogi és kártérítési felelősségének aktuális kérdései” rendezvényén 170-en vettek részt. Kiemelt figyelmet érdemel a Közigazgatási Szakbizottság tevékenysége is.

Fontos esemény volt a Mezőgazdasági Szakbizottság megalakulása. A Magyar Agrárgazdasági Minőség Díj szakmai előkészítésében és a pályázatok értékelésében történő EOQ részvétel pedig megalapozhatja ennek az új szakbizottságnak is egyre növekvő jelentőségét.

6. A szakbizottságok többsége a szokásos, átlagos színvonalú és szervezettégű fórumok, rendezvények szervezésével, alkalmanként 20-50 fő részvételével végezte tevékenységét. Az Ellenőrző Bizottság szerint tovább kell erősíteni a szakbizottságok szerepét. Keresni kell azokat az új formákat, amelyek inkább a kisebb, de aktívabb részvételre épülő műhelymunkákra, szakmai állásfoglalások megfogalmazására és széles körben történő megismertetésére, vitafórumok megtartására helyezik a hangsúlyt.
7. Ki kell még emelni az MNB aktív részvételét a Minőség és Megbízhatóság folyóirat megjelenésében és szerzői munkájában.
8. Az Ellenőrző Bizottság elismerését fejezte ki dr. Boross Ferenc ügyvezető elnöknek az EOQ MNB honlapja szerkesztéséért és karbantartásáért.

Az EOQ MNB 2005. évi gazdálkodásával kapcsolatos felülvizsgálat eredménye

Az előző évekhez hasonlóan az idén is elkészítette jelentését a felkért független könyvvizsgáló. Ennek záró részében megállapítja, hogy az ellenőrzés során elegendő és megfelelő bizonyosságot szerzett arról, hogy az éves beszámolót az EOQ MNB Vezetősége a számviteli törvényben, valamint az egyéb szervezetek beszámolási kötelezettségeit rögzítő kormányrendeletben foglaltak és az általános számviteli elvek szerint készítette el. A beszámoló a szervezet vagyoni, pénzügyi és jövedelmi helyzetéről megbízható és valós képet ad.

Pénzügyi szempontból kiemelő, hogy a 2005. évi nyereség több mint 70%-kal növekedett. Az EOQ MNB közhasznú bevételei 2005-ben csekély mértékben ugyan, de növekedtek. Állami támogatásban a Társaság 2005-ben sem részesült. A pályázati támogatások mértéke is valamelyest kevesebb volt az előző évinél, bár kissé így is meghaladta a 4 millió Ft-nyi értéket. Csökkent a tagdíjbefizetések mértéke is, mintegy 1 millió Ft-tal. Így a bevétel-növekedést szinte teljes egészében a közhasznú tevékenységből származó, mintegy 3 millió Ft-os növekedés jelentette, mely így elérte a 35 millió Ft-ot.

A közhasznú tevékenység ráfordításai a 2004. évihez képest alig, mintegy 1,7%-al növekedtek. A befektetett eszközállomány összes nettó értéke a bázisévhez viszonyítva – az előző évi csökkenés után – közel 12%-kal növekedett.

A befektetési jegyek nem realizált árfolyam nyeresége az előnyös cserék következtében az előző évi értékhez képest 17 %-os növekedést mutatott.

Az Ellenőrző Bizottság megállapította, hogy az EOQ MNB vezetősége 2005 évben a hatályos jogszabályi előírásoknak megfelelően végezte gazdasági tevékenységét. A könyv szerinti eredmény kismértékben növekedett, a gazdálkodás mérlege pozitív.

Összefoglalásként az Ellenőrző bizottság elnöke megállapította, hogy az EOQ MNB szervezeti működése és gazdálkodása 2005-ben is megfelelt az Alapszabályban és a jogszabályokban meghatározott feltételeknek. A szervezeti munka eredményes és magas színvonalú volt, a pénzügyi gazdálkodás eredménye pozitív. Javasolta a Közgyűlésnek a vezetőségi beszámoló és a szervezet működésének elfogadását és jóváhagyását.

Hozzászólások, vita és szavazás a beszámoló elfogadásáról

A jogi tagokkal kapcsolatban egy felszólaló javasolta az **ajánlott tagdíj** bevezetését: azok a jogi tagok, akik/amelyek az EOQ MNB gazdasági terve által igényelt és megajánlott tagdíjon felül is hozzájárulnak, presztízselőnyhöz jutnak, de az MNB nem kívánja elveszíteni a szerényebb anyagi lehetőségekkel rendelkező iskolákat és kórházakat sem.

Rózsa András, a Herendi Porcelánmanufaktúra Rt. minőségbiztosítási igazgatója, az ISO 9000 Fórum elnöke elismerőleg nyilatkozott az EOQ MNB tanfolyamairól, amelyeken újszerű megközelítést tapasztalt, ahol szó esett a vezetői/tanácsadói etikáról, a felkészültségről és a becsületességről is, amelyek szintén nélkülözhetetlen vezetői készségek. Nem sikerült elérni, hogy a II. Nemzeti Fejlesztési Tervbe bekerüljön a minőségügy, de a Nemzeti Fejlesztési Hivatal elnöke felkérte *Rózsa Andrást*, hogy más illetékes civil szervezetekkel együtt dolgozza ki a Nemzeti Minőségfejlesztési Programot.

Dr. Szenes Katalin, az Informatikai Szakbizottság elnöke elmondta, hogy 8 évvel ezelőtt hozta létre a Budapesti Műszaki Főiskolán az „Információ ellenőrzés” című tantárgyat, most pedig ezen belül biztonsági szakirányt nyitnak a BS 7799 és az ISO 27001 szabványokhoz kapcsolódva.

Szödi Sándor a Minőségvezetési Központ nevében gratulált az EOQ MNB eredményeihez, különös tekintettel a 20 szakbizottság működtetésére, a tanfolyami rendszerre és a debreceni rendezvényekre.

Válaszában *Dr. Molnár Pál* megköszönte az elismerő szavakat, a hozzászólásokat és a javaslatokat. Megemlítette, hogy jogi tagjaink közül már eddig is sokan támogatják a „Minőség és Megbízhatóság” folyóiratot, illetve a kötelező 3 tagon felül további 4-5 taggal képviseltetik magukat az EOQ MNB-ben tagonként plusz tízezer forint befizetésével. Rámutatott ugyanakkor, hogy a 3½ emberből álló Központi Titkárság – költségvetési támo-

gatás teljes hiányában – nem tud az eddigieknél többet vállalni.

A Közgyűlés ezután tartózkodás és ellenszavazat nélkül elfogadta

- az elnöki beszámolót az EOQ MNB 2005. évi tevékenységéről és pénzügyi helyzetéről;
- az Ellenőrző Bizottság jelentését;
- az EOQ MNB 2005. évi tevékenységéről szóló Közhasznúsági jelentést.

Új választmányi tagok jelölése és választása

Az időközben elhunyt, illetve a Választmányból távozó tagok helyére a Vezetőség személyi javaslati a következő EOQ MNB tagok voltak: *Dr. Ködmön István, Macher Endréné és Vass Sándor*. A Közgyűlés egyetértett a Vezetőség megnevezett 3 jelöltjével, de az MNB egy tagjának javaslatára *Fábián Zoltánt* (Szegedi Tudományegyetem) a TQM Szövetség elnökét is felvette a jelölőlistára. A szavazás végeredménye alapján a Választmány tagja lett *dr. Ködmön István, Macher Endréné és Vass Sándor*.

Kitüntetések és jutalmak átadása

Dr. Molnár Pál mindenkinek megköszönte az elmúlt évben végzett jó munkát, majd a következő személyeket részesítette külön elismerésben:

Jó munkájáért oklevélben és pénzjutalomban részesült: *Dr. Balogh Albert, Bányainé Dr. Sándor Julianna, Berényi Vilmos, Dr. Büdi Ferenc, Dányi István, Dr. Erdős Zoltán, Farkas Gabriella, Földesi Tamás, Galla Jánosné, Gyaraky Zoltán, Haiman Péterné, Kálmán Albert, Dr. Kókai Zoltán, Kovács Antalné, Limbai Róbert, Marton Ildikó, Mikó György, Molnár Ingrid, Dr. Moskovits Lászlóné, Sinka Miklósné, Szy Ildikó, Dr. Szigeti Tamás, Dr. Szenes Katalin, Tarr Judit, Varga Béla, Varga Gábor, Dr. Varga Lajos, Zalán Györgyné.*

A debreceni rendezvénysorozat előkészítésében való közreműködésért elismerő oklevelet és pénzjutalmat kapott: *Dr. Boross Ferenc, Dr. Makay Piroska, Pallóné Dr. Kísérdi Imola, Popovics Anett, Dr. Rácz Endre, Szegedi Erzsébet, Várkonyi Gábor, Varró Györgyné dr.*

„Minőségért 2006” kitüntetésben részesült: *Büki Istvánné, Dr. Gódey Sándor, Dr. Juhász Tiborné, Dr. Veress Gábor, Zukál Endre.*

Az „EOQ MNB Tiszteletbeli Tagja” lett: *Lakat Károly, Nándorfi Gyuláné dr.*

Az „EOQ MNB Örökös Tagja” lett: *Dr. Réczei Géza.*

Az „EOQ MNB Külföldi Tiszteletbeli Tagja” lett: *Gabriel A. Pall (USA).*

Ezután *Gabriel A. Pall* megtartotta **„A Hat Szigma megvalósítása a beszállítói lánc környezetében”** című székfoglaló előadását.

Az előadó mintegy 30 perces előadásában kifejtette a szervezet és az elkötelezettség szerepét az ellátási láncok menedzselésében, továbbá a robusztus terméktervezés és a rugalmas (flexibilis) gyártás összefüggéseit az ügyfélszolgálat újszerű modelljének megfelelően. Az előadás kézírata alapján cikk fog megjelenni a „Minőség és Megbízhatóság” egyik következő számában.

Róza András megköszönte az előadást és felhívta a figyelmet arra, hogy ő személy szerint már csaknem 10 éve ismeri *Gabriel Pall*-t. Néhány évvel ezelőtt vendégelőadóként meghívták Herendre, ahol a következő, igen hasznos dolgot tanulták tőle: „A termékkel szemben a magasabb szintű háttérrel (szolgáltatást) nyújtó szervezet fog nyerni a versenyben”. Ennek megfelelően szervezték át saját tevékenységüket és valóban sikerült leghagyni a versenytársakat, még Meissent is.

Bányainé Dr. Sándor Julianna szintén melegen gratulált az előadónak.

Dr. Molnár Pál elnöki zárszavában megköszönte az EOQ MNB vezetése iránt különösen a szavazáson megnyilvánuló bizalmat, gratulált a kitüntetetteknek, majd a következő gondolattal zárta a Közgyűlést: „Kevesebből jobbat!” – vagyis a szűkös források nem vezethetnek egyfajta közepszerűséghez, a minőség és a szolgáltatások színvonalának romlásához Magyarországon, de az EOQ MNB tevékenységében sem.

Várkonyi Gábor – Vass Sándor

Hirdessen
a Minőség és Megbízhatóságban
Több ezren olvassák !

Kérjen árjegyzéket a szerkesztőségtől – elérhetőségeit lásd a 60. oldalon!

Közhasznúsági jelentés

az Európai Minőségügyi Szervezet Magyar Nemzeti Bizottság

2005. évi tevékenységéről

A Fővárosi Bíróság az 1992. február 13-án 4264. sor-szám alatt nyilvántartásba vett EOQ Magyar Nemzeti Bizottság társadalmi szervezetet 2000. december 7-én – visszamenőleges hatállyal – 1998. január 1-jétől közhasznú szervezetté átsorolta.

Az EOQ MNB a tevékenységét érvényes alapszabálya és szabályzatai alapján végzi a hatályos jogszabályok szerint.

1. Az EOQ MNB közhasznú tevékenysége

A szervezet közhasznú tevékenységéről szóló részletes beszámolót az EOQ MNB 2004. évi Évkönyve tartalmazza, ezt a tagok – a tagsági díj ellenében – kézhez kapják, de az EOQ MNB Központi Titkárságától bárki megrendelheti. Az Évkönyv szerint az EOQ MNB az elmúlt évben 27 központi és részvételi díjas rendezvényt, továbbképző tanfolyamot szervezett. A szakbizottságok ezen túlmenően 62 rendezvényt, kerekasztal-megbeszélést, szakmai klubdélutánt szerveztek. Ezeket összesen mintegy 5300 szakember és meghívott vendég vett részt.

A 2005-ben megtartott fontosabb rendezvények a következők voltak:

- „Az orvosok és egészségügyi szakdolgozók büntetőjogi és kártérítési felelősségének aktuális kérdései” konferenciák Törökbálinton, február 10–11. a Kistarcsai Kórházban, április 7. és a Budapesti Szent Rókus Kórházban, április 25.
- „Az EFQM modell szerinti önértékelések – kedvező és kedvezőtlen tapasztalatok”, Budapest, április 18.
- „Az élelmiszerszabályozás időszerű kérdései és a korszerű élelmiszerbiztonsági rendszerek”, Budapest, május 12.
- Debreceni Egészségügyi Minőségügyi Napok (DEMIN V) (társrendező), Debrecen, május 19–20.
- TAIEX Szeminárium „Az élelmiszerek minőségpolitikája”, Budapest, június 7.
- Magyarországi Tanúsított Cégek XII. Nemzeti Konferenciája (társrendező), Balatonfüred, szeptember 8–9.
- „Akkreditáció és Mérésügy aktuális kérdései”, Budapest, szeptember 13.
- „Az agrárgazdaság helyzete és aktuális minőségügyi feladatai Magyarországon”, Budapest, október 6.
- „Minőségmenedzsment az élelmiszeriparban, 2005”, Szeged, október 27.

- Környezetvédelmi Konferencia (társrendező), Budapest, október 18.
- XIII. Magyar Minőség hét (társrendező), Budapest, november 8–11.

2. Az EOQ MNB éves beszámoló mérlege

Az egyszerűsített éves beszámoló mérleget és eredmény-kimutatást a melléklet tartalmazza, amelyeket okleveles könyvvizsgáló auditálta.

3. Vagyonfelhasználás kimutatása

A saját tőke 75 250 e Ft-ról 77 563 e Ft-ra változott a tárgyévi eredmény révén.

4. Költségvetési támogatásként

a MTESZ-en keresztül egyesületünk a következő összeget kapta:

0 e Ft

5. Kimutatás a pályázati úton elnyert támogatásokról

Oktatási Minisztérium
(EOQ tagsági díj és külföldi utazás támogatása)

1340 e Ft

Összesen

1340 e Ft

6. A vezető tisztségviselőknek nyújtott juttatások

A vezető tisztségviselőknek kifizetett tiszteletdíjak összege
(közterhek nélkül):

1390 e Ft

7. Cél szerinti juttatások

- A minőségügyi szakemberek tanúsítására és az akkreditálásra fordított kiadások
- Szakbizottságok támogatására felhasznált kiadások
- Nemzetközi kötelezettségek teljesítésével járó kiadások az euroatlantai integráció elősegítésére
- Tagsági jogon járó kiadványok költségei

5709 e Ft

1714 e Ft

5053 e Ft

7699 e Ft

Összesen

20175 e Ft

Budapest, 2006. május 24.

Dr. Molnár Pál
az EOQ MNB elnöke

Kettős könyvvitelt vezető egyéb szervezetek közhasznú egyszerűsített éves beszámolójának mérlege
2005. év

(adatok eFt-ban)

Sor-szám	A tétel megnevezése	Előző év	Tárgyév
a	b	c	e
1.	A. Befektetett eszközök (2 – 5. sorok)	66 320	74 038
2.	I. IMMATERIÁLIS JAVAK	—	—
3.	II. TÁRGYI ESZKÖZÖK	44 196	43.251
4.	III. BEFEKTETETT PÉNZÜGYI ESZKÖZÖK	22 124	30.787
5.	IV. BEFEKTETETT ESZKÖZÖK ÉRTÉK- HELYESBÍTÉSE		
6.	B. Forgóeszközök (7 – 10. sorok)	13 695	2 660
7.	I. KÉSZLETEK	—	—
8.	II. KÖVETELÉSEK	6 131	2 146
9.	III. ÉRTÉKPAPÍROK	—	—
10.	IV. PÉNZESZKÖZÖK	7 564	514
11.	C. Aktív időbeli elhatárolások	—	4 516
12.	ESZKÖZÖK (AKTIVÁK) ÖSSZESEN (1. + 6. + 11. sor)	80 015	81 214
13.	D. Saját tőke (14. – 19. sorok)	75 250	77 563
14.	I. INDULÓ TŐKE/JEGYZETT TŐKE	11 782	11 782
15.	II. TŐKEVÁLTOZÁS/EREDMÉNY TARTALÉK	62 141	63 468
16.	III. LEKÖTÖTT TARTALÉK	—	—
17.	IV. ÉRTÉKELÉSI TARTALÉK	—	—
18.	V. TÁRGYÉVI EREDMÉNY ALAP- TEVÉKENYSÉGBŐL (KÖZHASZNÚ TEVÉKENYSÉGBŐL)	1 327	2 313
19.	VI. TÁRGYÉVI EREDMÉNY VÁLLALKOZÁSI TEVÉKENYSÉGBŐL	—	—
20.	E. Céltartalék	—	—
21.	F. Kötelezettségek (22. – 23. sorok)	4 765	3 511
22.	I. HOSSZÚ LEJÁRATÚ KÖTELEZETTSÉGEK	—	—
23.	II. RÖVID LEJÁRATÚ KÖTELEZETTSÉGEK	4 765	3 511
24.	G. Passzív időbeli elhatárolások	—	140
25.	FORRÁSOK (PASSZIVÁK) ÖSSZESEN (13. – 20. + 21. + 24. sor)	80 015	81 214

Kettős könyvvitelt vezető egyéb szervezetek közhasznú egyszerűsített éves beszámolójának eredmény kimutatása
2005. év

(adatok eFt-ban)

Sor-szám	A tétel megnevezése	Előző év	Tárgyév
a	b	c	e
27.	F. Összes ráfordítás (D. + E.)	56 838	57 815
28.	G. Adózás előtti eredménye (B. - E.)	1 327	2 313
29.	H. Adófizetési kötelezettség	—	—
30.	I. Tárgyévi vállalkozási eredmény (G. – H.)	—	—
31.	J. Tárgyévi közhasznú eredmény (A. – D.)	1 327	2 313

Köszönetnyilvánítás

Ezúton mondunk köszönetet mindazoknak, akik a személyi jövedelemadójuk 1 százalékát az EOQ MNB javára ajánlották fel. Az APEH által nyilvánosságra

Kettős könyvvitelt vezető egyéb szervezetek közhasznú egyszerűsített éves beszámolójának eredmény kimutatása
2005. év

(adatok eFt-ban)

Sor-szám	A tétel megnevezése	Előző év	Tárgyév
a	b	c	e
1.	A. Összes közhasznú tevékenység bevétele (1. + 2. + 3. + 4. + 5.)	58 165	60 128
2.	1. Közhasznú célú működésre kapott támogatás	345	251
3.	a) alapítótól		
4.	b) központi költségvetésből		
5.	c) helyi önkormányzattól		
6.	d) egyéb, ebből 1% SZJA	345	251
7.	2. Pályázati úton elnyert támogatás	4 564	4 109
8.	3. Közhasznú tevékenységből származó bevétel	32 548	35 143
9.	4. Tagdíjból származó bevétel	18 472	17 423
10.	5. Egyéb bevétel	2 236	3 202
11.	B. Vállalkozási tevékenység bevétele	—	—
12.	C. Összes bevétel (A. + B.)	58 165	60 128
13.	D. Közhasznú tevékenység ráfordításai (1. + 2. + 3. + 4. + 5. + 6.)	56 838	57 815
14.	1. Anyagjellegű ráfordítások	33 218	45 786
15.	2. Személyi jellegű ráfordítások	21 151	9 914
16.	3. Értécsökkenési leírás	2 336	2 012
17.	4. Egyéb ráfordítások	109	41
18.	5. Pénzügyi műveletek ráfordításai	24	62
19.	6. Rendkívüli ráfordítások	—	—
20.	E. Vállalkozási tevékenység ráfordításai (1. + 2. + 3. + 4. + 5. + 6.)	—	—
21.	1. Anyagjellegű ráfordítások	—	—
22.	2. Személyi jellegű ráfordítások	—	—
23.	3. Értécsökkenési leírás	—	—
24.	4. Egyéb ráfordítások	—	—
25.	5. Pénzügyi műveletek ráfordításai	—	—
26.	6. Rendkívüli ráfordítások	—	—

TÁJÉKOZTATÓ ADATOK

32.	A. Személyi jellegű ráfordítások	9 914
33.	1. Bérköltség	4 548
34.	ebből: — megbízási díjak	2 629
35.	— tiszteletdíjak	—
36.	2. Személyi jellegű egyéb kifizetések	3 318
37.	3. Bérjárulékok	2 048
38.	B. A szervezet által nyújtott támogatások	27
39.	ebből: A Korm. rend. 16.§ (5) bekezdése szerint kötelezettségként elszámolt és továbbutalt, illetve átadott támogatás	—

hozott adatok szerinti 251 467 Ft-ot a „Minőség és Megbízhatóság” műszaki-tudományos szakfolyóirat színvonalas és rendszeres kiadásához kívánjuk felhasználni.

Dr. Molnár Pál
az EOQ MNB elnöke